

**СЪДЪРЖАНИЕ**

	Стр.
ВЪВЕДЕНИЕ	2
I. Част първа. Анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние и на потенциала за развитие на общината	4
1. ОЦЕНКА НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ	4
1.1. Географско положение	4
1.2. Място на общината в страната	5
1.3. Релеф	6
1.4. Климат	6
1.5. Почви	7
1.6. Полезни изкопаеми	8
1.7. Води	8
1.8. Горски ресурси	10
1.9. Природни забележителности и защитени територии	10
2. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО СЪСТОЯНИЕ	12
2.1. Качествени характеристики на общинската икономика	12
2.2. Потенциални сектори в икономиката	44
2.3. Бюджет и услуги на общината	46
3. АНАЛИЗ НА ТЕНДЕНЦИИТЕ И ПРОЦЕСИТЕ В СОЦИАЛНАТА СФЕРА	47
3.1. Селищна структура	47
3.2. Население	48
3.3. Благосъстояние на населението	54
3.4. Заетост и безработни	57
3.5. Здравеопазване	63
3.6. Образование	65
3.7. Културно-историческо наследство и културните институции	70
3.8. Спорт	72
3.9. Опазване на околната среда	73
4. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА	74
4.1. Водоснабдителни мрежи	74
4.2. Хидротехнически съоръжения	75
4.3. Транспортни мрежи	76
4.4. Депа за отпадъци	79
4.5. Енергийни мрежи и системи	80
4.6. Комуникационни мрежи	83
5. УРБАНИЗАЦИЯ	85
5.1. Градско и селско население	85
5.2. Паркове и градини	86
6 ОКОЛНА СРЕДА	87
6.1. Основни замърсители на водите	87
6.2. Качество на атмосферния въздух	88
6.3. Замърсени почви	90
7. SWOT АНАЛИЗ	92
II. Част втора. Стратегическа част	94
1. Визия за развитие на общината	94
2. Приоритети	94
3. Специфични цели и мерки	94
III. Част трета. Индикативна финансова таблица	97

ВЪВЕДЕНИЕ

Разработването на *Общинския план за развитие на община Враца* за периода 2007-2013 г. е обосновано от изискванията на Закона за регионално развитие и необходимостта от обвързването на целите и приоритетите на регионалното развитие с цялостния процес на планиране и програмиране в страната в съответствие с изискванията на ЕС и Стратегията за участие в Кохезионния и Структурните фондове на ЕС. Съдържанието и предназначението на плана произтичат от функциите, които изпълняват общините в Република България, а именно да бъдат един от основните обекти за планиране, програмиране, прилагане и мониторинг на регионалната политика на страната в съответствие с изискванията на ЕС.

Съгласно изискванията на Закона, Общинският план за развитие на община Враца е средносрочен планов документ, изготвен за период от седем години. Сроковете за неговото разработване, приемане и изпълнение са обвързани с циклите на държавното планиране. Той е основен документ, посредством който общинската администрация ще организира стратегическото планиране на управляваната от нея територия, очертавайки бъдещето развитие, както и разработване на необходимите процедури и действия за постигане на това бъдеще.

Общинският план за развитие е структуриран в две основни части – анализ на ситуацията и стратегическа част. Неразделен елемент на плана е Индикативната финансова таблица по източници на финансиране, приоритети и мерки.

Съдържанието на плана и определените цели, приоритети и мерки на развитието са целенасочени към специфичните потенциали и сравнителни предимства на община Враца, а именно специфичното географско местоположение (общината попада в територията на Природен парк "Врачански Балкан"), река Дунав, преминаването през общината на коридори № 7 и № 4, уникални природни територии, богатството на обработваеми земи, качеството на човешкия потенциал, изградените промишлени структури и др. Конкретните задачи на Общинския план за развитие на община Враца са:

- Очертаване на социално-икономическата ситуация на общината и потенциала за нейното развитие;
- Определяне на приоритетите, специфичните цели и мерки за развитие на община Враца за периода 2007-2013 г.;
- Определяне на съвместните дейности и проекти, които допринасят за постигане целите на развитието на съседни общини;
- Представяне в Индикативна финансова таблица необходимите финансови средства за неговото изпълнение, детайлизирани по приоритети, години и прогнозираны източници на финансиране;
- Приобщаване на всички заинтересовани страни към изпълнението на политиките, заложи

в него.

Планът за развитие на община Враца е разработен съгласно Методическите указания на Министерство на регионалното развитие и благоустройството за разработване на Общински планове за развитие до 2013 г. В неговото изработване е приложен **принципът на партньорство**. Основно участие са взели общинската администрация, областната администрация, държавни служби на територията на общината, Териториалното бюро по труда, Териториалното статистическо бюро и представители на бизнеса.

Разработването на плана премина през няколко етапа:

- 1) **Предварителни проучвания от офиса** – проучване на наличните в общината документи и събрана актуална статистическа информация от Националния статистически институт, Териториалното статистическо бюро - Враца. Разработване на анкетна карта **“Проучване на бизнес средата в общината”** и разпространена до 85 от предприятията на територията на общината.
 - Общинска стратегия 2000-2006;
 - Областен план за развитие на област Враца, 2000-2006,
 - Стратегия за икономическо развитие на община Враца 2004-2007;
 - Програма за опазване на околната среда 2003-2010;
 - Програма за енергийна ефективност на община Враца;
 - Тригодишна бюджетна прогноза на Община Враца – 2006-2008;
 - Анкетно проучване на Общината сред ромското население, 2003 г.
 - Областна стратегия за развитие на Враца 2005-2015;
 - Състояние и перспективи за развитие на земеделието в Община Враца 2003–2007 г.
 - Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2005 – 2015 г.
- 2) **Проучване на специализирани доклади** – запознаване с различни доклади, подготвени от министерствата, проучвания, изследвания на специализирани звена и др.
 - Икономическо състояние на Северозападен район за планиране, март 2003 г.;
 - Програма за развитие на земеделието в Северозападна България 2003-2006 г.
 - Изследване на капацитета на работодателите и на работниците за участие в алтернативна заетост в сектори и региони, в които предстоят масови уволнения (Оценка на ограниченията и възможностите), Проектно финансиране: Програмата за развитие на ООН, Клуб Икономика 2000, 2003 г.
- 3) **Консултации с експерти** – на този етап са проведени консултации с експерти от общинската администрация и събрана информация за подготовка на социално-икономическия анализ и определени приоритетите и стратегическите цели.
- 4) **Настоящият проект на плана подлежи на предварително обсъждане и одобрение** в общинския съвет. След отразяване на направените коментари и препоръки той ще бъде преработен и представен в Областна администрация Враца, Регионален съвет на СЗРП.

Част първа

АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ И НА ПОТЕНЦИАЛА ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА

ОЦЕНКА НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ

1. Географско разположение



Община Враца е огласена с Указ №2295 от 26.12.1978 г. със седалище град Враца. В състава на общината се включват 23 населени места – един град и 22 села: гр. Враца; с. Веслец, с. Върбица, с. Згориград, с. Косталево, с.Лютаджик, с. Нефела, с. Паволче, с. Челопек, с. Бели Извор, с. Власатица, с. Мраморен, с. Чирен, с. Баница, с. Мало Пещене, с. Оходен, с. Вировско, с. Голямо Пещене, с. Горно Пещене, с. Лиляче, с. Тишевица, с. Три кладенци, с. Девене.

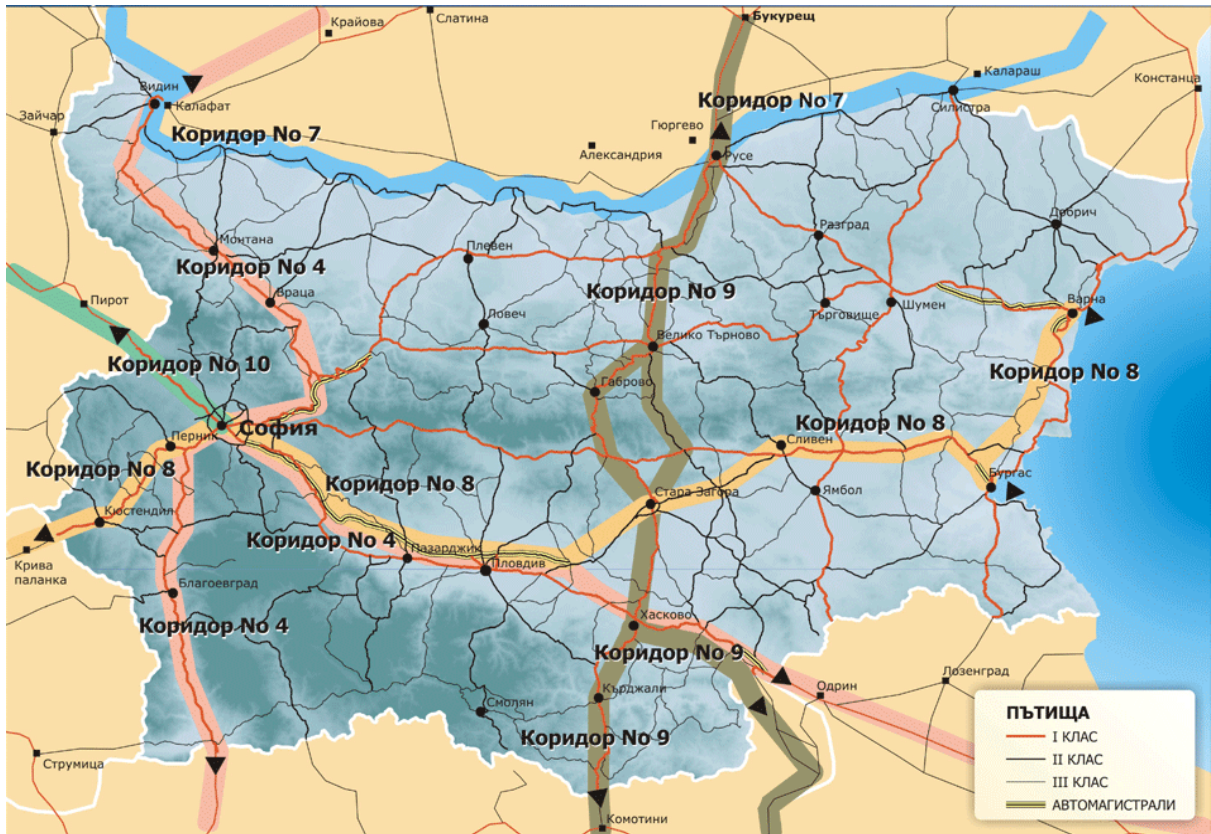
Общината е разположена в Северозападна България на площ от 679 кв.км. Обхваща части от Дунавската равнина и Предбалкана (Врачанска планина - попада в територията на Природен парк "Врачански Балкан"). Граничи с общините Вършец, Мездра, Криводол, Борован, Бяла Слатина и Своге. Общата дължина на границата ѝ е 150 км. Общинският център - гр. Враца се разстила от планината към равнинните простори на площ от 12500 дка и заема около 2 % от територията на Общината. Градът се е обособил като естествен административен, търговски, културен и промишлен център не само на общината, но и в Северозападна България.

Град Враца е един от най-живописните градове в България, на 110 км от столицата, на 80 км от ферибот на Дунав при Оряхово и на 83 км от речното пристанище Лом.

През територията на общината преминават важни железопътни и шосейни коридори с национално и международно значение. Електрифицирана линия свързва град Враца с Мездра – София – Роман – Червен бряг, Видин – Лом. Връзката със съседните райони се осъществява и чрез второкласни и третокласни пътища. Град Враца е пресечна точка на два от най-големите европейски транспортни коридора – коридор № 4 (Дрезден/Нюрнберг – Прага – Виена/Братислава – Будапеща Крайова / Констанца – Видин – Враца – София – Солун /Пловдив – Истанбул) и коридор № 7– (Рейн – Майн – Дунав (Дунавският воден път). През община Враца минава път II-15, който е гръбнак на пътната инфраструктура във Врачанска

област. Чрез него се осъществява връзка с най-натоварения в момента български ферибот в гр. Оряхово както и с коридор 7.

Географското ѝ положение ще придобие още по-голямо значение с изграждането на Дунав мост 2 при Видин.



Международни пътища

E 79 - Гърция – Западна Европа; София – Враца – Видин – Крайова

II – 15 Враца – ферибот Оряхово - Бекет

2. Място на общината в страната

Община Враца до началото на 2005 г., съгласно действащото до тогава законодателство в областта на регионалното развитие, беше определена, като община в **“индустриален упадък”**. Съгласно изискванията на влезлия в сила от 20.02.2004 г. и изменен през април 2005 г. нов Закон за регионално развитие, общината е близо до общините, които могат да бъдат определени като **“райони за икономически растеж”**, тъй като по всички показатели с изключение на един /средногодишен темп на нетните приходи от продажби на един жител над 100 на сто/ не отговаря на изискванията за този вид райони

3. Релеф

Релефът на общината е разнообразен. Същият е обусловен от разположението ѝ в западната част на Дунавската равнина. В пояса с надморска височина от 200-299 м са разположени селата Баница, Бели Извор, Вировско, Власатица, Горно Пещене, Мало Пещене, Мраморен, Нефела, Оходен, Тишевица, Чирен. В следващият пояс 300 – 499 м са разположени селата - Веслец, Згориград, Косталево, Лютаджик. Най-високо са селата Паволче и Челопек с надморска височина от 500-699 м, а най-ниско Голямо Пещене, Девене, Лиляче и Три кладенци – в пояса от 100 – 199 м надморска височина. В частта от района с надморска височина 400 – 1000 метра се срещат ерозионни, денудационни и карстови процеси и форми.

Пещерите на територията на общината са много. Най-известни от тях по своята красота и дълбочина, които имат голямо значение за развитието на общината, са Леденика, Ямата, Челяшката дупка, Хайдушката пещера и Змейовата дупка.

Релефът е прорязан от напречни и надлъжни речни долини (Медковско, Паволченско и съседни на тях дерета), които образуват сложно устроена долинна мрежа. През територията на общината преминават следните реки: Въртешница (наричана в горното течение река Лева, която преминава и през общинския град) с приток р.Дъбника, р. Рибине, р. Ботуня, Черна река – приток на р. Ботуня, р. Скът, р. Косталевска и др.

4. Климат

В климатично отношение общината попада в умерено-континенталната подобласт от Европейско-континенталната климатична област. Дните през лятото са горещи, а нощите прохладни. Зимата не е мразовита. Близостта на гр. Враца и на селата Паволче, Челопек, Згориград и Лютаджик до планината, оказва характерно влияние върху климата, като допълва в известна степен климатичните фактори с елементи на планински климат. Зоните за отдих и туризъм във Врачанската планина с надморска височина над 700 м имат типичен планински климат – прохладно лято и трайна снежна покривка, удобна за ски до два – три месеца в годината (от м. януари до м. март). Преобладава северозападен вятър с повторемост 50%.

Годишните температури варират от - 1,6 през зимата до 22,4 градуса през лятото. Рекордите в това отношение са - 29,2 през зимата и 42,3 през лятото. Средна годишна температура на въздуха 10,5 - 11,5°C. Средногодишната максимална температура на въздуха е 16.0°C, а минималната средногодишна температура на въздуха за района на гр. Враца – 6.7°C. Средномесечната амплитуда на въздуха е 9.3°C. Продължителността на периода с устойчиво задържане на средните денонощни температури на въздуха над 5°C са от 230 до 250 дни, а над 10°C от 180 - 200 дни, като температурната сума за този период е от 3300 до 3500°C. Като се има предвид, че за развитието на повечето земеделски култури са необходими температурни



суми от 1800°C (фуражни култури, пшеница, ечемик, картофи, овес, фасул, тютюн) до 3500°C (зеленчуци, царевица, соя, слънчоглед, люцерна) тези райони може да се считат като благоприятни за отглеждането им.

Друга климатична особеност са дългите периоди на слънце-греене, които благоприятстват развитието на земеделските култури. Продължителността му за периода с температура на въздуха над 10°C е 1600 часа. Средномесечната относителна влажност на въздуха е 72 %.

Максималното количество на *валежите* е през пролетта и лятото, съответно 236 и 246 мм от общо 811 мм за цялата година. Дните със снежна покривка са около 62, а дебелината и достига от 30 до 70 см. Снегът във Враца се задържа средно от началото на декември до средата на март. Най-слаби валежи има през зимата като снежна покривка. Валежите са сравнително равномерно разпределени по месеци, но има продължителни периоди без валежи. В някои месеци средно 15-20 дни са без валежи. Най-големите валежи са през месеците май и юни - над 100 мм. По – голямата от средната за страната годишна сума на валежите и добрите орографски особености в района на гр. Враца са основание да се смята, че валежите са достатъчни за самопочистване на атмосферния въздух.

5. Почви

Основните видове почви са карбонатни, излужени, глинести и типични черноземи. По своя характер и тип, почвите в общината са разнообразни, като определящ за почвообразователния процес е бил релефа и типичната за него растителност. В планинската част, масово разпространените почви са светлосивите – горски (псевдоподзолистите). В предпланинската част на областта преобладават кафявите горски почви с рендзини, а по поречията на реките Въртешница, Ботуня и Скът са разпространени наносните алувиално-ливадни почви. От юг на север, кафявите почви преминават постепенно в ливадно черноземни до типични карбонатни черноземи, отличаващи се с голяма плътност, дълбок орен слой и значително съдържание на органично вещество и калциеви карбонати.

Обработваемата земя е 377 кв.км, което нарежда Община Враца на 2 място сред общините в област Враца. Значителна част от земеделската земя е разположена в полупланинския и планинския пояс. Това предопределя и потенциала за развитие на различните форми на земеделие. Общината е един от основните селскостопански райони в областта, като агро-климатичните условия са подходящи за отглеждане на:

- Зърнено-фуражни култури - пшеница, ечемик, овес, царевица, леща
- Технически култури – слънчоглед, рапица
- Зеленчуци и бостани
- Лозя
- Овощни видове

6. Полезни изкопаеми

Южно от гр. Враца във Врачанската планина се намират полиметалните находища “Седмочисленици” и “Плакалница” (Медна планина). Те са част от Плакалнишкото рудно поле. Добивът на оловно – цинкови и медни руди с повишено съдържание на сребро в тях е преустановен. На територията на общината се намира и най – голямото в страната Чиренско газо – кондензатно находище. Служи за сезонно акумулиране на вносен природен газ.

Други традиционно добивани природни суровини в района са глина за тухли и карбонатна скална маса за производство на цимент и вар. Добив на строителни материали – пясък и баластра, се извършва от поречието на реките Ботуня и Скът, а глина за тухларната промишленост и трошен камък за пътното строителство и циментовата промишленост - от кариери. Добивът на карбонатна скална маса за производство на цимент от “Холсим – България” – АД се извършва от кариери в близост до с. Бели извор и с. Лиляче, а добивът на суровина за производство на вар е спрял във всички кариери още преди десетилетия. Освен за варовик има и кариери за добив на строителни материали на фирмите “Холсим” – и “Пътстройинженеринг” АД – кариера Чирен за добив на чакъл.

7. Води

Повърхностни води в община Враца

Територията на община Враца попада в Черноморската водосборна област, подобласт на директно оттичане към р. Дунав, Дунавски водосборен район. От територията на общината водят началото си много ручейи и потоци, даващи началото на следните по-големи реки: р. Въртешница /Лева/ с приток р. Дъбника, р. Рибене, р. Ботуня, р. Черна, приток на р. Ботуня, р. Скът, р. Косталевска и др. Посочените реки формират част от долното поречие на р. Огоста. Река Лева и р. Дъбника са част от водосбара на р. Ботуня – един от най-големите притоци на р. Огоста.

Река Дъбника извира на 3 км североизточно от гр. Враца, като още на 1 километър е построен язовир “Дъбника” за нуждите на охлаждащата система на “Химко” АД и за напояване. След дигата на язовира е същинското начало на р. Дъбника и до скоро представляваше канал за заустване на отпадъчните води на “Химко”. Пречистените отпадъчни води от Пречистителната станция за отпадъчни води на гр. Враца също се заустват в р. Дъбника чрез открит канал / 300 м/. Язовирът попада в хълмист терен и обработваеми площи.

Количеството на повърхностните води на общината се изчислява като сума от повърхностните води, които се генерират на територията ѝ главно от валежи и количеството води, влизащи в общината чрез реките. Средните количества на валежите са между 500 – 550 до 1000 мм годишно. Поради характерните геоложки условия и хидрогеоложки строеж, районът на община Враца е сравнително беден на водоизточници.



Повърхностният оток на реките, потоците и суходолията в района на Община Враца е обхванат от множество микроязовири, водите на които след задържането и изравняването им се използват за различни цели. Тези язовири, на брой 17 имат малък обем и локално значение за напояване, риболов и други местни нужди.

Въпреки потенциалът на валежите в района на Предбалкана, следва да се отбележи дефицита на водни ресурси за питейно-битово водоснабдяване на общината.

Подземни води

Подземните води в района могат да се поделят най-общо на грунтови и карстови. Водата е на средно 40 м дълбочина, като в северните и западните квартали на гр. Враца е на по-плитко. Микробиологичните ѝ анализи до 30 м обикновено не са благоприятни, което не позволява да бъде използвана за питейни нужди. Достигната е с около 20 сондажни кладенци, главно в промишлените предприятия и може да се използва за стопанска дейност.

За питейно – битови цели се използват около 20 л/сек. – от пластове на дълбочина под 30 м. Преливните води от Врачанския пороен конус и плитко залягащите води /под 3 м от терена/ имат дебит над 30 л/сек. От неогенския хидрогеоложки басейн /Димовска свита/ чрез сондажи с дълбочина до 80 м се извършва водоснабдяване на с. Мраморен и с. Оходен, с експлоатационни дебита 3 – 8 л/сек.

Карстовите извори са групирани в различни карстови басейни. Най-близо до гр. Враца е басейна, обхващащ Стрешерския и Базовския дял на Врачанската планина. На север от града по – известен карстов басейн се намира в района на селата Чирен и Лиляче. Въпреки че, дебитът на карстовите извори е със значителни вариации – максимален до м. юли, минимален през летните и през зимните месеци, те се използват за водоснабдяване.

Поради карбонатен характер на почвообразуващата скала, подпочвените води са с високо карбонатно съдържание и не са подходящи за питейно – битово водоснабдяване на населението.

Данните за водопотреблението на територията на Община Враца не са достатъчни, за да се изчисли доколко водният баланс е насочен към ефективно използване на водните ресурси. Липсват данни за водопотреблението за промишлени нужди, за селското стопанство – напояване и животновъдство и т.н

От инфилтрационни води се формират карстовите извори в с. Чирен, с. Лиляче, с. Баница, местните сезонни реки от пещера “ Понора “, “ Рибине “ и др. Основен водоприемник в района е р. Въртешница, а за селищата северно от с. Девене – р. Огоста. Основната част от повърхностните и речните води се акумулира в местните язовири.

8. Горски ресурси

Значимите природни ценности на територията на Общината са горските ресурси. Горските ресурси са съсредоточени в южната част, по склоновете на Врачанската планина. Най-качествените - буковите гори са в пределите на Врачанската община, като общо площите заети с гори в нея са 153 773 декара или 22,2 % от площта ѝ. Общинските гори са 6 %.

Природните особености на Врачанска община способстват за развитие на земеделието, дървообработването, добивната промишленост, преработвателната промишленост. В общината съществува¹ обширна екологично чиста зона - на север, с богата, пригодна за земеделие почва, в която може да се произвеждат хранителни продукти от деклариран с геохимични изследвания на почвата район. Съществуващите планини и гори са подходящи за развитие на някои специфични форми на ловен и риболовен туризъм, ски туризъм, спелеоложки туризъм и др.

9. Природни забележителности и защитени територии

Природен парк “Врачански балкан” е един от 10-те в страната, обявен със заповед N1449 от 12.12.1989 г. на Комитета по опазване на околната среда, а от месец март 1997 г. е обявен за защитен обект с международно значение. Територията на парка е с обща площ 30 130 хектара в землищата на три области: Враца, Монтана и София и пет общини: Враца, Мездра, Криводол, Вършец и Своге. В регистрите на IUCN /Международен съюз за защита на природата/ паркът е отнесен към пета категория “Защитени ландшафти” - има национално значение и служи за туризъм, отдих и възстановяване². Уникален природен комплекс с голямо биологично и ландшафтно разнообразие. По-голямата част от територията на парка е покрита с карбонатни скали от триаски и юрски варовици, напукани по всички възможни посоки. В границите на Природен парк “Врачански Балкан” се намират едни от най-интересните пещери и пропасти – около 500. Пещерите са едни от природните чудеса на света, а уникалната им подземна красота е сътворявана в продължение на милиони години.

Флора. На територията на Природен парк “Врачански Балкан” са установени над 700 вида висши растения, което представлява близо 1/5 от флората на България, като 56 вида от тях са обявени за редки и защитени от изчезване, а 26 вида са защитени от Закона за защита на природата. Те са разпределени в 37 формации и 124 асоциации и групи асоциации. Към тези асоциации (екосистеми) се отнасят 78 дървесни и храстови и 36 тревисти. **Фауна.** Не по-малко интересна е и фауната на парка. Защитени от ЗЗП са 138 вида животни, като от тях 21 вида са вписани в Червената книга на България. Висока природозащитна стойност има безгръбначната

¹ Пенин, Р. и др., 1995. Еколого-геохимично изследване в района на Враца. Проблеми на географията,./

² Съгласно категоризацията на защитените територии на Международния съюз за защита на природата /IUSN/, възприета и от нашата страна




фауна и дневните грабливи птици, между които – черен щъркел, египетски лешояд, скален орел, бяло-опашат мишелов и др.

Еко-пътеки. Един от притегателните центрове в парка е изградената Врачанска еко-пътека. Уникална е с това, че се намира само на шест км от гр. Враца, с удобна транспортна връзка и предлага незабравими усещания на туристи и любители на природата. Тя е част от програмата, която се предлага и на гости от чужбина. Изградена е само с помощта на материали, взети от природата - дърва и камъни. Атракция за малките туристи е изградената “Горска пътека на приказките”. Тук те се срещат с любими герои от детските приказки, гостуват в къщата на Баба Яга. Еко пътека “Войводин дол – Скакля”, изградена от РИОСВ и преминаващ през резерват “Врачански карст”

В обхвата на парка са включени защитени територии от по-висока степен. Това са резерват:

- **“Врачански карст”³** - 1438,9 хектара /I категория - научни и природни резервати/ природна забележителност с международно значение. Един от най-богатите в страната на пещери, пропасти и пещерна фауна, като повечето от пещерните видове са локални ендемити (не се срещат никъде другаде по света). От растителните видове 20 са включени в Червената книга на България.
- **“Леденика”** - Една от най-красивите в България – пещерата “Леденика” е обявена за Природна забележителност и туристически обект с международно значение, с площ около нея – така наречения Леденишки валог 102.5 ха и се намира на 16 км западно от гр. Враца, на 820 м надморска височина. Отличава се с изключително богати морфоложки форми и образувания. В пещерата живеят 23 пещерни животински вида. Тук живеят 5 вида пещерни бръмбари и 2 вида прилепи. Пещерата впечатлява с големите си размери, а през зимата грабва посетителя с изящната си ледена украса, откъдето произлиза името ѝ. Пещерата е известна с великолепната си акустика, позволяваща в нея да се изнасят симфонични и камерни концерти.
- **“Вола” /”Околчица”/** - от 100 хектара, историческото място с национално значение.
- **“Понора”** /5 хектара – на север от Враца в Чиренско - Лиляшкия карстов басейн, природна забележителност с регионално значение; пещерата е дълга 3500 м, има водопад и езеро.
- **“Божия мост”** /15 хектара/ - на 20 км северозападно от Враца в землището на с. Лиляче, природна забележителност с регионално значение;
- **“Речка”**, землището на с. Веслец и с. Косталево (94,1 ха);
- **“Боров камък”**, землището на с. Згориград (164,4 ха);
- **“Веждата”**, землището на с. Челопек (62,6ха);

Природни забележителности от национално значение са също:

 Местността "Вратцата", където се намира внушителния и красив скален масив наречен Долomitите - място за провеждане на национални и международни състезания по

³ Заповед N 988 от 04.11.1993 г. на МОС



алпинизъм - прокарани са над 116 алпийски тура с категория на трудност IV. Тук се намират уникални за цяла Европа скални отвеси /от порядъка на 400 м за тази надморска височина, достъпни само за алпинисти. Те са едни от най-популярните обекти за алпинизъм в България. Вратцата представлява тясно и скалисто ждрело, разположено по североизточните склонове на Врачанска планина. Вратцата от години наред представлява голям интерес за всички туристи и местни хора. Ждрелото Вратцата се намира само на около половин километър от самият град Враца и е притегателно място на всички, които се възхищават от природата, както за туристите, така и за всички алпинисти. А тези, които желаят да покачат адреналина си, могат да скочат с парашут от хижа "Околчица".

- ☞ Най-високия водопад в страната "Скакля" - в. 141 м, разположен на около 2 км южно от Враца в красива местност. Водопадът впечатлява със своето величие и красота.
- ☞ Мемориален комплекс "Ботев път" – Уникален за света – 120 километровата алея от легендарния параход-музей "Радецки" на Козлодуйски бряг през Бутанското ханче – Софрониево – Борован – Баница – Милин камък – Речка до лобното място на Христо Ботев в м. "Йолковица" във Врачанския балкан.
- ☞ Една от най-хубавите и дълга ски-писта в страната, на която има изграден съответния ски-лифт, над х. "Пършевица", надморска височина 1484 м.
- ☞ "Змейова дупка" /2 хектара/, "Вратцата" /2 хектара/ и др. - една от най-красивите в България. Започва с 32 м пропаст, а по пода има синтрови езера.



АНАЛИЗ НА ТЕНДЕНЦИИТЕ И ПРОЦЕСИТЕ В ИКОНОМИКАТА

1. Качествени характеристики на общинската икономика

БВП

БВП в Северозападния район – Видин, Враца и Монтана през 2003 г. е 1 990 502 хил. лв. и е с най-малък относителен дял в този за страната – 5,8 %. В таблицата са посочени данни за БВП за периода 1996-2003 г. Те показват непрекъснато нарастване от 1999 г. до момента, като област Враца е с най-голяма абсолютна стойност.

Според Доклада за човешкото развитие на ПРООН от 11 май 2002 г., област Враца отчита най-висок брутен вътрешен продукт на човек от населението за 2000 г. - около 4090 лв. - след София-град, което се обуславя от приноса на АЕЦ “Козлодуй”. През 2003 г. БВП на човек от населението средно за страната е 4 398 лв. или 2 538 долара от БВП. Той се е повишил с 289 лв. или с 560 долара спрямо 2002 г. Тогава данните са били 4109 лв.

Таблица 1.

Брутен вътрешен продукт на човек по текущи цени								
Показатели	1996	1997	1998	1999 ⁴	2000	2001	2002	2003
Община Враца ⁵ , лв.				3980	5450	5200	4940	4610
Област Враца, лв.	212657	1642337	2896942	2929	4090	4378	4582	
Северозападен район, лв.	178678	1553275	2358170	2396	3063	3417	3638	3848
Северозападен район, долари	1016	926	1340	1304	1442	1564	1751	2221
За страната, лв.	210595	2097258	2715481	2898	3274	3754	4109	4398
За страната, долари	1198	1251	1542	1577	1542	1718	1978	2538

Източник: Национален статистически институт (НСИ), ТСБ - Враца

Произвежданият БВП в Общината е от 350 – 500 млн. лв. БВР на СЗРП е 1,9 млрд. лв., а за Област Враца той е 1 млрд. лева през 2003 г. Това означава, че 50 % от БВП в областта и 20 - 25 % за СЗРП се произвежда в Община Враца, една от общо 32 броя общини.

⁴От 1999 г. - в левове (BGN) след деноминацията.

⁵ За Община Враца са посочени данните за “нетните приходи от продажби на човек”, тъй като статистиката не отчита БВП на ниво община

Преди петнадесет години 51 % от населението на общината е било заето в промишлеността. Промените след 10 ноември 1989 г. дадоха сериозно отражение и върху икономическото развитие. Много малка част от предприятията на нейната територия успяха да създадат условия за реструктуриране на дейността си и да запазят пазарите си. Главните причини за това са:

- намалените пазари;
- намаленото производство;
- непълноценно натоварване на мощностите;
- ревалоризация на материалните активи;
- липса на средства за ремонт, реконструкция и възстановяване, за усвояване на нови производства;
- разкомплектоване на съоръженията и производствените площадки;
- неудачната приватизация на държавни и общински предприятия;
- неблагоприятната икономическа среда;
- сложни и рестриктивни местни режими;
- липса на преференции и селективни стимули за насърчаване на бизнеса.

Работата с вносна суровина е неефективна поради нейната висока стойност и спадът на цените на международните пазари са причините за спиране на производството и в Чугунолеярния комбинат “Веслец”. Неудачната приватизация и неблагоприятната пазарна среда след приватизационния период са причина за преустановяване на дейността и на едно от големите химически предприятия в България – “Химко” АД – Враца. Липсата на пазари и високата конкуренция в бранша води до прекратяване на производството на електрокари в завод “Гаврил Генов” .

Не са малко и предприятията от системата на централизираното планово стопанство, които успешно се справят в условията на прехода и след приватизация успяват да направят своето производство рентабилно. Най-ярките примери в това отношение са:

- Циментовия завод “Холсим – България” АД
- Месер Химко Газ ООД
- Завода за центробежно леене “Центромет” АД
- Завод за производство на калъпи и токове за обувки “2-ри Юни” АД
- Текстилният комбинат “Вратица” АД
- ДЪБ АД
- ЗММ Враца
- ВОЛА
- АТЛАЗ АД
- ВРАЦА - СТАРТ АД
- ВРАЦА – СТИЛ АД

През периода на преход се раждат и много частни дружества и фирми в сферата на производството, строителството, услугите, съобщенията, търговията, ресторантьорството и хотелиерството. По-крупни такива са:

- ЛАЛОВ и ВАЧЕВ ЕООД
- ОПАЛ - 94 АД
- ЗАРОВ - 97 ООД
- ДИОНИСОМАРБЛЕ БЪЛГАРИЯ ЕООД
- МЕСОДОБИВНА КОМПАНИЯ ВРАЦА
- БУЛНЕД ООД
- Си Ти Ай Интернешънал ООД
- СИРЕНА ЕООД

В сравнение с другите общини в област Враца, най-много промишлени предприятия има в община Враца. Специализирани са главно в машиностроенето, металообработването, текстилната промишленост, химическо производство, производство на мебели, производство на строителни материали, дървообработване, строително-ремонтни дейности, заготовки и строително-монтажни работи, хранително-вкусова промишленост и др.

Регистрирани фирми в Общината⁶

Общият брой на регистрираните фирми в община Враца е 10 040 бр. Активно работещи, вписани в БУЛСТАТ към 31.12.2003 г. са 2603 бр. само за община Враца. От тях 2017 бр. са ЕТ, 167 бр. ЕООД, 5 – ЕАД, 192 – ООД, 53 – АД, Земеделски кооперации – 15, Събирателно дружество – 14, ТПК – 6 и 25 – други (завод, предприятие, ПТК, дружество по ЗЗД). Структурата на фирмите по икономически дейности показва, че 51 % развиват дейност в областта на търговията и ремонта. Ангажираните със селско, ловно, горско и рибно стопанство са едва 2 %. Делът на фирмите от добивната и преработваща промишленост е 12% и близо до нея са заетите в хотелиерство и ресторантьорство. През 2004 г. допълнително са вписани още 433 фирми, което означава че общият им брой в края на годината е 3033 бр. Най-съществено е нарастването броя на фирмите в търговията и ремонта – 229 бр. нови фирми.

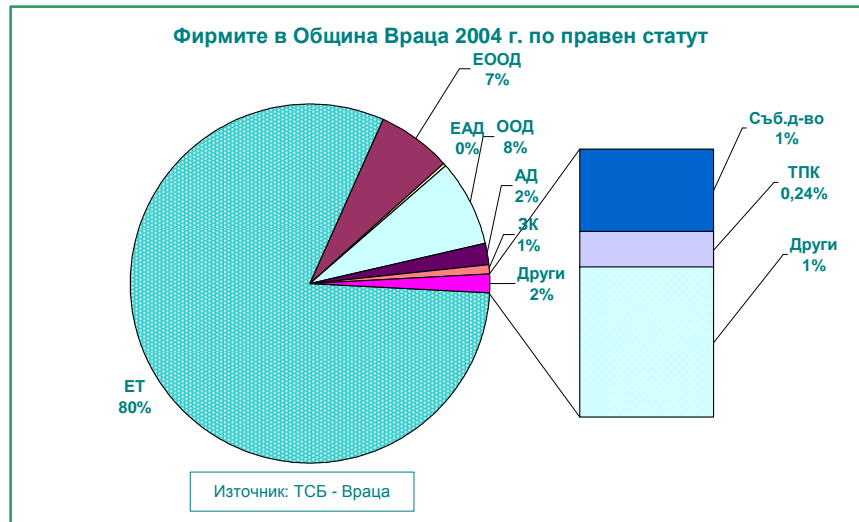
Заетите в икономиката на Община Враца по сектори се разпределят както следва:

- Обществен сектор – 43 %, в т. ч. 5 % са заети в Общинските фирми.
- Частен сектор – 57 %

Заетите лица в общинските фирми са изчислени на база 100 % персонала, когато фирмата е изцяло на Община Враца и като процент от персонала, който е равен на дяловото участие на Община Враца в съответната фирма. Фирмите на Община Враца са посочени в раздела "Общински фирми". В 8 от фирмите Община Враца е съдружник и 14 бр. са 100 % собственост на Общината.

⁶ По данни на ТСБ - Враца

Общият брой на стопанските единици в Общината непрекъснато нараства от 2000 г. насам. Тази тенденция е характерна за почти всички сектори (не се включва финансовия сектор). Известно намаление има само в сектора “селско, горско и ловно стопанство”, “търговия и ремонт” и “хотели и ресторанти”. Подробни данни може да се видят в Приложенията към Общинския план за развитие.



В частният сектор преобладават търговските и ремонтни дейности (63 %), добивната и преработваща промишленост (8%), хотелиерството и ресторантьорството (7%). В обществения сектор основните дейности са – образованието (37%), държавно управление и задължително обществено осигуряване (21%), здравеопазване и социални дейности (12%).

В структурата на частния сектор доминират по-малките фирми, включително микрофирмите до 10 човека, които имат незначителен дял към брутната добавена стойност на общината.

Друга характерна тенденция е нарастването на броя на предприятията, които осигуряват от 10 – 50 работни места. Най-съществен е ръста сред предприятията в добивната и преработваща промишленост, в строителството в търговията и ремонта. Общият брой на новосъздадените предприятия, осигуряващи заетост в този диапазон е 38. По едно ново предприятие има в заетост от 51 – 100 и в 101 - 250 души. Най-много ново регистрирани фирми има в обхвата от 1 – 10 заети лица или при микрофирмите – 126 бр., което е показателно за това, че съществува предприемаческа инициатива и се създават работни места чрез самонаемане. Това са фирми в секторите “търговия и ремонт”, “хотели и ресторанти” и “добивната и преработващата промишленост”.

Най-голям брой фирми от всички видове собственост имат седалище в общинския/областния

център. Въпреки че броят на частните фирми многократно надхвърля броя на държавните и общинските, те обикновено имат значително по-скромна дейност във финансово изражение.

Структуроопределящите за икономиката на община Враца отрасли са напълно ликвидирани. Все още не е приключило икономическото реструктуриране на промишлеността и дялът на частния сектор е по-малък в сравнение с другите райони на страната.

Приоритетите на новите икономически структури не са ясно очертани, развиваните дейности имат ограничен потенциал по отношение търсенето на труд и възможностите за разкриване на работни места. Перспективите по отношение на стопанските ниши са неясни и несигурни.

Съществуващата икономическа структура е попълнила възможните ниши за икономическа дейност и е трудно да се очаква създаване на нови фирми. "По-реално е да се мисли, че съществуващите такива биха разширили производството и по този начин могат да създадат нови работни места."

Общинските фирми

Фирмите с общинско участие са 22 на брой и са създадени от Общината, за да предлагат услуги за задоволяване на различни потребности на населението. Процесът на реструктуриране и приватизация има пряко отношение към тях. Три от дружествата вече са приватизирани като Общината е запазила дял, съответно "Мебел" ООД - 20 % дял, а в "Свежест" ООД - 40 % и "Инжстрой" – 45 %. Приватизирани са дружествата:

- "Мебел" ООД - производство и търговия с мебели, вътрешен интериор, дизайнерска дейност, дърводелски услуги.
- "Свежест" ООД - химическо чистене, пране, производство на белина, търговска дейност.
- "Инжстрой" ООД - вертикални планировки, външни водоснабдителни и канализационни системи на жилищни комплекси, асфалтиране, изграждане на електрически, отоплителни, вентилационни, водоснабдителни и канализационни инсталации, производство на бетон, бетонови изделия и асфалтова смес. В процедура по несъстоятелност от 2005 г.

Изцяло общински са следните дружества:

- "Тролейбусен транспорт" ЕООД - превоз на пътници. Има изготвен проект за разширение на тролейбусната мрежа на гр. Враца - втори етап. Съществува възможност за окончателно изграждане в рамките на една година, ако бъдат осигурени необходимите финансови средства в размер на 1 900 000 лв. Възвращаемост на инвестицията - до 4 години.
- "Благоустройство и комунално стопанство - Враца" ЕООД - строителство, ремонтно-строителна дейност, озеленяване, ремонт на зелени площи, поддържане, стопанисване и ремонт на сградния жилищен фонд, строителни услуги на населението, поддържане



чистотата на гр. Враца и съставните села, производство на декоративни дръвчета.

- "Спортни имоти" ЕООД - стопанисване на спортната база.
- "Обредни дейности" ЕООД с предмет на дейност радостни и траурни обреди.
- "Общински пазари и тържища" ЕООД - стопанисване и управление на пазарни площадки и съоръжения, търговска дейност.
- "Информационен център" ЕАД - Масово осведомяване, чрез използване на всички средства за информация.
- "Междубластен диспансер за онкологични заболявания със стационар" ЕООД Враца
- "Областен диспансер за пневмофтизиатрични заболявания със стационар" ЕООД Враца
- "Областен диспансер за кожно-венерически заболявания със стационар" ЕООД Враца
- "Областен диспансер за психични заболявания със стационар" ЕООД Враца
- "Медицински център за рехабилитация и спортна медицина" ЕООД Враца
- "Диагностично-консултативен център – I" ЕООД Враца
- "Стоматологичен център – I" ЕООД Враца
- "Медико-техническа лаборатория по зъбопротезиране" ЕООД Враца

Дружества с участие на Община Враца:

- МБАЛ "Хр. Ботев" АД – Община Враца държи 17 % от капитала.
- "В и К" ЕАД - Община Враца държи 20 % от капитала.
- "Дружество за заетост" ООД - Община Враца държи 22,39 % от капитала.
- "Екопроект" ООД - Управление на Депо за твърди битови отпадъци Враца-Мездра, събирането, съхранението и обезвреждането им и всички междинни операции, както и повторното им използване, рециклиране, и възстановяване или производство на енергия и материали от отпадъци. Община Враца държи 75 % дял.
- "Вратцата" ООД" Враца - Община Враца държи 0.58 % от капитала.

Всички фирми с общинско участие имат нужда от сериозни инвестиции за по-нататъшното си развитие.

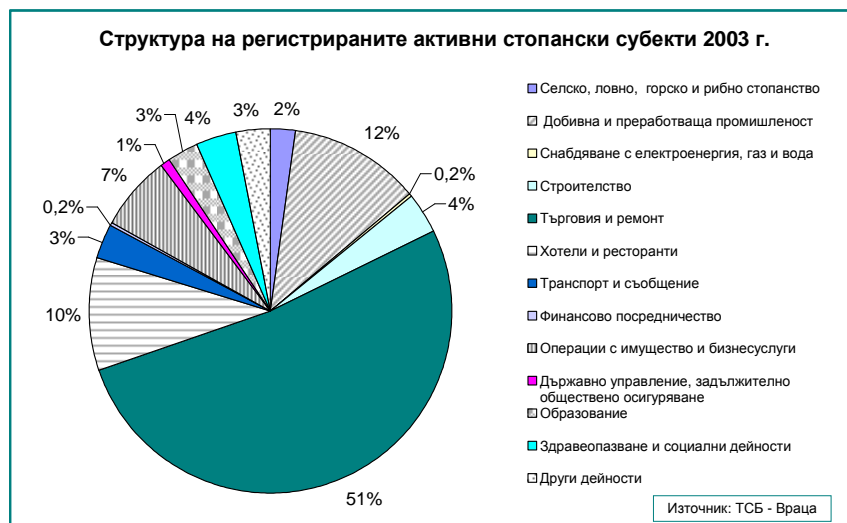
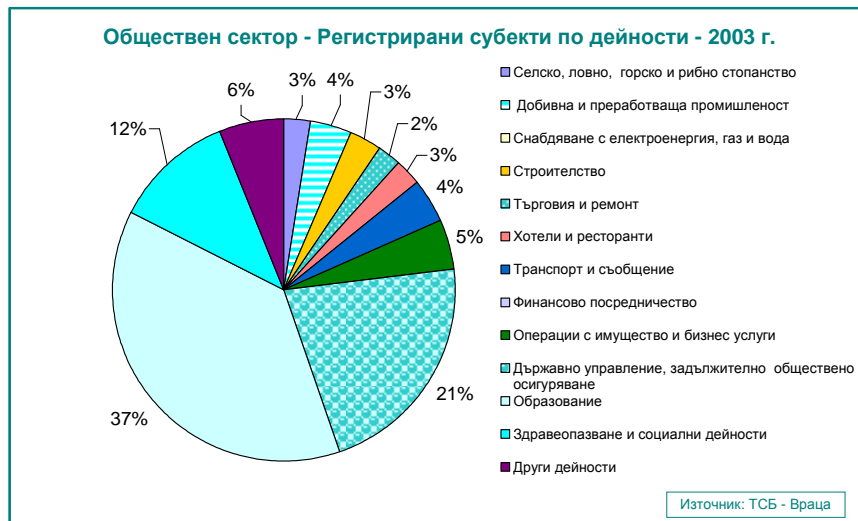
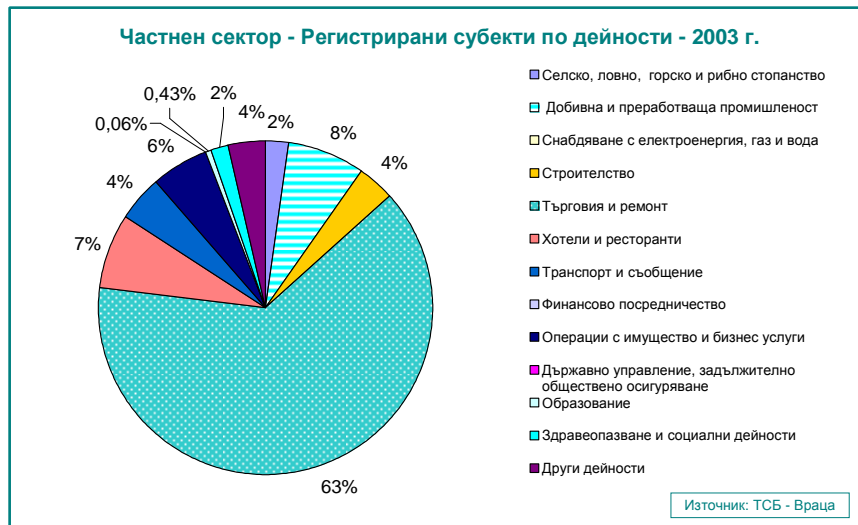
Произвеждани в Общината основни продукти и услуги

Направеният в миналото опит за индустриализиране на по-големите населени места сега би могъл да се използва като изходна база за развитието на съвременна икономика, чрез приватизация, реструктуриране, модернизиране и осъществяване на производството в редица предприятия, главно на базата на чуждестранни инвестиции.

Таблица 2.

Отрасъл	Продукти
Хранително-вкусова промишленост	Производство на млечни произведения (мляко, сирене, кашкавал, масло и др.), месо (свинско, телешко, трупно месо), колбаси, продукти от птиче месо, хляб и сладкарски изделия, безалкохолни напитки, вина, спиртни напитки и др.
Химическа промишленост	Производство на минерални торове, технически и чисти индустриални газове, препарати за растителна защита, разфасовки от пестициди, антикорозионни покрития.
Металообработване и машиностроене	Производство на отливки от черни метали и алуминий, резервни части за текстилна и стъklarска промишленост, Производство и ремонт на металорежещи машини, производство на възли и детайли, Производство на металорежещи машини - универсални фрезови машини и инструментални с ЦПУ, дизелови двигатели и помпени агрегати, Резервни части за химическо и нефтохимическо оборудване, нестандартно оборудване, топлообменна апаратура, съдове под налягане, дефектоскопичен контрол
Текстилна и шивашка промишленост	Производство на коприна, тъкани от коприна, преди памучен тип и смес, сурови тъкани, готови тъкани, шевни изделия от памук, поли, блузи, панталони, дамска конфекция
Лека промишленост	Производство и търговия с калъпи и токове за обувки, обувни изделия, мебели от дърво и метал за дома, офиса, здравни и детски заведения, печатни издания, събиране на билки, култивирани печурки и др.
Строителна промишленост	Цимент, клинкер, добив на скално облицовачни материали от врачанското находище – варовик.
Научно-изследователски сектор	Производство на черничев посадъчен материал, плетива от естествена коприна, научно-изследователска работа по бубарство.
Услуги	Строително-монтажни и ремонтни, транспортни, благоустройствени и комунални, туристически услуги и др.

Форми на собственост

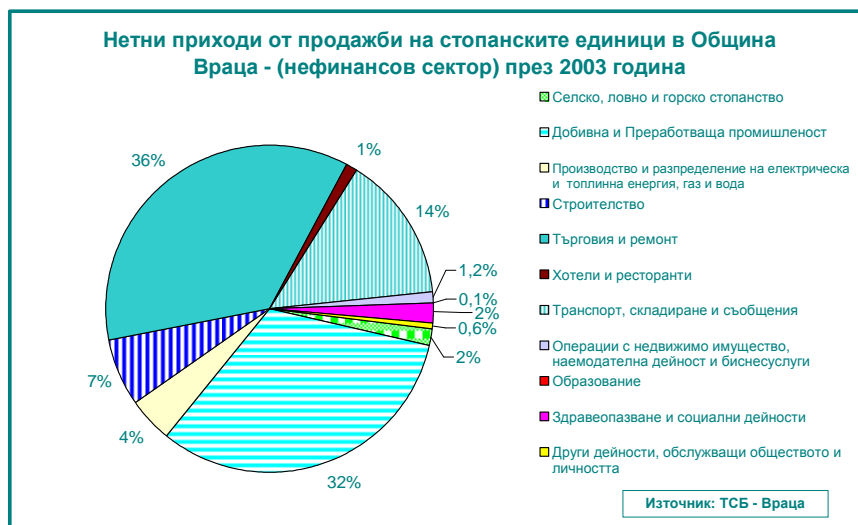
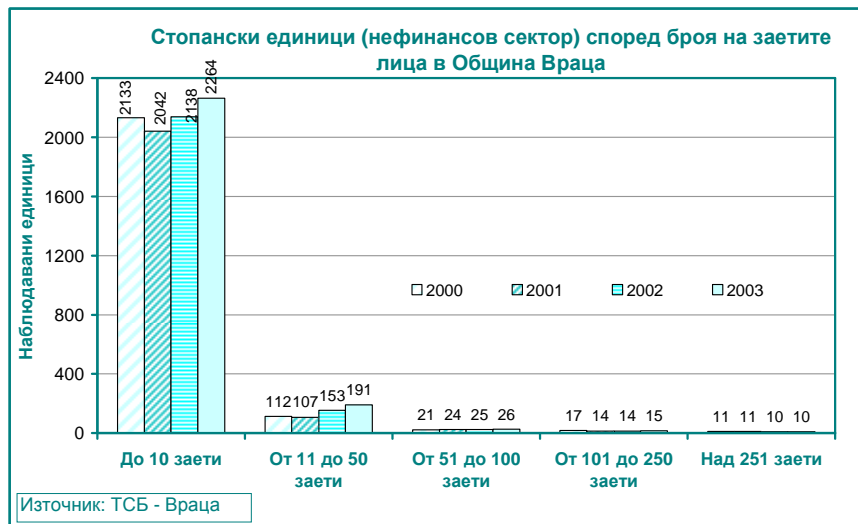
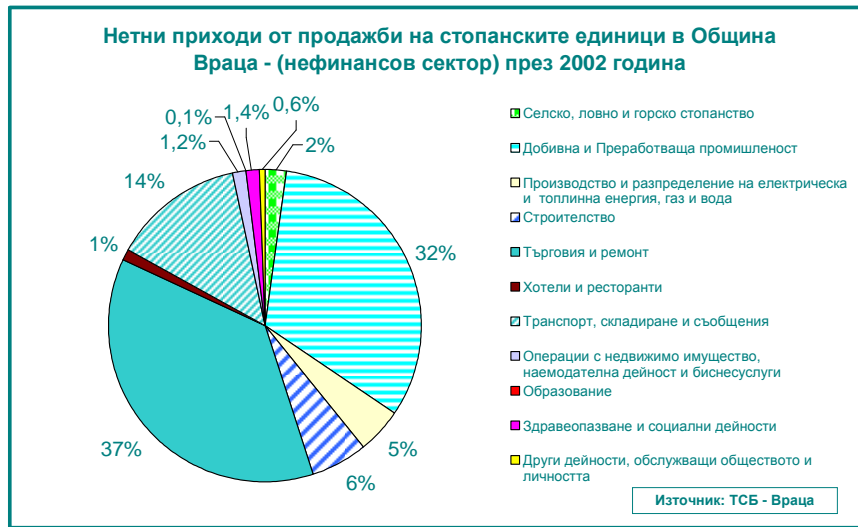


Рентабилност на производствените предприятия

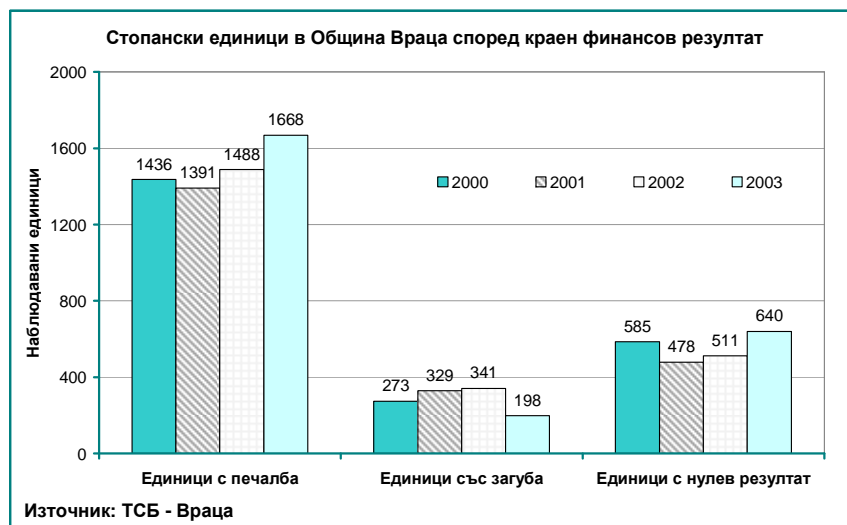
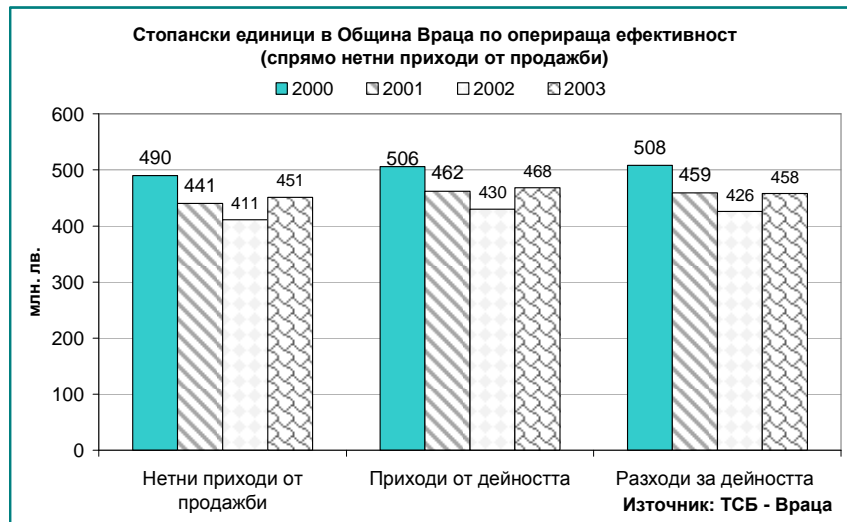
Нетните приходи от продажби на стопанските предприятия нарастват през последните 3 години, като най-съществен е приноса двата основни сектора за Общината, а именно – Добивната и преработваща промишленост и търговията и ремонтните услуги. Увеличението на нетните приходи през последната година е 10 %. С най-голям относителен дял са добивната и преработваща промишленост (32 %) и търговията и ремонта (37 %), като се запазва относително постоянен през последните две години. Ръст в нетните приходи има във всички сектори без “селското стопанство” и “производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газ и вода”.

Таблица 3.

Нетни приходи от продажби на стопанските предприятия по отрасли				
Година	2000	2001	2002	2003
	(хил.лв.)			
Селско, ловно и горско стопанство	5609	10036	8882	8103
Добивна и преработваща промишленост	173734	205822	132329	145237
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газ и вода	..	15889	20348	19902
Строителство	16954	20088	23200	30088
Търговия и ремонт	228915	144871	152502	161315
Хотели и ресторанти	4766	4332	4173	5200
Транспорт, складиране и съобщения	39141	46294	56140	64617
Операции с недвижимо имущество, наемодателна дейност и бизнес услуги	2804	3496	5078	5193
Образование	218	211	363	465
Здравеопазване и социални дейности	939	3069	5768	8441
Други дейности, обслужващи обществото и личността	2059	2075	2427	2750
Община Враца	490066	440539	411210	451311
<i>Забележка: .. данните са конфиденциални</i>				
<i>Източник: ТСБ - Враца</i>				



Предприятията в Общината, приключили годината с печалба нарастват, намалява броя на предприятията приключващи на загуба и се увеличава броят на стопанските единици, които завършват годината с нулев финансов резултат. Отново това са предприятията във водещите за Общината сектори – промишленост и търговия. Другата тенденция, която се наблюдава е, че във всички сектори има фирми, които приключват финансовата година с печалба.



Намалява броят на предприятията, работещи на загуба във всички сектори, като най-много са отново в промишлеността и търговията. Предприятията, приключващи годината с нулев финансов резултат са от всички сектори, като по-съществено е в секторите селско, горско и ловно стопанство, промишлеността и строителството, операциите с недвижимо имущество и здравеопазването.

А) Промисленост

Традиционните отрасли за индустрията на Общината са:

- а) строителна (циментова, добив и преработка на скални материали);
- б) хранително-вкусовата промишленост – млекопреработване и месопреработване;
- в) машиностроене;
- г) дърводобивна и дървообработваща;
- д) химическа;
- е) текстилна;

Строителството

Строителството е един от най-динамично развиващите се отрасли в общинската икономика. През последните четири години, относителният дял на приходите от строителството в нетните приходи от продажби на фирмите в Община Враца непрекъснато нараства и от 3,5 % през 2000 г. достига 6,7 % през 2003 г. Активно действащите фирми от отрасъл строителство, на територията на Общината са около 100 бр.

Рехабилитацията на пътната инфраструктура в Община Враца се явява един от основните приоритети на общинската администрация. Годишно са необходими много средства за строителство, основен ремонт, пре-асфалтиране, текущо и зимно поддържане на пътната мрежа. Строителството в Общината се извършва основно от частни дружества (Опал-94, Корект ООД, Пеци Петков ООД, МИ ПЕТ ООД, Стройинвест ООД, Ситистрой 2000 ООД, Стройконсулт ООД, Интерстрой 48 ООД, Гарант 90, Петър Цаловски ЕТ, Стивън ЕТ, Тодоров ЕТ и др. и др.) и от общинското дружество "БКС".

Една от водещите фирми в промишления сектор на Общината е ХОЛСИМ - България. Обновеният циментов завод в Бели извор, е оценен и като едно от най-добре работещите предприятия в системата на швейцарската компания "Холсим". В края на годината фирмата стана собственик на плевенския циментов завод, като са купени близо 100% от акциите му. Ръководството предвижда да се оптимизират дейностите между двете предприятия - край Враца и Плевен. През изминалата 2004 година ХОЛСИМ постигна 40% ръст на производството и продажбите.

Представител на новите компании, произвеждаща строителни материали е БУЛНЕД, създадено 1998 за добив, обработка и търговия с врачански камък. Продуктите му са известни в България и Европа.

Хранително-вкусовата промишленост

Предприятията от сектора са изправени пред изключително големи предизвикателства да отговорят на новите изисквания⁷. Тези, които не успеят да се реструктурират и да въведат

⁷ По-конкурентна икономика, по-достъпна информация за нея, Сектор Хранителни продукти, МИ 2004 г.

европейските изисквания, няма да могат да продължат да функционират. Тези, които отговарят на изискванията, трябва да имат предвид, че законодателството на ЕС непрекъснато се изменя. Производителите и търговците на храни трябва да следят този процес и да се подготвят за прилагане на новите изисквания.

България има традиции в производството на биологични храни. В Единния европейски пазар има засилен интерес към тези храни. Българските производители на биологични храни ще имат голям потенциал за реализирането на продукцията си.

Млекопреработвателна промишленост

Млекопреработвателните предприятия в България, осъществявали дейност през 2003 г., са 350, като в края на годината продължават да работят 307 от тях, 27 са прекратили окончателно дейността си. Предприятията в област Враца са 7, от които 4 са в Общината. През 2003 г. предприятията от страната, произвеждащи млечни продукти (без сладоледи) и имащи лиценз за износ в ЕС са 16, в Областта са 3, а в Общината – 1 бр. – фирмата Зоров 91.

Три от предприятията в Общината са II категория, т.е. предприятия които не отговарят на изискванията на ЕС и трябва да приведат производството в съответствие с тези изисквания до края на 2005 г.

До края на 2005-а те имат шанс да използват гратисния период и да достигнат евростандартите, които включват и такива прецизни детайли като стени със заоблени ъгли, за да не се задържат прах и зарази. От 1 януари 2006 няма да съществуват и така наречените предприятия с малък капацитет, а само с промишлени технологии и бизнес-планове.

Месопреработвателна промишленост

На територията на Общината има няколко големи производители на месо и местни продукти, които задоволяват търсенето както в региона, така и в съседните области. По-големите от тях са: Лалво & Вачев, Ивагус, Агробизнес – Антоу, Митоки. Произвеждат разнообразна гама от местни продукти, която разширяват през годините.

Машиностроене

Машиностроенето и металообработването са другите две традиционни производства на територията на Общината. Тук има фирми, които са специализирани в производството и ремонта на специфично оборудване за химическата, нефтохимическата, атомната, циментовата, газо- и топло- снабдяване и производство. Това са компаниите като: ЗММ, Центромет, Враца – Старт, Металинженеринг, Вола, Химремонтстрой, РМЗ Вратцата, Агроподем 2001 и др.

Дърводобивна и дървопреработваща

Производството на мебели е традиционно за Общината и продължава да се разраства. Един от водещите заводи в това производство е ДЪБ АД, който успя да пробие на американския пазар, където години наред са били изнасяни само столове. Днес завод ДЪБ изнася за този пазар разнообразна гама от мебели за офиса и дома. Новите фирми в бранша са Галакси Плаза, Тошев – М 63, Кедър и др.

Химическа промишленост

Най-крупния представител на този сектор както в Общината, така и в страната беше фирма Химко, която от 2005 г. е обявена в несъстоятелност. Фирмата не работи от 2002 г. Друга компания, която успешно функционира почти 10 години на пазара у нас е Месер Химко Газ. Новите компании, създадени в годините на прехода са Сигма – Витес (антикорозионни покрития), М-Инженеринг (препарати за растителна защита), Химком Инженеринг (препарати за растителна защита и инженеринг) и др.

Текстилна и шивашка промишленост

Текстилната промишленост е традиционен отрасъл на територията на Общината, който успя да се реструктурира и да продължи производството в новите пазарни условия. Такива са фирмите Вратица, Враца – Стил, Атлаз-В. Освен това бяха създадени нови предприятия, като по-големите от тях са: Широкопечатен текстил ЕООД, Сирена ЕООД, СИ ТИ АЙ Клотинг Интернешанъл, Родел и много други, работещи основно на ишлема. Повече информация за състоянието и бъдещето на този отрасъл е дадена в Приложение "Икономика".

Таблица 4.

Класация "ТОР - 10" - фирмите с печалба и максимални приходи от продажби за 2004 г. в Община Враца		
Номер по ред	Име на фирмата	Приходи от продажби 2004 г. (хил. лв.)
1	ХОЛСИМ БЪЛГАРИЯ (Бели Извор)	62958
2	МЕСЕР ХИМКО ГАЗ	10276
3	МЕТАЛИНЖЕНЕРИНГ	2060
4	ЛЕЙДИ СОФИЯ	1449
6	ВРАЦА - СТИЛ	1171
7	ВРАТИЦА	829
Сума на приходите от продажби за "ТОР – 10"		78743

Източник: Система за информацията за българските предприятия

Таблица 4.

Класация "ТОР - 10" - фирмите с печалба и максимални приходи от продажби за 2003 г. в Община Враца		
Номер по ред	Име на фирмата	Приходи от продажби 2003 г. (хил. лв.)
1	ВРАТИЦА ООД	15479
2	МЕСЕР ХИМКО ГАЗ	12235
3	ВОДОСНАБДЯВАНЕ И КАНАЛИЗАЦИЯ -ВРАЦА	10661
4	ТОПЛОФИКАЦИЯ - ВРАЦА	6849
6	ШИРОКОПЕЧАТЕН ТЕКСТИЛ	5245
7	ХИМКО	1387
8	ВРАЦА - СТИЛ	1174
9	АГРОЕКОХИМ - ВРАЦА	826
10	ВРАТИЦА	485
Сума на приходите от продажби за "ТОР – 10"		54341
<i>Източник: Система за информацията за българските предприятия</i>		

Таблица 5.

Класация "ТОР - 3" - фирмите с печалба и максимални приходи от продажби за 2000 г. в Община Враца			
Номер по ред	Име на фирмата	Град	Нетни приходи от продажби 2000 г. (хил. лв.)
1	Вратица ООД	Враца	14690
2	Месер Химко Газ ООД	Враца	8145
3	Водоснабдяване и Канализация ООД	Враца	9910
Сума на приходите от продажби за "ТОР - 3"			32745
<i>Източник: Представени отчети в БТПП</i>			

Таблица 6.

Класация "ТОР - 4" - фирмите с печалба и максимални приходи от продажби за 2001 г. в Община Враца			
Номер по ред	Име на фирмата	Град	Нетни приходи от продажби 2001 г. (хил. лв.)
1	ТЕЛБ ИНВЕСТ АД	Враца	1146
2	ВРАЦА СТИЛ АД	Враца	962
3	ВРАЦА СТАРТ АД	Враца	603

4	ЕИ ⁸ СТРОЙКО АД	Враца	100
Сума на приходите от продажби за "ТОР - 4"			2811
Източник: Представени отчети в БТПП			

Таблица 7.

Класация "ТОР - 3" - фирмите с печалба и максимални приходи от продажби за 2002 г. в Община Враца			
Номер по ред	Име на фирмата	Град	Нетни приходи от продажби 2002г. (хил. лв.)
1	Месер Химко Газ ООД ⁹	Враца	10213
2	ВРАТИЦА АД	Враца	2686
3	ВРАЦА СТИЛ АД	Враца	1028
Сума на приходите от продажби за "ТОР – 3"			13927
Източник: Представени отчети в БТПП			

Безспорен икономически лидер в общината е фирма Холсим – България. Поради неоткрити от нас публични данни не са посочени приходите от дейността ѝ.

Според класация на Българската търговско промишлена палата (БТПП), водещите от Община Враца предприятия, оценени по нетните приходи от продажби са Вратица ООД, Вратица АД, Месер Химко Газ ООД, Враца Стил АД, Враца Старт АД, Телб Инвест АД, Водоснабдяване и канализация, Широкопечатен текстил.

Анализ на Бизнес средата от направеното проучване в град Враца

От Общинската администрация - град Враца е направено проучване на Бизнес средата в град Враца. На база на /получените обратно/ върнатите анкетни карти можем да направим следния анализ:

1. **Малките фирми**, чиито брой служители и работници е от 10 до 50 души, отчетат, че: стойността на притежаваните от тях ДМА е от 50 до 100 хил.лв., ДНА е до 50 хил.лв. Сградите и съоръженията, които ползват тези фирми са наети.
2. **Средни предприятия**, чиито брой служители и работници е над 150 души, отчетат, че стойността на ДМА притежавани от тях е над 200 хил.лв., на ДНА е над 200 хил.лв. Сградите и съоръженията, които ползват тези предприятия са тяхна собственост.

⁸ ЕИ – Енергострой/ Електроизграждане

⁹ Информацията е от уеб сайта на фирмата.

3. Относно *състоянието на сградите*, около 70% от малките фирми го оценяват като добро, а около 30% като задоволително. За средните предприятия – за около 63% е добро, а за 37% много добро.
4. Приблизителната *възраст на машинния парк и съоръженията* за средните предприятия е под 5 години, на много малка част от тях машините и съоръженията са на възраст между 5 и 10 години /т.е. тези предприятия имат подобрен сграден фонд и обновен машинен парк/. За малките фирми – приблизителната възраст на машините и съоръженията, които те ползват е между 5 - 10 години за 48% от тях, 42% над 10 години, а на 10% от тях е на възраст от под 5 години.
5. Ръководителите на малките фирми смятат, че техните служители и работници се нуждаят от *допълнителна квалификация*. Новите програми за обучение да бъдат в следните области: компютърна грамотност; технически курсове; системи за качество. Ръководителите на средните предприятия смятат, че за техните служители би било полезно и необходимо да бъдат проведени нови програми за обучение в следните сфери: финансови и счетоводни; системи за качество; английски език; реклама/ уеб дизайн.
6. Около 95% от средните фирми са *създали множество нови продукти* и услуги през изминалите 3 години в различните сфери, в които работят. Около 85% от малките фирми очакват да предложат нови продукти и/или услуги през идващите 3 години. Около 98% от фирмите в момента имат капацитет (капитал, съоръжения, оборудване) за разширяване на дейността си.
7. Всички фирми планират да подобрят сградите си и да разширят производството си.
8. Ръководителите на всички средни предприятия смятат, че притежават капацитет /капитал, съоръжения, оборудване/ за разширяване на дейността си. Малките фирми планират да *увеличат производството си*, като 1/3 от тях възнамеряват това да стане след 1 година, 2/3 от тях след 2-3 години, 1/3 в бъдеще.
9. Като най-важни фактори, които възпрепятстват *разширяването на бизнеса* им, малките фирми сочат:
 - Държавните данъци и такси.
 - Пазарните условия.
 - Липсата на подходяща квалификация.
10. По отношение на начина на *осигуряване на финансови средства*, за планираното разширяване, около 95% от фирмите сочат, че това ще стане, чрез кандидатстване за заем от финансова институция или чрез ре-инвестиране на печалбата и около 5 % чрез осигуряване на финансови средства при кандидатстване за финансиране от други организации /Европейски съюз, Американска агенция за Международно развитие и други/. и привличане на нови частни инвеститори(чужди и местни). Около 90% от тези предприятия не са получавали финансиране по програми на Европейския съюз. Такова са получили



само 10% от тях.

11. Повечето от малките фирми посочват, че имат *екологична програма за опазване на околната среда*. Около 95% от фирмите възнамеряват да инвестират в екологични технологии, оборудване и съоръжения през идващите 3 години. Голяма част от фирмите използват общинската система за сметосъбиране и сметоизвозване.
12. На въпроса *“Има ли бариери, възпрепятстващи икономическия растеж в сектора, в който работите?”* Фирмите посочват: квалифицирана работна ръка, ниско потребление на вътрешния пазар, ниска покупателна способност на населението в региона, нерегламентиран внос на стоки от Турция и Китай /чиито цени са по-ниски от тези на стоките произведени в България/.
13. За ¼ от фирмите, годишните *приходи от продажби през последните* 3 години възлизат на 5 - 10 млн.лв., 46% - 10 - 50 млн.лв., 21% - 1- 5 млн. лв., а само 10% - над 50 млн.лв.
14. По отношение на *формата на собственост на използваната от тях площ*, голяма част от предприятията сочат, че тя е фирмена, като в много малко случаи има и смесена.
15. *Терените, които тези фирми предпочитат да закупят*, при едно бъдещо разширяване на дейността може да бъде частна, общинска и държавна собственост, като малък превес има частната собственост над другите видове собственост.

Дълготрайни материални активи

Дълготрайни материални активи (ДМА) на стопанските единици (нефинансов сектор) към 31.12.2003 г. в Община Враца са на стойност 479 млн. лв. От тях 87 % е делът на ДМА в промишлеността, което определя облика на Общината като "промишлен". Икономическият профил на Общината се определя от предприятията в добивната и преработваща промишленост (машиностроенето, текстилната и шивашка, мебелната и хранително-вкусовата промишленост).

Таблица 8.

Дълготрайни материални активи на стопанските единици (нефинансов сектор) към 31.12.2003 г. по отраслови сектори		
Отраслови сектори	Дълготрайни материални активи	Относителен дял
	(Хил. левове)	
Община Враца	478 833	99,7 %
Селско, ловно и горско стопанство	5 250	1,1%
Преработваща промишленост	383 963	80,2%
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия, газообразни горива и вода	21 920	4,6%
Строителство	8 615	1,8%
Търговия и ремонт	29 428	6,1%
Хотели и ресторанти	3 291	0,7%
Транспорт, складиране и съобщения	12 754	2,7%
Операции с недвижимо имущество, наемодателна дейност и бизнес услуги	3 925	0,8%
Образование	..	
Здравеопазване и социални дейности	5 509	1,2%
Други дейности, обслужващи обществото и личността	2713	0,6%

Забележка: ..данните са конфиденциални
Източник: ТСБ - Враца

По-важни чуждестранни инвестиции на територията на Община Враца

Чуждестранните инвестиции в Община Враца са в промишлеността, туризма, селското стопанство и други отрасли, а така също и в изграждането на подходяща инфраструктурата, която стимулира развитието на бизнеса. Стабилен и бързо развиващ се частен сектор навлиза в търговията, общественото обслужване, хранителната промишленост, строителството и някои други сектори.

- Германия** Първите чуждестранни инвестиции на територията на общината са от 1996 г. чрез създаване на смесеното предприятие между българската фирма ХИМКО и немската Месер - **Месер Химко Газ ООД**. То е специализирано в производство и дистрибуция на индустриални, чисти и медицински газове. Успешно развива дейността си вече 8 години.
- През 2005 г. КАУФЛАНД закупи терен за хипермаркет, който ще започне работа през 2006 г.
- Холандия** **Булнед ООД** е създадено също през 1996 г. за добив и обработка на материали от варовик (Врачански камък) като българо-холандско дружество.
- Италия** През 1999 г. италианската компания TSC Srl. създаде поредното смесено предприятие, с основен предмет на дейност - производство на облекло, наречено **Си Ти Ай ООД**. През 2004 г. друга компания - РОДЕЛ, производител на облекло започна изграждане на предприятие във Враца, което ще започне производство около септември 2005 г.
- Швейцария** Белоизворски цимент вече е **Холсим - България АД**, собственост на швейцарската група Холсим от 1998 г. В завода са инвестирани 33 млн. евро за модернизация, подобряване на качеството и опазване на околната среда. През 2004 година ще бъдат вложени още близо 3 млн. евро, част от които за нова инсталация за изгаряне на автомобилни гуми.
- Австрия** През 2001 г. австрийската компания **OMV** изгради бензиностанция в град Враца за около 2,5 млн. лв. През 2005 г. търговската верига БИЛЛА закупи терен и започна изграждане на хипермаркет в град Враца.
- Русия** През 2003 г. беше изградена още една бензиностанция, собственост на руската компания **Лук Ойл**.
- България** Инвестициите на българските компании през 2004 г. са на **ТЕХНОПОЛИС – КОМПО**, Птицекомбинат с. Мраморен – изгражда нова производствена линия за 2 млн. лв., **ЕКОМЕТАН** – пълначна станция за метан (0,5 млн.лв.), **ЧЕХПЛАСТ** – изгражда нова производствена база, **ИВАГУС** – разширение и реконструкция на цех за преработка на месо. **ТОПЛОФИКАЦИЯ** инвестира през 2004 г. в оборудване за 950 хил. евро.

Пазарните позиции и перспективи пред фирмите

По отношение оценките за икономическата конюнктура, пазарните позиции и перспективи пред фирмите може да се заключи¹⁰, че:

- Сред работодателите преобладават отрицателните оценки за текущата икономическа конюнктура на национално и на местно ниво, като все пак оценките за състоянието на общинската икономика изглеждат малко по - позитивни.
- Работодателите преценяват, че тази като цяло неблагоприятна икономическа среда не е повлияла и не очакват да повлияе съществено върху техния бизнес. Това може да се интерпретира като отражение на тяхната приспособимост към променящите се условия, но и като недостатъчно оценяване на ролята на външната среда.
- Ситуацията най-вече с “Химко” оказва негативно влияние върху дадените от работодателите мнения.
- Работодателите от малките и средните фирми също изглеждат по-позитивно настроени в сравнение с тези от големите фирми. Вероятното обяснение е, че собствениците на мсп се чувстват по-сигурни, по-адаптивни в неустойчивата и неблагоприятна икономическа среда, в която работят.
- Очевидно работодателите от общината имат основания, въз основа на досегашния си опит, да смятат, че разполагат с достатъчно възможности да развият (или запазят) бизнеса си даже и в неблагоприятни условия.

Б) Селско стопанство

Селското стопанство се нарежда сред водещите отрасли на българската икономика с относителен дял в размер на 14 % от БВП. Едновременно с това то се явява и основен източник на препитание за около 25 % от икономически активното население. В общинската икономика той осигурява едва 2 % от общите приходи. Общата макроикономическа стабилизация в страната създава благоприятни предпоставки за успешното завършване на прехода към пазарни отношения и реструктурирането на редица подотрасли в селското стопанство. Същевременно обаче, нерешените проблеми, породени от прекомерната разпокъсаност на селскостопанските земи и ограничения достъп до кредити, се изправят като непреодолимо препятствие пред инициативата на българските инвеститори.

¹⁰ *Изследване на капацитета на работодателите и на работниците за участие в алтернативна заетост в сектори и региони, в които предстоят масови уволнения (Оценка на ограниченията и възможностите) Проектно финансиране: Програмата за развитие на ООН, Клуб Икономика 2000, 2003 г.*

В много случаи, водещите чужди инвеститори не виждат в България значим пазар на потребителски стоки, а трамплин към по-големите пазари в региона. От друга страна, те считат българския пазар за част от общия пазар на Балканите, като не правят рязко разграничение между отделните балкански държави. В този смисъл, регионалното сътрудничество е единственият правилен път за балканските държави, които сами по себе си не са особено атрактивни за инвеститорите, но като общ пазар ги привличат с неударима сила, поради стратегическото си положение в югоизточната част на Европа. В тази връзка, България трябва да излезе с предложения за общи регионални инициативи, целящи развитието на региона като цяло. Премахването на ГКПП между балканските държави би стимулирало свободното движение на стоки в рамките на региона. Забавянията, причинени от множеството гранични инспекции, са особено нежелателни при транзита на хранителни и селскостопански продукти. Освен това, множеството ГКПП усложняват логистичното обслужване на товарите и оскъпяват българската продукция, занижавайки по този начин нейната конкурентоспособност¹¹.

Оценката за състоянието на земеделието е наложителна, за да се направят изводи и се търсят начини за възвращане на този отрасъл в общината, като се има предвид, че за голяма част от хората това е основен и единствен източник на доходи.

Поземлена реформа

Демократичните промени и налагането на пазарна икономика засягат и селското стопанство. Големите аграрно – промишлени комплекси се разпадат и се възстановява собствеността на земеделските земи на старите собственици. Земеделската земя е възстановена на собствениците, окончателно са приети плановете за земеразделяне на всичките 23 землища. Във всички землища са “Изготвени карти на възстановената собственост” и “Трасиране и въвод във владение”. Завършено е обединяването на цифровите модели на възстановената собственост върху земеделските земи и горите и земите от горския фонд. В Агенцията по кадастъра се намират кадастралните карти на всичките 22 землища, както и обединените цифрови модели (в актуални ZEM – файлове)¹².

Структура на стопанисваната земя

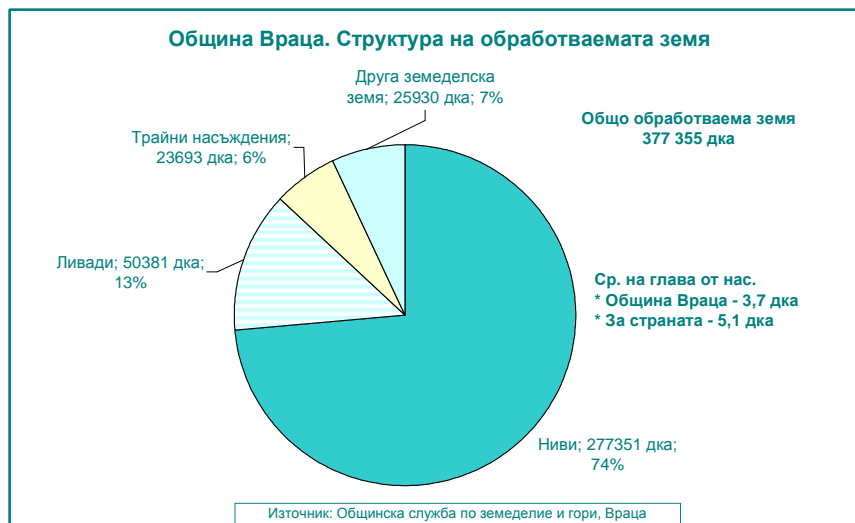
Общо стопанисваната земеделска земя за 22-те землища на Общината е в размер на **485 323** дка, което представлява **71,05 %** от територията на Общината и е възстановена по видове собственост:

- Физически лица – 415 630 дка;
- Юридически лица – 2 528 дка;
- Религиозни общности – 512 дка;

¹¹ Българска международна стопанска асоциация, Бяла книга за бизнес климата в България, 2002

¹² Източник: Областна дирекция “Земеделия и гори”-Враца

- Държавен поземлен фонд – 10 080 дка;
- Общински поземлен фонд – 35 305 дка;
- Останалите земи са транспортни, водни и други видове територии.



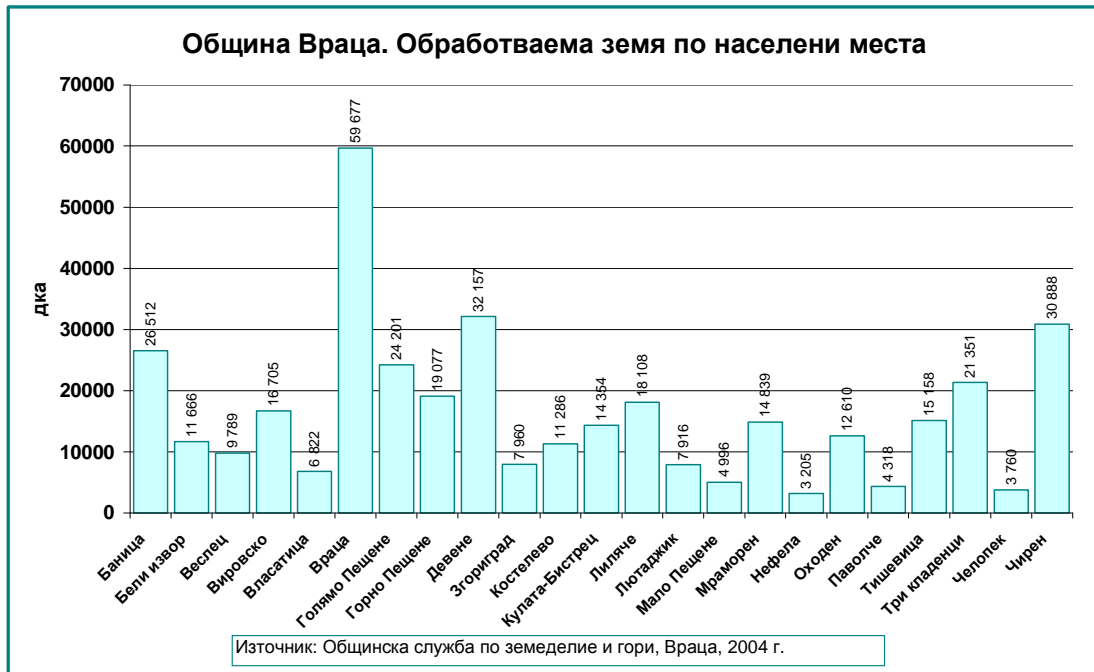
Собственост на Община Враца са 35 305,6 дка земеделски земи. От тях 6465,5 дка са ниви, а останалите са ливади, пасища, мери и др.

Общият размер на обработваемата земя през последните години остава почти непроменен. Изменение се наблюдава при формите на стопанисване и обработване. Основната част от обработваемата земя - нивите - се обработва по следния начин:

- 92 000 дка или 33% от 11 кооперации;
- 88 810 дка или 32 % от арендатори, сдружения и ЕТ;
- 73 730 дка са пустеещи и тенденцията е към намаляване;

Структурата на земята е нерационална, а обработваемите площи разпокъсани.

Причините, довели до увеличение на пустеещите земи са липсата на финансови средства, раздробяването на земята при възстановяване на собствеността и невъзможността на по-голяма част от производителите да получат кредити и субсидии от държавния бюджет. Намаляването на пустеещите земи е възможно главно чрез сключване на споразумения /доброволна комасация/ за създаване на масиви за земеделско ползване между ползватели и либерализация на начина на отпускане на кредити и субсидии.



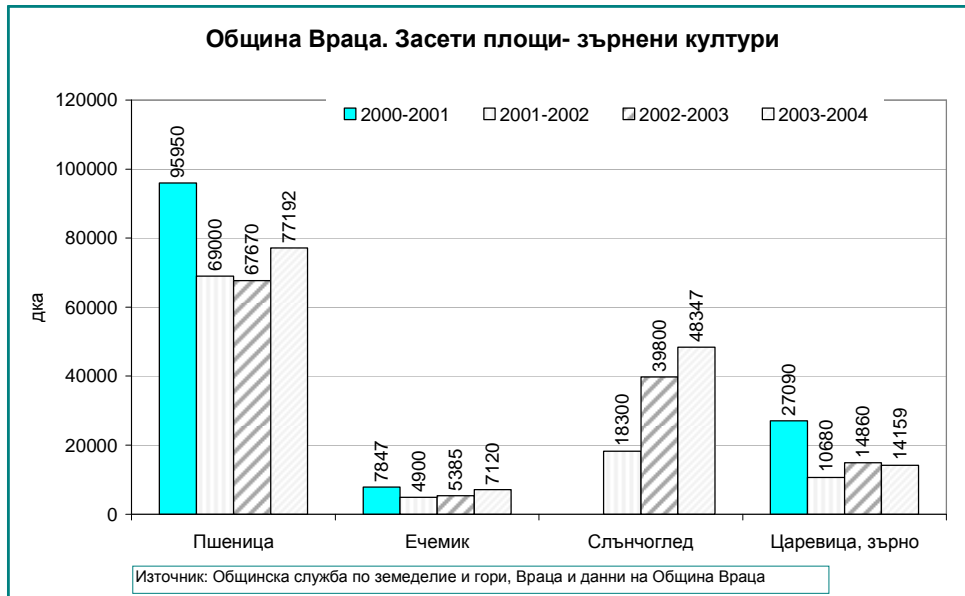
Растениевъдство

Основните култури отглеждани в Общината са пшеница, царевица и слънчоглед. Те заемат около 90 % от засажданите полски култури. През 2004 година са направени опити за сеитба експериментално на рапица, като алтернативна на слънчогледа, но добивите поради лошите климатични условия са много ниски. Специализацията е предимно в зърно-производството.

Агроекологичният потенциал за отглеждане на земеделски култури в региона, изразен в полско бонитетно число, е достатъчно висок. Регионът разполага с достатъчно и качествени земи, както и благоприятни атмосферни условия за развитието на растениевъдството.

Производството на плодове, зеленчуци и грозде, като много добре застъпени в миналото продукти, са изгубили своя стоков характер и се произвеждат главно в личното стопанство за собствени нужди.

За пшеницата се запазва тенденцията да се засяват около 70 хил. дка, но в сравнение с предходни години се наблюдава значителен спад. Такъв спад се наблюдава и при ечемика 5 385 дка, на царевицата за зърно на 14 860 дка. Средните добиви са силно колебливи и се влияят от много фактори - засяване на нестандартни и некачествени семена от собствено производство, липса на средства за изпълнение на растителната защита и торене, амортизирана прибираща техника с висок процент разпиляване на зърното и не на последно място неблагоприятните климатични условия.



Главните причини за намаляване на засетите площи с основните земеделски култури в Общината са ниските изкупни цени на земеделската продукция, липсата на достатъчно оборотни средства, неблагоприятните климатични условия и износена техника.

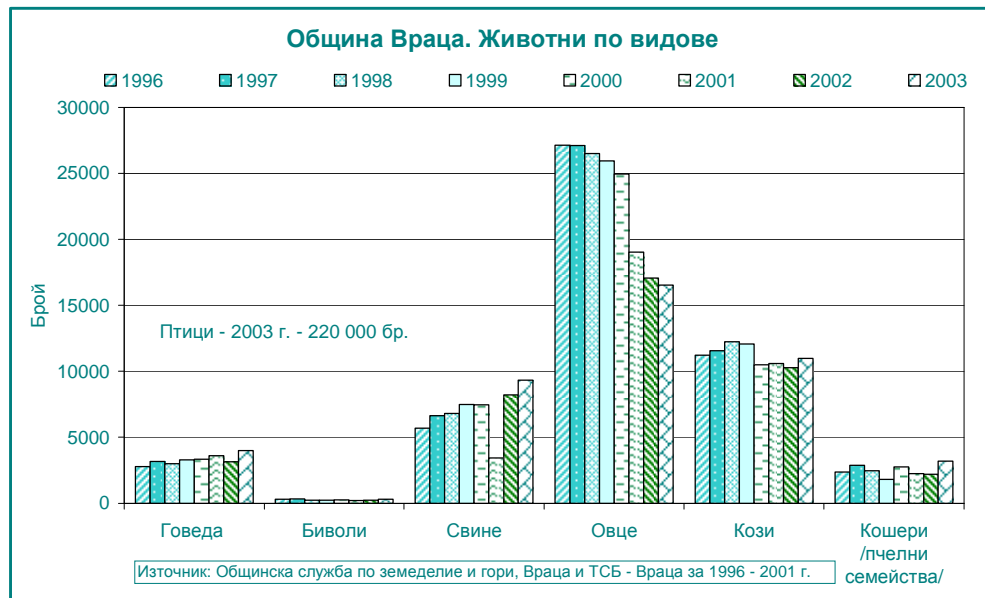
Таблица 9.

Среден добив от дка на отглежданите основни култури за 2003 г.				
Вид култура	Община Враца	Област Враца	СЗРП	Средно за страната
	кг/дка	кг/дка	кг/дка	кг/дка
Пшеница	220	250	235	238
Ечемик	239	214	199	194
Царевица, зърно	450	360	219	280
Слънчоглед	150	144	109	120

Животновъдство

Животновъдството заема значим дял в земеделието на Общината и е съсредоточено основно в личния сектор. В някои населени места, особено около Балкана, то е основен поминък. Настъпилите след 1989 г. политически и икономически промени в България засегнаха чувствително животновъдния отрасъл, поради което неговото по-нататъшно развитие се характеризира с динамично реструктуриране. Силната разпокъсаност на земята, раздробяването на животновъдните ферми, липсата на достатъчно средства за механизирани и автоматизирани процеси в тях, до голяма степен ограничават по-бързото и ефективното му развитие.

Това е една от основните причини получената продукция все още да е с незадоволително качество, с висока себестойност и крайна пазарна цена, поради което - слабо конкурентна както на вътрешния, така и на външните пазари.



От друга страна, наблюдаваното през последните години значително редуциране на броя животни от повечето категории, както и техния несъответстващ породен състав за ефективно производство на месо, е причина добитото количество да не може да задоволи потребностите на вътрешния пазар. Затова възниква необходимостта от внос на месо и месни продукти.

Условията, при които се отглеждат животните и племенно-подобрителната работа не отговарят на изискванията на ЕС, което води до понижаване качеството на продукцията. Това от своя страна води до намалена конкурентноспособност, ниска цена и трудна реализация на пазара.

Броят на говедата в т.ч. кравите, свинете в т.ч. свинете майки, птиците в т.ч. кокошките носачки и пчелните семейства се е увеличил, но в сравнение с недалечното минало спадът е значителен. Най-силно изразен е този процес до 2001 година, след което спада продължава със затихващи функции. Това говори за налагането на пазарен механизъм в сектора и съобразяване на производителите с моментното търсене и разходите за производство. В повечето случаи се разчита на покупката на суровини от външни производители, което в много случаи прави животновъдството нерентабилно. Това е една от причините за непрекъснато намаляващия брой на животните от водещите категории селскостопански видове – говеда и свине. Други, не по-малко важни причини, са нереализираният местен генетичен потенциал на породите, примитивните условия на отглеждане и липсата на професионална подготовка в повечето земеделски стопани. Последното е основен фактор за липсата на развъдно-

подобрителна дейност от собствениците на животновъдни стопанства.

Таблица 10.

Производство на животинска продукция в Община Враца						
Животинска продукция	Мярка	1998	1999	2000	2002	2003
Мляко	хил. л	10224	11454	11330	8010	9354
Яйца	хил.бр.	7783	8034	6581	4200	4440
Мед	т	57	80	82	34	51
Непрана вълна	т	62	58	55	38	46,3
Мляко, общо	хил.л	10224	11454	11330	8010	9354
Краве	хил.л	7392	8658	9309	5904	6892
Биволско	хил.л	279	328	282	205	338
Овче	хил.л	1109	1109	830	826	918
Козе	хил.л	1444	1359	909	1076	1206

Източник: ТСБ – Враца (1996-2000 г.) и Общинска служба по земеделие и гори, Враца

Таблица 11.

Средна продуктивност на животните, отглеждани в Община Враца							
Животинска продукция	Мярка	1998	1999	2000	2002	2003	2003
							За страната
Мляко Краве	литра	3200	3630	3400	2400	2560	3540
Мляко Биволско	литра	1650	1802	1700	1780	1800	
Мляко Овче	литра	60	64	50	55	65	82
Мляко Козе	литра	140	145	100	110	120	189
Яйца	бр.	164	173	160	120	120	
Мед	кг	28	29	30	15,6	16	
Непрана вълна	кг	2,5	2,4	2,4	2,2	2,8	

Източник: ТСБ – Враца (1996-2000 г.) и Общинска служба по земеделие и гори, Враца

Преобладаващ начин на отглеждане на животните е при домашни условия. Малък е броят на животните отглеждани във ферми и окрупнени стада и стопанства. Малкият брой отглеждани животни, съчетано в повечето случаи с ниска продуктивност, превръща животновъдството по-скоро в начин на семеен бизнес и препитание, отколкото в пазарен отрасъл.

Тенденции и насоки за развитие на отрасъла

Основната насоченост и мерки за развитието на отрасъла за Община Враца са:

1. Усвояване на изоставените и пустеещи земи.
2. Предприемане на действия по залесяване на ерозирали и непригодни за обработване и земеделско производство земи.
3. Подобряване на материално-техническата база и повишаване на трудовата заетост.



4. Изграждане на специализирани масиви от ягодоплодни култури, етерични и лекарствени растения, овощни и лозови масиви.
5. Комасация на земята, като предпоставка за създаване на модерно и технически добро оборудвано земеделско производство.
6. Засилване на интеграционните функции на преработвателните предприятия.
7. Привеждане на условията за производство в предприятията на ХВП в съответствие с европейските санитарни и хигиенни норми, създаващи гаранции за качествени и безопасни храни.
8. Изграждане на регионална система за пазарна информация, маркетингови консултации и обучение на мениджърите на нови предприятия на ХВП.
9. Дейността на Общината да се насочи към привличане на инвеститори, предоставяне на общинска земя за дългосрочно ползване, за изграждане на масиви от трайни насаждения, за изграждане на хладилни съоръжения и инсталации за съхранение на земеделска продукция; привличане на фирми или откриване на клонове на такива, свързани със земеделието и преработвателната промишленост, с цел подпомагане на отраслите растениевъдство и животновъдство.

1. *В растениевъдството.* Подобряване на производството чрез:

- Насърчаване на екологично чисти производства съобразно изискванията на ЕС.
- Използване на торове и препарати задължително да се предшества от почвени проби за установяване на истинското състояние на почвата и нуждите, тъй като последиците от неправилното им използване могат да бъдат фатални за екологичното равновесие.
- Възстановяване и развитие на инфраструктурата за напояване (мрежи напоителни канали, помпени станции). Създаване на сдружения за напояване и предоставяне на напоителна техника и съоръжения на арендаторите за стопанисване и експлоатация.
- Постепенно подмяна на амортизираната селскостопанска техника със съвременна, с висока производителност и минимална разходи на гориво и поддръжка.
- Създаване на по-тясна връзка с научните звена и обслужващи земеделието служби на територията на общината и участието им в разработване на конкретни проекти.

С приоритет инвестициите да бъдат насочени в посока производството на :

- Хлебно и фуражно зърно и технически култури, като през 2007 г. - засетите площи с пшеница да достигнат 80 000 дка при среден устойчив добив 350 кг/дка; ечемика 10 000 дка със среден добив 320 кг/дка; царевица 30 000 дка със среден добив 350 кг/дка и слънчоглед 42 000 дка при среден добив 160 кг/дка.
- Възстановяване на зеленчукопроизводството в селата с територии около водни басейни и най-вече в с. Девене, като традиционно в близкото минало.

- Възстановяване на лозарството и овощарството, като се възвърнат традиционните за общината уникални сортове грозде “Врачански мискет” и “Врачанска теменуга”, а от овощните насаждения череша, вишни, круши, орехи и други.
- Отглеждане на алтернативни култури, като соя, рапица, сорго, а където има подходящи условия и билки, подправки и лекарствени култури.
- Привличане на инвестиции за подобряване на почвения състав на земеделските земи, които в момента са силно засолени и кисели.

2. В животновъдството. Базирайки се на даденостите, а и на изискванията целящи опазване на околната среда, животновъдството в общината трябва да се развива в следните насоки:

- Подобряване на развъдно-подобрителната работа с цел запазване на породния състав на животните приспособени към местните условия.
- Привличане инвестиции за изграждане и развитие на фамилни и семейни ферми за отглеждане на високо продуктивни животни /крави, овце, кози, свине, птици и други/. Броят на животните към 2007 година да се увеличи – крави с 500 бр.; свине за угояване – 1500 броя; овце с 1000 броя и кози с 1000 броя.
- Особено внимание да се обърне на бубарството, като алтернативна заетост, още повече че на територията на Общината е единствената в страната Бубарска станция, която произвежда висококачествен черничев посадъчен материал и бубено семе.
- Развитие на рибовъдството с цел най-ефективно използване на съществуващите 16 бр. язовири на територията на Общината.
- Инвестиции за развитие на пчеларството, включително и за производство на пчелни майки.

В) Туризм

Географското местоположение, богатата флора и фауна и уникалният карстов релеф, както и удобните транспортни връзки, са предпоставка за устойчивото развитие на туризма на територията на Природен парк Врачански Балкан. Туристическите продукти са свързани с алтернативния туризм – планински, велосипеден, етнографски, спортен, орнитоложки, екологичен, с елементи от селски туризм. Вилите и хотелите във Врачанския балкан, предлагат идеални възможности за организиране на зимни и летни екологични лагери за деца, които се съчетават с образователни програми.

Живописните села Паволче и Згориград разполагат с чудесно обзаведени селски къщи за развитие на селски туризм. Тук както българските, така и чуждестранните гости могат да почувстват традиционното гостоприемство, да се възхитят на чудесната природа, да опитат вкусни и екологично чисти продукти, да дегустират местните вина.

Във Врачанският Балкан съществуват обособени зони за отдих с три хижи, стопанисвани от туристическо дружество Веслец - хижа Околчица, свързана с паметника на Христо Ботев, хижа Пършевица и хижа Леденика. Последните две хижи и множеството ведомствени бази в зоната за отдих Врачански балкан, в местността Горски дом и пещерата Леденика може да се свържат в обща урбанизирана зона за отдих и туризъм. Дължината ѝ е близо 9 км. В северният край е пещерата Леденика. В центъра на зоната са разположени множество ведомствени почивни бази, а в южния край - хижа "Пършевица" и ски-писта с влекае за възрастни и деца. По този начин в удобна връзка с града се очертават три центъра за отдих и туризъм.

- ☛ Комплекс Леденика - един от стоте национални туристически обекти. Трите ведомствени бази към него имат общо 139 легла и 200 места за хранене. Туристическата хижа е с 85 легла;
- ☛ Център за отдих Врачански балкан - основен за почивка с няколко ведомствени почивни бази с общо 488 легла и 420 места за хранене, профилакториум на АЕЦ "Козлодуй" със 150 места за хранене и 100 легла, множество бунгала, ски - база с две неработещи засега писти.
- ☛ Местност Пършевица с перспектива за развитие като локален център за зимен спорт и туризъм.

Таблица 12.

Дейност на средствата за подслон през 2003 година									
Области	Средства за подслон	Легла	Легла дено-нощия	Реализирани нощувки		Пренощували лица		Приходи от нощувки - левове	
				Общо	в т.ч. от чужденци	Общо	в т.ч. чужденци	Общо	в т.ч. от чужденци
ОБЩО	1 059	158 865	38 667 492	12 521 479	9 142 170	2 972 644	1 397 985	298 762 989	235 885 767
ВИДИН	5	324	118 260	28 980	4 253	16 316	2 206	438 850	66 068
ВРАЦА	8	581	204 067	35 903	7 221	16 458	1 781	730 649	248 229
МОНТАНА	12	522	182 333	25 011	2 791	15 761	2 315	394 353	100 795
СОФИЯ (столица)	62	9 884	3 252 838	976 388	529 315	513 633	247 009	53 848 785	42 346 762
СОФИЯ	23	4 079	1 363 265	332 876	192 250	98 179	33 872	4 980 936	2 371 559

Източник: Данните от НСИ са за наблюдаваните средства за подслон и са на ниво област. Данните на Общината са за всички средства за подслон на територията на общината (хотели, хижи, къщи и др.).

На територията на Община Враца има достатъчно средствата за подслон и места за настаняване, към 30.08.2004 г. те са: общ брой места – 980, в т.ч. 1) Места в средствата за подслон – 441; 2) Места в къщи за настаняване – 36; 3) Места в хижи – 289; 4) Места във ведомствена база – 205. В категоризирани от Общинската експертна комисия обекти са 536 броя легла¹³. Общият брой на местата за хранене и развлечения е 3323, в ресторантите 1918

¹³ По данни на Общинската експертна комисия по категоризиране

места и в заведенията за бързо обслужване 1405 места. Общият брой на категоризираните заведения за хранене и развлечения и заведенията за бързо обслужване е 71, като ресторантите са 33 бр., а заведенията за бързо обслужване – 38 бр.

В последните 10-15 години много малко е направено за оползотворяване на природните, исторически и други дадености за развитие на **туризма като перспективен и печеливш сектор от икономиката на общината.**

През 2004 г. бяха разработени Общинска програма за развитие на туризма и Областна програма за развитие на туризма, които обединяват интересите, възможностите и усилията на Общинската и Областна власт, централните и регионални структури в областта на туризма и на потенциалните инвеститори за подобряване и разширяване на туристическата инфраструктура, за привличане на ресурси за **развитие на туризма като доходоносна икономическа дейност и като полезна за здравето и познанието общочовешка необходимост и потребност.**

Седмичен отдих. Крайселищни паркове и лесопаркове.

Благоприятни условия за седмичен отдих предоставя югозападната част на Врачанския балкан, привлекателен с разнообразието на релефа, своеобразните карстови форми, горските масиви, природните забележителности, туристическите обекти и маршрути, живописните пейзажи и наличната база за отдих и информационно обслужване. От крайселищните територии най-значим е комплексът “Леденика“, разположен в красива гънка в билото на планината. Свързан е с удобна транспортна и пешеходна връзка с града, с градския лесопарк “Вестител“, местността “Хъшовете“ и от там с националния Ботев път, като по този начин оформя една от основните зелени оси на крайселищната територия.

Като основна тема на краткотрайния отдих на населението се налага туризма. Организацията на масовия и на специфичните видове туризъм в община Враца се извършва от местни дружества, дирекции и клубове.

- Пешеходен туризъм – подходящи за пешеходен туризъм са няколко основни маркирани маршрута – до пещерата Леденика по стръмни пътеки южно от Враца; до Бутов дол - Замбина могила – п. “Леденика“; до Гарванец - Кравя – Леденика; от Згориград до Леденика; Враца – Скакля – Мандрата – Селището – Йолковица; х. Леденика – х. Пършевица; х. Околчица – х. Пършевица; Ботева алея от “Химко“ до Избата; Лакатник – Миланова скала – Пършевица; маркирани пътища и пътеки до Лютаджик, Бялата вода, Вършец, сп. Оплетня, Елисейна и др.
- Познавателен туризъм – изградени маршрути от ДПП “Врачански балкан” :
 1. Врачанска екопътека от Згориград до водопада “Боров камък“;
 2. Познавателен маршрут “Карст и растителност“ в к-с “Леденика“;
 3. Горска пътека на приказките край Горския дом (Пършевица);

4. Познавателен маршрут “ Ботев път “ от Милин камък до Околчица;

- Спелеология – основни обекти за спелеология са пещерите, разположени във Врачанския карст “ и в планината – около 500 на брой.
- Алпинизъм – използват се основно вертикалните скали в района на “Вратцата“ край Алпийския дом. Катерачните турове са над 150, с трудност от I до VIII категория. Целогодишно тук се провеждат тренировъчни лагери, клубни, републикански и международни състезания.
- Воден туризъм – използват се яз. “Дъбника”, басейна “Чайка” и най – близките реки Огоста и Дунав;
- Селски и еко – туризъм . Организация и прилагане на този вид туризъм е извършена от ДПП “Врачански Балкан“. Използват се 20 места за настаняване в с. Паволче и с. Згориград. През 1999 – 2001 г. са били използвани от 1000 чуждестранни туристи като едnodневни почивки и походи по Врачанските екопътеки.

От значение за по-широкото прилагане на туризма в района – местен, национален и международен е усъвършенстването на информационната, тур – операторската и рекламна дейност.

ИЗВОДИ:

1. Да се използват по – ефективно природните дадености в района за превръщането му в привлекателно място за отдих и устойчив туризъм с национално и международно значение.
2. Поречието на р. Лева, яз. “Дъбника“ и останалите водни площи и язовири на територията на общината да се развият като обекти за отдих, риболов, водни и водомоторни спортове.
3. Да се осъществява строг контрол и мониторинг на дейностите в защитените територии, използването на лечебните растения и опазването на включените в Червената книга за региона растителни и животински видове.

2. Потенциални сектори

Секторите в българската икономика, които предизвикват изключително голям интерес сред чуждестранните и местните инвеститори са българската енергетика и комунални услуги (т.н. ютилитис). Тези сектори предполагат привличането на много сериозни по размер, хоризонти и структура инвестиционен ресурс и ноу-хау, инженеринг и мениджмънт. Като потенциални сектори, в които могат да се разкрият малки и средни предприятия и най-вече да се извърши диверсификация на съществуващи дейности са:

- Лека промишленост (шивашката и текстилната индустрии - при които обаче има високо текучество и изискванията на работодателите към квалификацията на работниците е високо; хранително вкусовата промишленост);
- Машиностроене;
- Био-производство;
- Селски туризъм.

Селското стопанство може да се определи като сериозна възможност за нарастване на заетостта. За реализацията на тази възможност обаче, е необходимо осигуряване на преференциални кредити при започване на дейност. Селското стопанство е приоритет в развитието на областта, респ. и в общината; потенциал има и в развитието на туризма и то селския туризъм - с. Паволче, Челопек могат да участват с възраждане на местни занаяти, ръкоделия и съотв. търговия със занаятчийски стоки. Растениевъдството също е с потенциал – главно житните култури (пшеница, царевица), които осигуряват предимно фураж за животновъдството (свиневъдството), като перспективен отрасъл за развитие на селското стопанство.

Строителството също е потенциален източник на заетост поради изграждането на пътната инфраструктура в района – напр. на път Е-79, но тези работни места имат временен характер и ще са за неквалифициран труд.

Сферата на услугите не се отчита като сектор с потенциал за развитие на заетост. Основанията за това са, че в тях преобладават малки предприятия (предимно семейни фирми) с ограничен капацитет за наемане на работници.

Известен потенциал за разкриване на работни места има в *търговията и хранително вкусовата промишленост*, където частните работодатели ползват преференциите по програмите от активната политика за заетост и през 2002 г. са наели 247 души, от които 85 младежи.

Химическата промишленост – като се има предвид, че технологичните вериги за производство

на основните продукти във фирма ХИМКО все още съществуват, не са разкъсани и има потенциал за производство на различни химически продукти, има подготвени кадри и изградени образователни структури, смятаме че този традиционен за общината отрасъл също има бъдеще.

ИЗВОДИ:

- Да се повиши информираността на населението за перспективите в развитието на общината, региона, фирмата, с което да се ограничи, песимизмът или неопределеността на неговите очаквания за промените в заетостта и безработицата.
- За оптимизиране на институционалното взаимодействие при създаване на алтернативна заетост може да се препоръча подобряване на информационната осигуреност на всички институции и участници в пазара на труда относно реалното състояние и тенденциите в развитие на местната икономиката и на пазара на труда в частност.
- Необходими изглеждат и мерки за повишаване информираността на работниците и служителите за техните и на работодателите права, свързани с професионалната квалификация и преквалификация.
- Компетентните държавни институции /преди всичко Агенцията по заетостта (АЗ) и нейната дирекция “Бюра по труда” – Враца/ могат да набележат и предприемат известни мерки за още по-голямо популяризиране на законовите стимули главно сред по-големите и държавните фирми. Активното разпространяване на положителен работодателски опит в това отношение също може да има благоприятно въздействие върху по-широкото използване на тези стимули от страна на работодателите.
- При формирането и провеждането на местно ниво на политиката в областта на професионалната квалификация и преквалификация да се има предвид вероятността, че новоразкриваните работни места ще бъдат предимно за квалифицирани работници и специалисти по определени професии и в определени отрасли.
- Организацията, предоставящи обучителни услуги, могат да съобразят своята дейност с предпочитаните от работодателите краткосрочни форми на обучение – с или без откъсване от производството.
- Дейността на бюрата по труда може да се подобри чрез: актуализиране на съществуващите картотеки на работодателските фирми; подобряване на информационната система за наличните свободни работни места; подобряване на съответствието между организираните курсове за квалификация и преквалификация и потребностите от работна сила; преодоляването на “огнищата” на изолираност между бизнеса и БТ, между бизнеса и учебните заведения (по повод набирането на персонал).

3. Бюджет и услуги на общината

Бюджетът на общината се формира от собствени приходи и от директна субсидия от държавата. През 2004 г. държавната субсидия беше в размер от 18 050 хил. лв., при общ бюджет от 25 410 хил. лв. Общината приключи 2004 г. без финансови задължения.

Собствените приходи в бюджета на общината през 2004 г. са 6,7 млн. лв., което съставлява 26 % от общия. Има преизпълнение от 400 хил. лв., което идва от други общински такси и от такси за битови отпадъци. Само от такса битови отпадъци е в размер на 169 хил.лв.

Предварителните разчети за 2005 г. са община Враца да разполага с бюджет от 24 219 хил. лв., като собствените приходи са в размер на 5,9 млн.лв. или 25 %. Собствените приходи в Общинския бюджет са от: данък върху недвижимите имоти; данък върху наследствата; данък върху даренията; данък върху възмездно придобиване на имущество; данък върху превозните средства; такса за битови отпадъци; такси за ползване на пазари, тържища, тротоари, площи и улични платна; такси за ползване на детски ясли, детски градини, домове за социални грижи, лагери, общежития и др. общински социални услуги; такса за добив на кариерни материали; такси за технически и административни услуги; такса за откупуване на гробни места; туристическа такса; други местни такси определени със закон; всички други услуги и права предоставени от общината.

През 2004 г. за социални дейности от бюджета са отделени:

- Държавна дейност (двата дома за деца) – 1 698 053 лв.
- Местни дейности (социален патронаж, клубове на пенсионера и инвалида, трапезария) – 464 759 лв.
- Благоустрояване (чистота, улично осветление, озеленяване и др.) – 2 647 267 лв.
- Ремонт и поддържане пътищата¹⁴ в града, селата и на общинската пътна мрежа, за безопасност на движението – 654 709 лв.

Важно значение за осъществяването на стопанската дейност е наличието на благоприятен инвестиционен и икономически климат. Въпреки, че местните власти не могат да предоставят преференции за местните и чужди инвеститори, те все пак имат определени от правомощията им по закон възможности за облекчаване и съкращаване на някои задължителни административни процедури, между които:

- по-бързо и навременно издаване на разрешения за строителство;
- улеснения при закупуване на общинска собственост и др.

Към края на 2003 г., 95% от административните услуги, извършвани от общината, са компютъризирани. Жителите се обслужват чрез заявяване и получаване на услугата на едно място. Освен това е осигурена възможност за бизнеса и гражданите да получават обслужване и по електронен път.

¹⁴ Средствата за ремонт и поддръжка на общинската пътна мрежа са осигурени от Агенция пътища.

АНАЛИЗ НА ТЕНДЕНЦИИТЕ И ПРОЦЕСИТЕ В СОЦИАЛНАТА СФЕРА

1. Селищна структура

По данни на Областна дирекция “Земеделие и гори “ и Община Враца, селскостопанският фонд възлиза на 68 % от общата площ на землището на общината, а горския – 25 %. Населените места заемат 5 % от територията и пътищата около 0,6 %.

Общината е изградена от 21 села и един град, до началото на 2005 г., когато броя на селата се увеличава с още едно – с. Върбица. Всички те са със статут на кметства. Селищната структура е поляризирана – един голям град, 5 селища с население от 1000 – 2000 души, които могат да се класифицират като “средни”; 13 с население от 200 – 1000 души, които са “малки” и 3 – с население под 200 души – “много малки”. Липсват селища от типа “големи”. Над 80 % от населението е съсредоточено в града. За всички селища се наблюдава спад на населението.

В 12 села от Общината има действащи общински училища – 1 начално училище в с. Горно Пещене, 9 са основни – с. Баница, Бели Извор, Девене, Згориград, Паволче, Лиляче, Мраморен, Три кладенци, Чирен и 2 прогимназии – Нефела, Тишевица.

Селата на Врачанската община са разположени в Балкана и в полето. Те са свързани с града чрез автомобилни пътища, които са построени преди 20-30 години, но сега са в лошо състояние. Селищата са водоснабдени и електрифицирани. Икономическият облик на селата е селскостопански и животновъден. Като цяло възможностите за трудова заетост в селата са ограничени, с изключение на с. Бели извор.

От всички села до общинския център – град Враца – може да се достигне с автомобил за около 30-40 мин.

Таблица 13.

Автомобилна достъпност до центъра на общината				
От 10-15 мин	От 16-20 мин	От 21 - 30 мин	От 31-40 мин	От 41-50 мин
Бели извор	Баница	Веслец	Вировско	Върбица
Згориград	Власатица	Голямо Пещене	Лютаджик	
Косталево	Лиляче	Горно Пещене	Три Кладенци	
Нефела	Мраморен	Девене		
Паволче	Оходен	Лиляче		
	Челопек	Мало Пещене		
	Чирен			

2. Население

Населението на Общината е 81 000¹⁵ души, като от тях 49 % са мъже и 51 % жени. В селата живеят около 20 % (16 369 лица) от населението. Сред най-големите са: Згориград, Баница, Лиляче, Девене и Марморен, а най-малките – Мало Пещене, което има едва 76 жители и Веслец - със 170. Общината е най-голямото населено място в областта и държи 37 % дял от общото население - 216 388 лица. Само във Враца живеят 30 % от него. По броя на населението град Враца е най-големият град в Северозападен район на планиране и е на 16 място в страната. Във Врачанска община живее 1 % от населението на страната, а във Врачанска област 3 %.

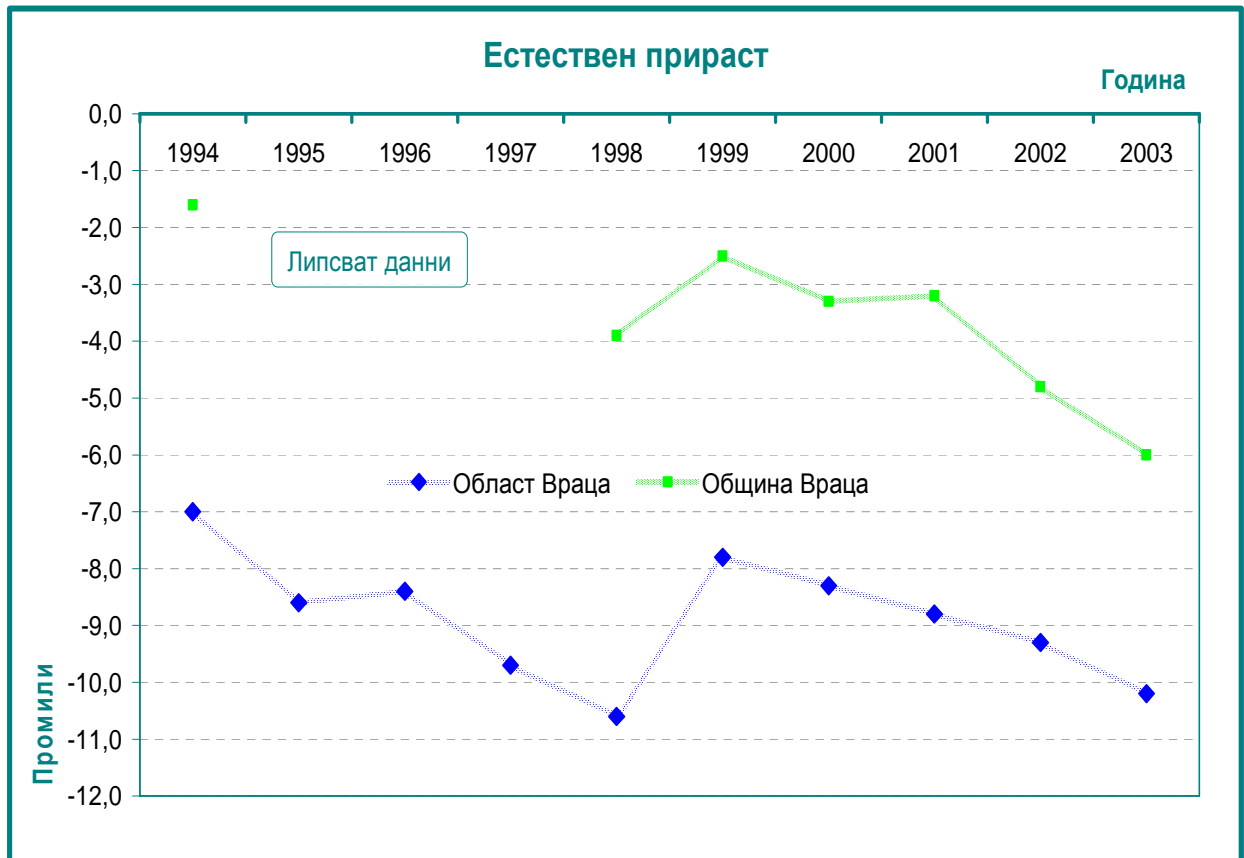
Средната гъстота на населението е 119,3 души/кв.км и е близо 2 пъти по-висока от средната за областта - 60,6 д/кв.км. и средната за страната – 70,3 д/ кв. км.

През последните 6 г. се наблюдава постепенно намаление на населението на общината. Формиралата се тенденция на демографско намаление е характерна и за област Враца, Северозападен район за планиране и страната.

Съществуват значителни различия в общия брой на населението в зависимост от източниците на информация. Според данни на ГРАО по настоящ адрес числеността на населението на общината е 87696 д. (2004 г.), като разликата в сравнение с данните на НСИ се дължи основно на градското население. По постоянен адрес (ГРАО) различията са по-съществени (общо население на общината - 95083 д.), дължащи се както на градското, така и на селското население. Макар че на общинско ниво балансът умириания/ раждания се следи ежегодно, нерегистрираната миграция (особено в чужбина) изкривява картината. Анализът на демографското развитие на община Враца по отношение на протичащите процеси и структурите на населението е направен по данни на НСИ, тъй като по другите източници информацията включва само общ брой на населението

Населението на град Враца нараства в продължение на 112 г. – от освобождението до 2000 г., като достига 75 518 жители. В годините на прехода към пазарна икономика то намалява непрекъснато, както в града, така и в Общината. Причините са свързани с търсене на работа в други населени места – в Община София или в други държави. От голямо значение е и много ниската раждаемост, както и естествената загуба на население – чрез висока смъртност. През 2003 г. живородените в общината са 641 бр., а умрелите са 1129 бр. Само за града тези стойности са съответно – 548 бр. и 699 бр., за областта са 1766 срещу 4000 бр. Естественият прираст е отрицателен, като по-малка е неговата стойност за град Враца.

¹⁵ По данни на НСИ, 2003 г.



Всяка година населението намалява с 1000 – до 3000 лица. Броят на жителите на цялата област, за една година (2003 г. спрямо 2002 г.), е намалял с 3442 човека. Най-висок е отрицателният прираст на населението в община Враца. В цифрово измерение жителите на общината са намалели с 2020 човека. По-нисък е показателят в останалите общини.

В демографско отношение тенденциите в Общината са сходни с тези на цялата страна, но стойностите на факторите – раждаемост, естествен прираст, са отрицателни и над средните, а миграцията е засилена – поради близостта на административния център до столицата София, а възрастовата структура продължава да се влошава.

Етнически групи

Последните данни за структурата на населението по етническа принадлежност са от 01.03.2001 година. Съобразно статистическата информация в община Враца (област Враца)¹⁶ броят на населението е 85 215 (225 957) души - от тях 82 081 (208 578) са определили своята принадлежност към българската етническа група, 2 128 (13 779) са се самоопределили като част от ромската (циганска) етническа група, 91 (1 370) души са от турския етнос, 269 (579) човека са определили своята принадлежност към други етнически групи, 299 (837) не са се самоопределили към нито една етническа група и 344 (814) човека не са посочили своята

¹⁶ В скобите са посочени съответните стойности за област Враца



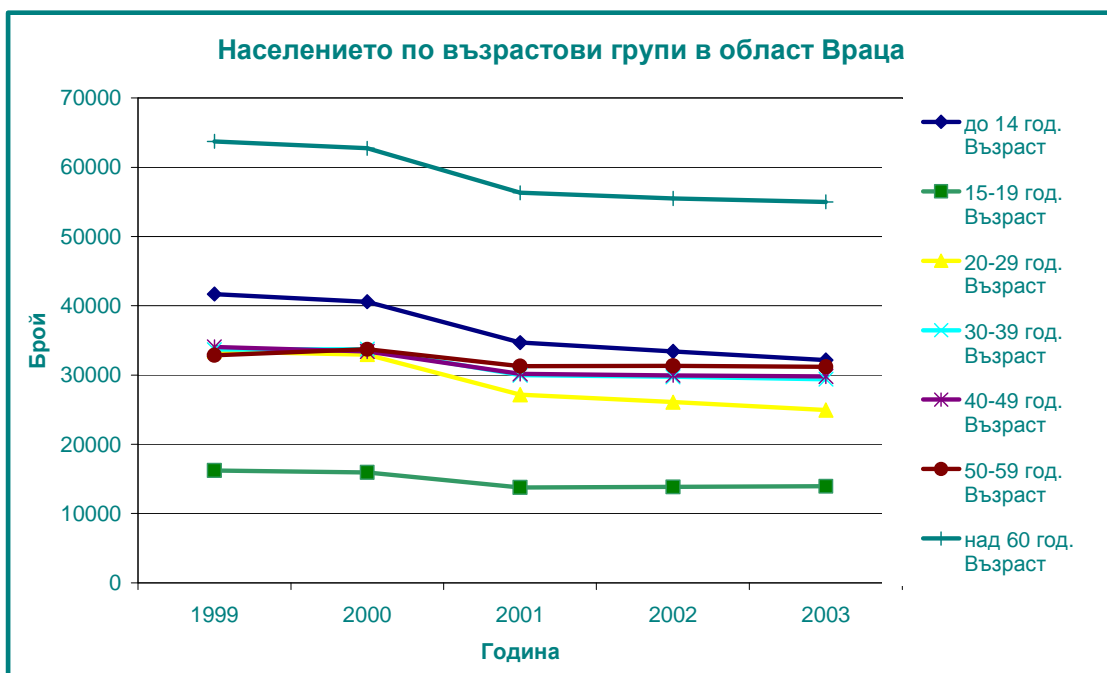
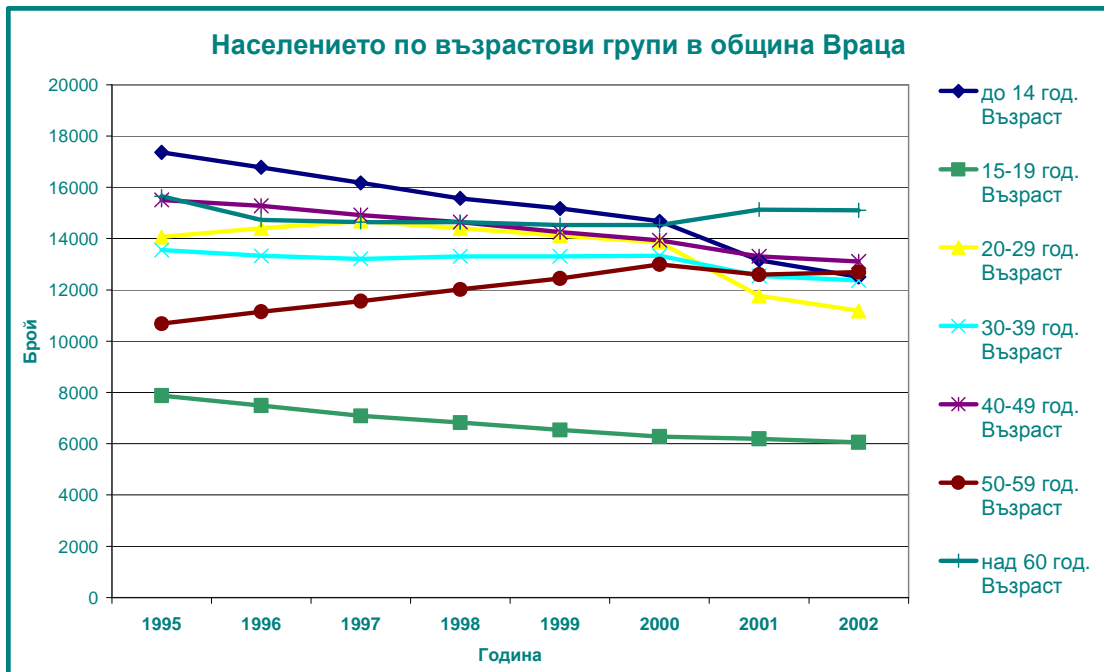
етническа принадлежност. В община Враца живеят около 15 % от ромската етническа група на областта. С най-голям относителен дял е българската етническа група – 96 %.

Таблица 14.

Население на община Враца по етническа група и образование към 01.03.2001 г.									
Етническа група	Общо	Висше	Полу висше	Средно	Основно	Начално и незавършено начално	Неграмотни	Дете	Непоказано
Община Враца	85215	8214	4633	36046	18812	11562	488	5116	344
Българска	82081	8149	4603	35651	17901	10757	374	4646	-
Турска	94	5	-	15	38	26	2	8	-
Ромска (циганска)	2128	3	4	156	745	688	105	427	-
Друга	269	43	20	126	41	23	3	13	-
Не се самоопределя	299	14	6	98	87	68	4	22	-
Непоказано	344	-	-	-	-	-	-	-	344
гр. Враца	68975	8015	4260	31999	11851	8147	188	4223	292
Българска	67268	7957	4235	31715	11446	7829	148	3938	-
Турска	82	5	-	12	35	21	2	7	-
Ромска (циганска)	895	-	3	69	284	252	35	252	-
Друга	211	39	18	110	26	12	1	5	-
Не се самоопределя	227	14	4	93	60	33	2	21	-
Непоказано	292	-	-	-	-	-	-	-	292

Възрастова структура

Структурата на населението по възраст показва, че няма особена разлика между населението, живеещо в Общината и Областта. По-голямата част от хората в трудоспособна възраст живеят в градовете. В селата живеят повече хора в над-трудоспособна възраст.



Разпределението на населението на община Враца на под-трудоспособна, трудоспособна и над-трудоспособна възраст показва, че в периода 1999 – 2003 година, едновременно с намаляването на общия брой на живущите в общината Враца, се наблюдава и процес на намаляване на броя на хората, които са в под-трудоспособна възраст и тези в

трудоспособна. Обратната закономерност се наблюдава по отношение на броя на хората в над трудоспособна възраст. Възрастовата структурата на населението показва, че община Враца е в по-добро спрямо средното за страната състояние.

Таблица 15.

Население под, във и над трудоспособна възраст към 31.12.2003 г.							
	Общо	Общо	В градовете	В селата	Общо	В градовете	В селата
	Страната	Община Враца		Област Враца			
Под трудоспособна възраст	14%	16%	17%	14%	16%	18%	14%
В трудоспособна възраст	69%	64%	68%	48%	57%	65%	47%
Над трудоспособна възраст	17%	20%	15%	38%	26%	17%	38%
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Източник: ТСБ - Враца

Най-важният показател за бъдещото икономическо и социално развитие на общината, по отношение на възрастовата структура на населението, е съотношението между общия брой жители на една община и броя на хората, които са в трудоспособна и под трудоспособна възраст. Колкото процентният показател на тази зависимост е по-висок, толкова е по-добър демографският потенциал за развитие. В това отношение община Враца (80 %) е на второ място в областта след Козлодуй с 81 % население в под и трудоспособна възраст.

Образователна и професионална структура

Наред с възрастовата структура на населението, образователната степен и професионалната квалификация са показателите, които определят потенциала за бъдещо икономическо и социално развитие на един регион. Еднакво определящи за качеството на човешките ресурси са нивото на общата образованост и степента на професионална подготовка и компетенции. Към месец март 2001 година от 85 215 души население на община Враца, 8 214 души са с висше образование, 4 633 - полувисше, 36 046 - средно, 18 812 – основно, 11 562 – начално и 488 души са неграмотните. В тази бройка не са включени децата под 7 годишна възраст, които са 5 116 и 344 души, които не са показали своето образование.

По отношение на степента на образование на отделните етнически групи, може да се отбележи, че ромското население, което заема едва 2 % от населението на общината, дава 22 % от всички неграмотни. Малък е броят на ромите с висше образование в общината – едва 3 човека и 4 с полувисше. Това са два фактора, които влияят в голяма степен на процеса на интеграция, в обществото и на пазара на труда, на тази етническа група.

Характерната професионална специализация е насочена в най-широк диапазон и се определя от структурата на икономиката в близкото минало. Ако висшите кадри са разпределени равномерно, между всички професии, то по отношение на средното образование се наблюдава тясна специализация в направленията енергетиката, текстилната и шивашка промишленост, химическата промишленост и металургията.

Слабо са застъпени по отношение на средното образование, професионалните квалификации в областта на туристическия и търговски бизнес, фирменият мениджмънт и маркетинг на малките семейни фирми и земеделски стопанства. С оглед на насоките за развитие вакуум се получава и в сферата на енергийната ефективност на строителството и индустрията и усвояването на възобновяемите енергийни източници. Същата максима може да се отнесе с пълна сила и към получаването на специализирано средно образование в сферата на селското стопанство, що се касае до прилагането в практиката на биологичните схеми за производство на растителна и животинска продукция.

Научен потенциал

Производство на различни ветеринарни ваксини и препарати

Научният потенциал в област Враца е малък, но съществува, макар и едностранчиво, представен главно в аграрния сектор. В гр. Враца се произвеждат различни ветеринарни ваксини и препарати, осигурени с научен потенциал. Предприятието "Ветбиофарм" ООД, което ги произвежда, в миналото е съществувало като Институт за болести по свинете. Сега капацитетът му е по-малък, но научният потенциал и методи са съхранени и работещи.

Дом на науката и техниката

Сдружение с нестопанска цел "Дом на науката и техниката" - гр. Враца е неправителствена организация, приемник и продължител на най-добрите традиции на Българското Инженерно-Архитектурно Дружество - клон Враца. Неговите *приоритетни цели* са:

- Наука, техника, технологии
- Трети сектор, гражданско общество
- Работа с младежта и социални дейности
- Професионална квалификация и развитие на човешките ресурси
- Подпомагане на обществените процеси на демократизация
- Подпомагане на икономиката на региона
- Подпомагане на подобряване на социалната среда

Квалификационната му дейност е насочена към:

- Консултантска работа по въпроси на НСО

Информационни услуги за НСО от Враца и региона

Обществено-полезна дейност - организиране на публични обсъждания, семинари, анкети, диспути по актуални въпроси за обществеността на града и страната; организиране на конференции и чествания

Служба по трудова медицина

Център за консултиране на кандидат-гимназисти и кандидат-студенти

Съюз на учените в България

Във Враца има клон на Съюза на учените в България с малко повече от петдесет членове. В него членуват високо подготвени специалисти, главно от аграрния сектор, но съществуват секции по история, медицина, технически науки и др., както и членуват единични специалисти, които работят разнообразни начинания. В областта на здравеопазването, образованието и културата потенциалът от специалисти е достатъчен. Може да се счита, че тези приоритетни за общинската и областната администрация дейности не изпитват недостиг от квалифицирани специалисти.

Опитна станция по бубарство (ОСБ)

Още през 18-ти век Врачанският край се оформя като първият копринарски център в България. Тук в 1896 година отваря врати и първата бубарска станция. Тя е едно от първите научно-изследователски учреждения в областта на земеделието у нас, както и една от най-старите бубарски и копринени станции в Европа и Азия. Понастоящем е поделение на Института по Животновъдни науки – Костинброд към Националния център за аграрни науки – София. ОСБ – Враца е единствения в страната център за комплексни научни и научно-приложни изследвания в областта на бубарството - генетика и селекция, развъждане и технологии за производство на бубено семе, технология на бубохраненето и първична обработка на пашкулите, профилактика и борба с болестите по черницата и бубите, обучение на начинаещи и действащи фермери и др.

3. Благосъстояние на населението

Броят на домакинствата и лицата в тях намалява за Община Враца в периода между двете преброявания – 1992 год. и 2001 год. Средният брой членове в едно домакинство в Общината е равен на средния за страната и еднакъв с този на други големи градове като: Бургас, Варна, Русе, Плевен, Ст. Загора и Шумен и е по-висок от този на София, Монтана, Ловеч, Габрово и Велико Търново.

Данните за средната работна заплата на наетите в обществения сектор на Община Враца показват нарастване в периода 2002 – 2005 г. Средногодишните данни за обществения и частния сектор в Общината също показват нарастване за периода от 2000 – 2003 г. Враца не

прави изключение от общата за страната тенденция - заплащането в обществения сектор е по-високо от частния. Средната годишна заплата за община Враца е на второ място сред 10-те общини в Областта, след Козлодуй.

Таблица 16.

Домакинства, лица в домакинствата и среден брой членове в тях по общини и години на преброяванията			
Област	Домакинства	Лица в домакинствата	Среден брой членове в едно домакинство
Към 04.12.1992 година			
Област Враца	95 398	267 855	2,8
Община Враца	33 041	92 854	2,8
Към 01.03.2001 година			
Област Враца	90 397	240 055	2,7
Община Враца	31 013	83 696	2,7
България, средно	2 921 887	7 848 395	2,7
<i>Източник: ТСБ - Враца</i>			

Таблица 17.

Средна месечна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение в обществен сектор по общини и месеци на 2004 година				
		(Лева)		
Общини в Област Враца	2002 ¹⁷	2003	2004 ¹⁸	2005 ¹⁹
Общо	269	263	263	306
Борован	203	160	160	176
Бяла Слатина	225	197	200	265
Враца	263	304	314	347
Козлодуй	392	284	249	301
Криводол	218	205	199	227
Мездра	250	269	271	298
Мизия	213	188	189	220
Оряхово	236	237	233	294
Роман	221	223	216	264
Хайредин	207	175	175	205
<i>Източник: ТСБ - Враца</i>				

¹⁷ Данните за 2002 и 2003 г. са за 9-те месеца, до септември.

¹⁸ Данните за 2004 г. са от м. април до м. декември

¹⁹ Данните за 2005 г. са за първите три месеца.

Таблица 18.

Средна работна заплата в Община Враца					
	Мярка	2000	2001	2002	2003
Население в трудоспособна възраст	брой	56437	53432	52919	52102
Общо наети по трудово и служебно правоотношение	Брой	19823	19564	20259	21598
Обществен сектор	Брой	9863	9187	8969	9317
Частен сектор	Брой	9960	10377	11290	12281
СРЗ годишна	Лв.	2651	2799	2938	2931
СРЗ месечна	Лв.	221	233	245	244

Таблица 19.

Общ доход на домакинствата по източници за 2003 г.				
	Средно на домакинство		Средно на лице	
	България	Област Враца	България	Област Враца
Общ доход	5584	6487	2129	2228
Работна заплата	2234	2489	852	855
Извън работната заплата	214	257	82	88
От предприемачество	234	41	89	14
От собственост	32	2	12	1
Обезщетения за безработни	30	32	11	11
Пенсии	1152	1002	439	344
Семейни добавки за деца	32	47	12	16
Други социални помощи	70	147	27	50
От домашното стопанство	1017	1548	388	532
От продажба на имущество	37	14	14	5
Други приходи	532	908	203	312

Източник: ТСБ - Враца

За 2003 година в област Враца²⁰ средният годишен доход на едно домакинство е 6 487 лева, като доходът на едно лице годишно възлиза на 2 228 лева. Най-голям дял при формирането на дохода на домакинствата в област Враца има работната заплата – 2 489 лева, следвана от доходите реализирани в личните стопанства – 1 548 лева и пенсиите – 1002 лева. Анализът на данните за 2003 година показва, че едва 0,6 % от средният доход на домакинствата в област Враца е формиран от предприемаческа дейност. Това говори за все още слабо развития дребен и среден бизнес. Силно изразеното преимущество на доходите от работна заплата – 38 %, лично стопанство – 24 % и пенсии – 15,5 %, говори за пасивност и недостатъчна мотивация

²⁰ Няма данни за общината в ТСБ - Враца

за предприемачество. Красноречив в тази връзка е факта, че 3,5 % от средните доходи на домакинствата в област Враца се формират от детските добавки, обезщетенията за безработица и други социални помощи (срещу 0,6 % принос на предприемачеството към средния годишен доход на домакинствата)²¹.

4. Заетост и безработни

Заетост по сектори на икономиката

Определянето на заетостта по сектори е доста трудно и възможностите са доста ограничени. Търсенето на труд в реалната икономика в общината продължава да стагнира. Големият интерес, който се проявява към програмата “От социални помощи към осигуряване на заетост” се обяснява с липсата на други възможности за започване на работа. Затова някои експерти считат, че може би по-добрият вариант за общините със силно депресирано търсене на труд е да се субсидира не предлагането, а търсенето на труд.

Ако спадът на заетостта в индустрията в община Враца е отражение предимно на продължаващите процеси на реструктуриране, то намаляването на броя на заетите в сектора на услугите, които се наблюдава в последните три години се дължи предимно на недобрата бизнес среда и намаляване на потребителското търсене. От тази гледна точка възможностите за създаване на алтернативна заетост срещат трудности не само поради все още нестабилната структура на икономика и неоформени приоритетни икономически дейности, но и от недобрата икономическа среда като търсене, подкрепа и насърчителни програми.



²¹ Областна стратегия за развитие на област Враца 2005-2015 г.



Заетостта в сектора на услугите преобладава. В община Враца тя е 58 % от общата заетост. На второ място е заетостта в индустрията, а заетостта в селското стопанство не може да се коментира прецизно поради значителните информационни проблеми относно селскостопанските производители.

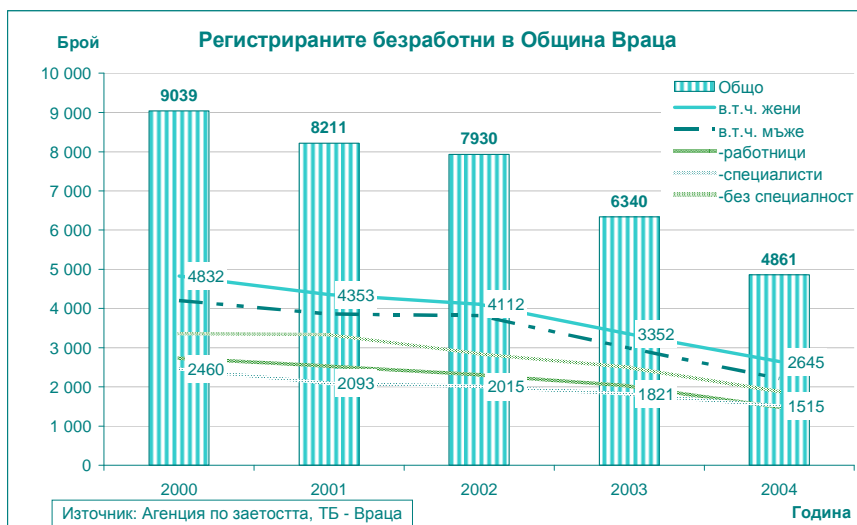
Може да се обобщи, че е налице известна неяснота и нецеленасоченост на усилията за развитие на алтернативна заетост по сектори на икономиката.

Повече единомислие има за това, какви сектори нямат бъдеще, отколкото за това, кои са перспективните отрасли. Търсенето на възможности в леката индустрия, туризма и селското стопанство за развитие на алтернативна заетост почти винаги се свързва с несигурния характер на работата, с невъзможност заетостта в тези сектори да добие устойчив характер. Частният сектор и малките и средни предприятия са сред основните потенциални структури, които могат да генерират нова заетост.

Безработни

Равнището на безработица за Община Враца към 31.12.2004 г. е 11.6 % и средно за година 13,1 %. Регистрираните безработни лица в общината към края на месец декември 2004 г. са 4861 лица. Намалението, спрямо края на миналата година, когато безработните са били 6340 лица, е с 1606 души или 25 %. От регистрираните безработни мъжете са 44 %, а жените – 60 % като делът на жените намалява спрямо края на миналата година с 21 %. Безработните жени

преобладават над мъжете. От общия брой безработни, тези без специалност, са най-много - 38 %. Повечето от тях са с основно и по-ниско образование, което затруднява намирането на работа.



Броят на безработните в категорията “специалисти” намалява с 17 %, спрямо края на предходната година. Намалението на безработните по възрастови групи е характерно за всички, като най-голямо е намалението при групата от 45 – 49 год. възраст – с 30%. Броят на безработните младежи до 24 год. възраст намалява с 25 %.

Таблица 20.

Квалификация на безработните			
	29 февруари 2004	31 март 2005	28 февруари 2005
Общо	6280	6540	5381
Работници	2009	1765	1654
Специалисти	1798	1534	1508
Без квалификация	2473	2341	2219

Източник: Агенция по заетостта, Бюро по труда Враца

Равнището на безработица в Общината варира в зависимост от икономическата конюнктура, като трайно се задържа над 15% до 2003 г. Високата безработица показва, че развитието на частния сектор е с темп, който не осигурява заетост, компенсираща освобождаването на работна ръка от обществения сектор и приватизираните предприятия.

През 2004 г., Община Враца заедно с Бюрото по труда, ангажира около 2000 лица – безработни в работа по програмите НП “От социални помощи към осигуряване на заетост” (1453 лица), “Личен асистент” (126 лица), НП “Помощ за пенсиониране” (10 лица), Програма “Заетост на младежи с висше образование в публичната администрация” (8 лица), “Възстановяване и

опазване на българската гора” (7 лица).

Таблица 21.

Безработни в Община Враца по възрастови групи						
Показател	2000 г.	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.	31.03.2005
Общо, броя	8556	7904	7172	6340	4861	5097
в т.ч.						
■ до 19 г.	260	240	253	188	122	135
■ 20 – 24 г.	914	795	791	584	422	463
■ 25 – 29 г.	1001	922	834	708	565	583
■ 30 – 34 г.	993	985	866	747	531	590
■ 35 – 39 г.	1052	935	764	689	503	537
■ 40 – 44 г.	1126	989	835	784	565	567
■ 45 – 49 г.	1334	1151	985	878	631	635
■ 50 до 54 г.	1362	1256	1121	967	754	730
■ над 55 г.	514	631	723	795	768	857

Източник: Агенция по заетостта, Бюро по труда Враца

Безработицата сред младежите до 29 години има изключително неблагоприятен ефект върху настоящата и бъдещата им реализация на пазара на труда. Регистрираните безработни младежи до 29 години в края на месец декември 2004 година в Община Враца са 1109 броя или 22,8%. Разпределението на безработните младежи по професионален признак и образование показва, че безработните младежи без специалност са 56,7%, а с основно и по-ниско образование – 48,9%. Продължава тенденцията безработните младежи без квалификация и с ниско образование да са с висок относителен дял.

Основната причина за сравнително високата безработица е свързана с ниското образование и липсата на професия, специалност и квалификация сред преобладаващата част от безработните младежи. Делът на продължително безработните младежи до 29 години е 46,5% и представляват 10,9% от общия брой продължително безработни лица.

На база направената анкета²² сред фирмите във Врачанската община по повод проучване на бизнес климата в Общината, по-голяма част от фирмите смятат, че техните служители имат нужда от допълнителни курсове за квалификация. Относно програмите за обучение повечето от фирмите споделят, че ще им бъдат необходими допълнителни обучения по: компютърна грамотност, технически, английски език, системи за качество, маркетинг, финансови и счетоводни, реклама и уеб дизайн.

²² Анкетата е проведена от Община Враца, отдел “Маркетинг и инвестиционни процеси”, март-юни 2005 г.

ОСНОВНИТЕ ИЗВОДИ, в едно изследване на Клуб Икономика 2000 ²³ могат да се сведат до следното:

- Налице са положителни насоки в развитието на националния трудов пазар от гл.т. на намаляване на безработицата и оживяване търсенето на труд. Значителен принос за това оживление имат програмите за активна заетост, главно във формата на субсидирана заетост. Тези програми увеличават търсенето на труд и в известна степен могат да създадат нереална представа за онези работни места, които дефинираме като “алтернативна заетост” (нови работни места и samozаетост).
- Сред основните сектори, произвеждащи “безработица” на национално ниво се откроява намалението на приноса на аграрния сектор. Секторът на индустрията запазва едно относително постоянно ниво на освобождаване на работна сила. Секторът на услугите е фактор, който съдейства за освобождаване на работна сила, главно поради реформите в здравеопазването и образованието.
- Държавният сектор има повече принос в освобождаването на работна сила и това отразява процесите на продължаващо преустройство, докато частният сектор освобождава работна сила главно поради “умиране” или поради промени (вкл. продуктово и технологично реструктуриране) в дейността на малките и средни предприятия.
- Националният трудов пазар показва подобрене (освен поради субсидирана заетост) и от гл.т. на създаването на работни места, изразено чрез нарастване на заявените и заети работни места. В структурата на търсенето на труд превес има търсенето на работна сила с по-ниско образование и на хора без специалности и професии.
- Прогнозите за бъдещо развитие както в краткосрочен, така и в дългосрочен план на националния трудов пазар са за трайно намаляване на безработицата.
- На фона на посочените тенденции в развитието на националния трудов пазар, местния трудов пазар в община Враца показва някои сходни, но и различни тенденции в развитието си. В този регион също има намаление на равнището на безработица, но то няма устойчив характер.
- Сред секторите на икономиката, генериращи безработица няма съществени различия между общонационалните и местните фактори. Основните фактори, генериращи безработица в общината са свиването на заетостта в секторите на индустрията и на услугите. В община Враца промишлеността продължава да бъде фактор за нарастване на безработицата, като държавният сектор е този, който в по-голяма степен генерира безработица. В общината системите на образованието и здравеопазване са (и се очаква да останат) източник за нарастване безработицата.
- В общината са налице негативни демографски процеси, водещи до намаляване на населението, засилената емиграция спомага за допълнително намаляване на потреблението поради което и тук, както и в национален мащаб свиването на потребителското търсене е съществена предпоставка за намаляване на заетостта.

²³ *Изследване на капацитета на работодателите и на работниците за участие в алтернативна заетост в сектори и региони, в които предстоят масови уволнения (Оценка на ограниченията и възможностите) Проектно финансиране: Програмата за развитие на ООН, Клуб Икономика 2000, 2003 г.*

- Във Враца samozаетостта не е приоритет на безработните и не е добре развита. Причините за това е както недобрата бизнес среда, така и недоверчивостта на хората. Броят на ползващите микрокредити е 29, от тях 2 души са на възраст до 29 години. Проблемите, които срещат безработните при получаване на кредитите са свързани с обезпечението на заемите, тъй като селските имоти са евтини и наличните суми за обезпечение са недостатъчни. Друг проблем също е намирането на поръчители.

Ролята на Общинската администрация

1. Да формира и провежда стратегии за социално - икономическо развитие, вкл. в областта на заетостта и безработицата.
2. Да съдейства за подобряване на бизнес средата, привличане на инвестиции, участие в проекти.
3. Практически да реализира правителствени програми в областта на заетостта.

По-важни области за активизиране на дейността на институциите в създаването на заетост:

- активна разяснителна дейност на стимулите за създаване на алтернативна заетост, заложи в ЗНЗ, сред работодателите, наетите работници и служители, и сред безработните;
- създаване на бизнес-инкубатори за подкрепа на местните бизнес среди и на samozаетите;
- подобряване на местната инфраструктура чрез ефективно използване на възможностите на различни програми по линия на ЕС, двустранни сътрудничества и други донори;
- по-активно участие на организациите на работодателите в различни форми за обучение и квалификация, като наред с груповите форми на обучение се стимулират и законово се регламентират и индивидуални форми на обучение;
- подобряване на информационната обезпеченост на институциите за реалното състояние на икономиката, за нейните потребности и за състоянието на местните пазари на труда;
- диферсифициране дейностите на работодателите с цел създаване на нови работни места;
- търсене на решения за облекчени условия за достъп до инвестиционен кредит за разкриване на нови работни места;
- Възможностите за развитие на алтернативна заетост се свързват предимно с леката индустрия, туризма и селското стопанство. Същевременно се отчита, че заетостта в тези сектори и дейности е с по-висока степен на несигурност, което противоречи на целите за създаване на заетост с устойчив характер.
- Частният сектор и малките и средни предприятия са сред основните потенциални структури, които могат да генерират нова заетост.

5. Здравеопазване

Здравеопазването на населението се осъществява от 11 лечебни заведения, 4 частни медицински центрове и 6 частни медицински лаборатории. Лечебните заведения в Областта са 27, а в град Враца 19. Във Враца се намира 60 % от общия леглови фонд на Областта. Детските ясли са 4 на брой, с 232 места в тях.

Лечебните заведения на територията на Врачанската община, осигуряват за населението медицинска помощ и може да се класифицират по различни критерии като: квалифицирани, специализирани и тясно специализирани дейности, свързани с оказването на бърза, неотложна и редовна медицинска помощ; медико-социални домашни, поликлинични, стационарни, санаториални; диагностични, лечебни, профилактични, рехабилитационни; лекарски, стоматологични, фармацевтични, сестрински, лаборантски, зъботехнически и т.н.

Тук се намират единствените за Северозападния район на планиране специализирани лечебни заведения, каквито са: 1) Между-областен диспансер за онкологични заболявания със стационар; 2) Областен диспансер за пневмо – фтизиатрични заболявания; 3) Областен диспансер за кожно-венерически заболявания със стационар; 4) Областен диспансер за психични заболявания.

Общият брой на леглата в Община Враца през 2003 г. са 764, при 1346 легла за областта. През 2004 г. общият брой на леглата е съответно – 759 за общината и 1353 бр. за областта.

Училищно и детско здравеопазване. Във всички училища са разкрити здравни кабинети – работят 22 фелдшери. В детските градини работят 24 патронажни медицински сестри, в ОДЗ – 19 медицински сестри. В детските ясли – 4 броя – 117 души персонал, от които 60 медицински сестри и 57 броя друг персонал. Общият брой на персонала е 182 души, от които 125 медицински специалисти и 57 – друг.

Селски здравни служби. Във всички села са разкрити здравни служби. Работят 25 медицински фелдшери, в определени дни по график се обслужват от лекари.

Общо практикуващи лекари. Регистрирани са 58 лекари.

Частно работещи стоматолози. Регистрирани са 72 души.

Частни зъботехнически лаборатории. Регистрирани са 5 броя.

Групови лекарски и стоматологични практики. По 3 броя.

Кадри. В лечебните заведения, общински дружества, работят 434 човека, от които 115 лекари; 3-ма стоматолози, 7 зъботехника, 144 медицински сестри, 165 друг персонал. Освен тях (не общински дружества) още 1023 служители, от които лекари 188, медицински сестри 429, стоматолози – 72, други 334. Общо на територията на Общината работят – 1722 броя медицински служители, от които 361 лекари (някои работят на две места), медицински сестри – 723, стоматолози – 75, зъботехници – 7, друг – 556.

Хранене. Ръководството на Община Враца има разбирането, че пълноценната, здравословна и безопасна храна е важен фактор за доброто здраве на населението и намаляване на риска от заболявания, свързани с храните и храненето. Формирането на общинска политика в тази насока ще намали здравните проблеми, произтичащи от нерационално хранене.

Основен принцип е осъществяване на рационалното хранене и намаляването на хранителния дефицит с цел понижаване риска от хронични заболявания на населението и намаляване разходите и загубите, които те предизвикват за обществото.

Значителните промени в храненето и стила на живот на гражданите с последващи неблагоприятни здравни тенденции са основание за включване на дейности в тази насока в Плана за развитие на общината.”

Чрез рационалното оползотворяване на материалните и човешките ресурси, както и на предоставените за управление финансови средства, медицинската дейност следва да се приведе в съответствие с изискванията за съвременност, достатъчност и качество, принципи на националната здравна политика.

Програма за профилактика на населението на Община Враца

Община Враца има своя програма за профилактика на населението, която стартира през 1995 г. по Националната здравна стратегия “Здраве за България”. Програмата е насочена към първична профилактика чрез популяризация, широка достъпност, добра координация и високо качество на медицинско обслужване на населението. Тя спомага за ограничаване на заболеваемостта сред всички възрастови групи и ранната диагностика на заболявания, които могат да се лекуват успешно.

Социалната политика, водена от Община Враца е насочена към:

- Изграждане и поддържане на добре обзаведени и оборудвани детски здравни и социални заведения за сигурно здравеопазване и социално осигуряване.
- Финансиране на дейности, реализиращи социалната политика на общинското ръководство, при ефективно използване на бюджетни и финансови средства от Европейските програми.

Основни проблеми при здравеопазването се очертава материално техническата база.

Таблица 22.

Лекари в Община Враца през годините						
Година	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Лекари, брой	346	317	329	292	307	312
Лекарски практики, лични, брой			56	56	58	58
Лекарски практики, специализирана медицинска помощ брой			94	94	95	95

Таблица 23.

Болнични заведения в Община Враца, 2003 г.				
	Брой болнични заведения	Брой легла	Население на 1 болница	Легла на 1000 ж.
Враца община	5	764	16200	9,43
Врачанска област	12	1406	18319	6,00
Северозападен район на планиране	19	2836	27471	5,43
България	300	51030	26153	6,50

Източник: Данните за Общината са собствена база данни, а останалите от НСИ

Таблица 24.

Доболничната помощ в Общината и Областта				
	Лекарски практики			
	2001 г	2002 г.	2003 г.	2004 г.
Враца община	150	150	153	157
Врачанска област	203	215		164

Източник: Данните за Общината са собствена база данни, а останалите от НСИ

6. Образование

Община Враца има добре изградена мрежа от образователни заведения. Учащите могат да получат начално, основно, средно и специално образование, както и да продължат образованието си във висшите учебни заведения и колежи. На територията на Общината функционират три Дома за деца и юноши и два за деца от предучилищна възраст. Ръководствата, възпитателите и възпитаниците на домовете се опитват да променят обстановката чрез работа с НПО, частни фирми и различни инициативи в региона.

Таблица 25.

Учебни заведения, учащи и педагогически персонал през 2003/2004 г.				
Учебно заведение	Брой	Учащи	Дял, %	Педагогически персонал
ПДГ и ЦДГ	30	2572	15%	220
НУ	7	1971	11%	128
ОУ	13	4866	28%	184
ПГ, СОУ, ПМГ, езикови и др.	10	5535	32%	553
Професионални	6	2491	14%	254
Общо	63	17435	100%	1339

Източник: Община Враца

В последните години настъпиха промени в системата на образованието, адекватни на промените на обществените интереси: разработени са нови програми, съответстващи на учебните планове, предлагат се алтернативни учебници, увеличават се възможностите за избор на специалисти и участие в училищни и извънучилищни клубни дейности. Създадени са възможности за обучение по различни програми във всички степени на образованието. Профилираното обучение в региона започва още от началните училища, характерни са паралелките с изучаване на изобразително изкуство и хореография.

Профилираното обучение в региона започва още от началните училища, характерни са паралелките с изучаване на изобразително изкуство и хореография. Чрез въвеждането на нови учебни програми, като Програма "Стъпка по стъпка", се цели приемственост между обучението в детските заведения и началните училища. Новите начини на общуване и прилагането на разнообразни методи за работа в екип в различните степени на образованието са причина за по-голямата заинтересованост от страна на учениците и учителите.

Изменящата се икономическа обстановка наложи промяна в нагласата за избор на професия и училище. Това доведе до разкриване на нови специализирани паралелки в основните училища - математическите паралелки са традиционни за община Враца. Засилено е чуждо езиковото обучение в начален, среден и горен курс. Увеличи се възможността за избор в областта

на природо-математическите науки в СОУ, ЕГ и ПМГ. В професионалните гимназии са разкрити нови специалности, съответстващи на съвременните условия. За по-доброто професионално ориентиране е създадена съвместна програма на Бюрото по труда и Младежки дом - град Враца.

Изостава развитието на образованието, научната и развойната дейност и квалификацията на ИТТ кадри. Традиционната сила на българското образование е световноизвестен факт. Напоследък придобива популярност тезата, че тези качества на образователната ни система са поставени под въпрос. Безспорен е фактът, че човешкият фактор е водещ в сферата на ИТТ. От тази гледна точка страната ни разполага с огромен капитал под формата на човешки потенциал. За да заработи ефективно този капитал за България и във България е необходимо да се стимулира проникването на бизнеса в образованието. Развитието на високотехнологични паркове може да се разглежда през призмата на коопериране между отделни университети и институти от една страна и ИТТ компаниите от друга. Опитът на много страни показва, че именно чрез такова сътрудничество се раждат най-успешните проекти в сферата на образованието, стимулира се развитието на нови технологии и тяхното навлизане във всички сфери на обществения и икономически живот на страната.

Образованието, при все че е добре развито, е засегнато от демографския срив. Намалването на раждаемостта, отрицателният естествен прираст и миграцията на населението, системно намаляват подлежащите на обучение деца. Това води до намаляване броя на групите в детските градини, паралелките в началните, основните и средните училища. Същото налага ежегодна промяна на кадровата обезпеченост на учебните и детски заведения в общината.

През учебната 2004/2005 година, поради намаляване броя на децата в детските и учебни заведения, на територията на община Враца са закрити една детска градина, едно начално и едно основно училище, като в училищата се обучават 12 337²⁴ деца, разпределени в 609 паралелки.

Поддръжката на базата в училищата е основен проблем, не само за Общината. Причините за това са комплексни - старата и амортизирана материално-техническа база и недостатъчно средства, които се заделят за нейното модернизиране и обновяване. В някои от случаите, нова техника и оборудване на специализирани кабинети се извършва със средства постъпващи в дадено училище от неговото участие в национален или международен образователен проект. За съжаление не всички училища в община Враца имат нужния потенциал и опит за управление на подобен род проекти.

²⁴ Данните са от база данни на МОН, 2005 г.

Таблица 26.

Педагогически персонал ²⁵ в училищата на Община Враца 2004/2005						
Населено място	Начални училища	Основни училища и прогимназии	СОУ, профилирани гимназии и спортно училище	Държавни училища, професионални гимназии и помощно училище	Общо	
Гр. Враца	129	154	406	294	983	
Селата	5	85	-	-	90	
Общо	134	239	406	294	1073	
Други				29	1102	
В т.ч. Брой на учителите в общинските училища					846	

Източник: МОН и собствена база данни

Таблица 27.

Брой ученици в училищата на Община Враца 2004/2005						
Населено място	Начални училища	Основни училища и прогимназии	СОУ, профилирани гимназии и спортно училище	Държавни училища, професионални гимназии и помощно училище	Общо	
Гр. Враца	1848	1744	4809	3026	11427	
Селата	51	859	-	-	910	
Общо	1899	2603	4809	3026	12337	
Затвора					154	
В т.ч. Брой на учениците в общинските училища					9876	

Източник: МОН и собствена база данни

Таблица 28.

Брой паралелки в училищата на Община Враца 2004/2005						
Населено място	Начални училища	Основни училища и прогимназии	СОУ, профилирани гимназии и спортно училище	Държавни училища, професионални гимназии и помощно училище	Общо	
Гр. Враца	97	92	209	133	531	
Селата	4	74	-	-	78	
Общо	101	166	209	133	609	

Източник: МОН и собствена база данни

²⁵ В таблицата не е включен персонала с СОУ с професионална квалификация в затвора (12 души), в ЦРД – 14, в средношколското общезжитие (3 души) или общо 29 души.

Таблица 29.

Персонал и деца в детските градини ²⁶				
	Население на 1 детска градина	Дял на децата, посещаващи детски заведения от населението	Брой деца на 1 учител	Брой деца в 1 детска градина
Враца община 2004 г.	2760	3,0	11	84
Враца община 2003 г.	2455	3,3	12	80
България, 2003 г.	2495	2,6	11	64

Източник: НСИ, собствена база данни

Таблица 30.

Разходи за детските градини			
	Дял на детските градини в разходите за образование	Дял на детските градини във всички разходи (общински бюджет)	Разходи на 1 дете в детска градина
Враца община 2004 г.	35 %	16 %	1636
Враца община, 2003 г.	26 %	12 %	960

Източник: Собствена база данни

Таблица 31.

Дял на училищата в разходите за образование и във всички разходи на общината		
	Дял на разходите за училища в разходите за образование	Дял на разходите за училища във всички разходи
Враца община 2004 г.	63 %	29 %
Враца община, 2003 г.	71 %	31 %

Източник: Собствена база данни

Таблица 32.

Основни показатели за училищата					
	Ученици на 1 у-ще	Ученици на 1 паралелка	Ученици на 1 зает	Ученици на 1 учител	Бр.населени места на 1 училище
Враца община 2004 г.	312	21	9,03	11,2	0,7
Враца община, 2003 г.	310	21	9,35	11,8	0,7

Източник: Собствена база данни

Таблица 33.

Финансови показатели на училищата				
	ФРЗ на 1зает	Разходи на 1 ученик	Вещ.издр. на 1 ученик	Кап.разх. на 1 ученик
Враца община 2004 г.	5229	780	181	0,8
Враца община, 2003 г.	4841	685	144	0,9

Източник: Собствена база данни

²⁶ Всички детски градини са общински

Таблица 34.

Разходите на училищата				
	ФРЗ	Издръжка	Стипендии	Капиталови разходи
Враца община 2004 г.	74,2 %	23 %	2,5 %	0,13 %
Враца община, 2003 г.	75,6 %	21 %	3,2 %	0,10 %

Източник: Собствена база данни

Забележка:

1. Разходите за детските градини за Община Враца са:
 - ФРЗ – от държавата чрез общинския бюджет.
 - Издръжка – само от общински приходи на общинския бюджет на общината.
 - Капиталовите разходи – само от общинските приходи
2. Заплати, осигуровки, издръжка и стипендии в общинските училища се финансират от държавата чрез общинския бюджет.
3. Капиталовите разходи могат да бъдат както с общински, така и с държавен характер.
4. Финансирането на държавните училища в Община Враца (6 бр. професионални гимназии и 1 специално помощно училище) се извършва от бюджета без да минава през общинския бюджет.

7. *Културно-историческо наследство и културните институции*

В различните исторически епохи град Враца се е развивал като значимо обществено, пазарно и културно средище. Следите от човешка дейност по тези места датират още от новокаменната ера. Първите обитатели - тракийското племе трибали развили висока материална култура, останки от която се намират и днес на територията на Врачанския регион. Уникалните находки, открити при археологически разкопки на "Могиланската могила" във Враца, в Букьовци и в Рогозен носят богата информация за процъфтяваща древна цивилизация. Римляните, които оценили географското и стратегическо положение на земите около пролома, ги превърнали в непристъпна крепост, контролираща най-късия път от Дунава към юг и запад и към богатите рудни находища високо в планината. Върху руините на крепостта славяните съградили селище, което нарекли "Вратица" - твърдина, с важно значение и през втората българска държава. В средните векове то разширило границите си и се превърнало в голям център с развити занаяти и стоково-парични взаимоотношения. От това време са останали в наследство многобройни паметници на духовната и материална култура. През възраждането градът дава много светли личности, оставили трайни следи в политиката, дипломацията, национално-освободителното движение в културата и просветата. Тези епохи, събития и хора са показани в богатите експозиции на Регионалния исторически музей на града.

Културата и културните ценности са солиден източник на енергия и национален заряд. Общината дава своя принос в опазването и обогатяването на културно-историческото наследство, съхраняването на българския книжовен език, обичаи и традиции, като инвестира и съхранява българската култура и културни паметници, за да запази своето място в обединена Европа.

Във Община Враца съществуват държавни, общински, ведомствени и частни културни институти. Драматично-куклен театър, Историческият музей, Художествената галерия, Врачанската филхармония и Кукленият театър са разположени в Двореца на културата в гр. Враца. Със самостоятелна база разполагат Читалище "Развитие", Районната библиотека и Етнографско - възрожденският комплекс "Св. Софроний Врачански". Общинският социален комплекс за работа с деца и Общинският младежки дом работят с децата и младежта на Общината. В гр. Враца има вече три частни галерии. Историческият музей е единствения, където може да се види Рогозенското съкровище, върнато преди няколко години, благодарение на инвестицията на Община Враца в закупуване на подходяща система за неговото съхранение и безопасност. В културния календар на град Враца са включени значими международни и национални форуми като:

- Националният преглед на малките театрални форми - организиран от Община Враца,

Драматичен театър - Враца и финансово подкрепен от Министерство на културата

- Международният младежки любителски театрален фестивал "Време" - организиран от Младежки дом - Враца и подкрепен от Министерството на младежта и спорта
- Младежният музикален форум - организиран ежегодно от Филхармония –Враца
- Общинските културни празници: Ботеви дни в гр. Враца

С широки международни контакти и участие в международни форуми са: Кукленият театър, Драматичният театър, Врачанска филхармония, Театрална група "Темп" при Младежкия дом, танцовите състави при читалище "Развитие", Обединен детски комплекс – Враца и театър "Пионер".

Културните институти в Община Враца са Държавна филхармония, Драматично-куклен театър, Регионален исторически музей с художествена галерия, Библиотека "Христо Ботев", както и седемнайсетте читалища на територията на Община Враца.

Църквите във Враца са четири, като Възнесенската църква е "Храм-паметник Свети Софроний епископ Врачански". Историческият храм "Свето Възнесение" е построен през 1848 год. при Врачанския епископ Агапий сред къщи на видни фамилии. Тук е пял Васил Левски (Иеродякон Игнатий), (1872 г.) и се извършила подготовката и опитът на местния революционен комитет за въстание (19.V.1876 г.) В женското отделение на храма са погребани трима руски пряпорчици, паднали в освободителната руско-турска война в сраженията в този край (1877 г.). В околностите на Враца се намират и **манастирите** "Иван Пустини", Черепишки и Струпешки, които са свързани и с историята на България.

Анализирайки състоянието на културата в последните години, може да се направи изводът, че все повече държавата се оттегля от финансиране на културните институти.

Положителен факт в работата на Община Враца е, че общинското ръководство, разбирайки необходимостта от съществуване на тези институции /Държавна филхармония, Драматично-куклен театър/, подпомага финансово издръжката им чрез сключени Договори с Министерството на културата и туризма. Полагат се особени грижи за развитие дейността на читалищата на територията на общината.

Основната стратегическа цел, която стои пред Община Враца е запазване и развитие на културните институти и творчески съюзи, повишаване ефективността на дейността им, популяризиране на техния художествен продукт в страната и чужбина и продължаване дейностите за постигане на високо професионално ниво на всички културни изяви.

За това е необходимо максимално използване възможностите на Програма “Култура 2007” от Европейските фондове за осигуряване на допълнителни финансови средства за изпълнение на предвидените в плана мерки. Програма “Култура 2007” е насочена към развитие на историческото и културното наследство с мерки за насърчаване на предприемачество на местно ниво и възнамерява да засили:

- мобилността на работниците
- транс-националното движение на работници и културно-художествени произведения
- межкултурния диалог

8. Спорт

Община Враца разполага с добре развита спортна база и структури на клубове за професионален спорт, а така също и спортно училище (VI - XII клас).

- стадион с 25 000 места и 3 тренировъчни игрища;
- тенис комплекс с 6 открити корта и покрит тенис корт с трибуни;
- покрита лекоатлетическа писта;
- плувни басейни - открит - с олимпийски размери;
- покрит 25 метров и детски;
- стрелбища - две - за малокалибрено и за пневматично оръжие;
- зали за спортни игри – 2
- ски – писти в местността “Пършевица”, 3 бр.;

Алпинизъм. В района на Вратцата се намира внушителния и красив скален масив - един от най-популярните обекти за алпинистите в страната ни - място за провеждане на национални и международни състезания по алпинизъм. На Вратцата ежегодно се провеждат републикански и дружествени алпиниади, в които стотици алпинисти подлагат на проверка своето майсторство и мъжество. Няколко пъти Враца е била домакин и на международни алпиниади. Тук са идвали от Русия, Германия, Полша, Чехия, Словакия, Румъния, Италия и др.

Делта и парапланеризъм. Връх Околчица: Североизток и изток, 1060 м надморска височина. Стартът е оборудван с две рампи за делтапланеристи, полосата за парапланеристи е каменеста. До мястото на старта има шосе, района е до историческата местност Околчица, в непосредствена близост има леглова база (бунгала) с ресторант. Това е едно от най-привлекателните места за делта планеризъм не само в България, но и в Европа.

Главните общински приоритети в тази област са:

- създаване на подходящи условия за спортуване на подрастващите и учениците в училище и в свободното им време с цел изграждане на личностните им качества
- системна и алтернативна борба с дрогата, тютюнопушене, насилие и др. негативни явления;
- утвърждаване на спорта и туризма в бита на младите хора. Създаване на условия за спортни занимания на инвалиди.

Като цяло спортните обекти и съоръжения на територията на общината се нуждаят от финансови средства за поддържане и ремонт. За целта са възможни следните варианти:

- ремонтите на спортните обекти и съоръженията да се включат в списъка за ремонти на общинската собственост поетапно;
- част от обектите да се предложат на концесия на подходящи клиенти.

9. Опазване на околната среда

Враца е от общините в България, в която се прилагат практики, възприети от Европейският съюз за защита на околната среда чрез интегрирано управление на твърдите отпадъци. През 1995-1996 г. в рамките на демонстрационен проект за Българска политика на управление на твърдите битови отпадъци за община Враца и Мездра е разработен Регионален план. Териториалната близост на Враца и Мездра, сходните им проблеми по обезвреждане на отпадъците, изградената инженерна инфраструктура и разбирането за опазване на почвата и водите като незаменим природен ресурс, служат като сериозно основание на общинските управи при мотивиране на решението за кооперирано управление на отпадъците.

Проектите “Регионално депо за твърди битови отпадъци от населените места на общините Враца и Мездра” – Етап I и “Усъвършенстване на управлението на твърди битови отпадъци във общините Враца и Мездра – Етап II” са реализирани съвместно с Датската агенция за околната среда (DEPA) чрез нейния представител фирма COWI AS - Дания, Министерство на околната среда и водите, Община Враца. С тези проекти двете общини участват при формиране на българска политика за управление на отпадъците и разделното им събиране.

Община Враца организира изпълнението на проекта, определя мерките и задачите за управление на отпадъците в Общината, създава условия за поетапното включване на отделните населени места от Общината при депонирането на твърдите битови отпадъци. С реализацията на проекта се подобрява управлението на отпадъците в района за достигане на финансова и екологично устойчива система, отговаряща на съвременните изисквания за опазване на околната среда. Подобряват се санитарно-хигиенните условия, намалява се екологичната опасност и здравния риск за населението и допринася за развитието на двата града като съвременни стопански и туристически центрове. Община Враца е с действаща система за стимулиране разделното събиране на отпадъците, съобразно съвременните европейски практики. Дейността започва през 1998 г., с преференциално намаление от 50 на сто на таксата за битови отпадъци с 492 домакинства и 37 фирми. Техният брой непрекъснато нараства през годините.

Община Враца има своя програма за опазване на околната среда за период 2007 – 2013 год., чиято стратегическа цел е жителите на общината да живеят в околна среда, която не допуска рискове за човешкото здраве и дава възможности за пълноценен отдих сред природата.

ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

1. Водоснабдителни мрежи

Водоснабдяване

На територията на Община Враца има 36 водоизточника, в т.ч. 29 каптажа, 1 шахтов кладенец и 6 тръбни кладенеца. Каптираните извори, които се използват за питейно-битово водоснабдяване на селата от Община Враца и град Враца, са 14 с дебит от 110 - 450 л/сек. Язовир "Среченска бара", разположен между селата Бързия и Слатина (община Монтана), с обем 16,5 млн. м³ захранва 22 селища в областите Враца и Монтана. В с. Баница има минерален извор. Водите му се използват за пиене и водни процедури в банята.

В и К – Враца е дружество за водоснабдяване и канализация, в което собствеността е разпределена между държавата и общините - съответно 51 % и 49 % (като от общинските дялове - Община Враца държи 20 %). На територията на Общината е изградена водопроводна мрежа:

- външна - с дължина 258 км, от която за захранване на гр. Враца се използват 121 км;
- вътрешна – с обща дължина 396 км, от които в гр. Враца е 154 км.

Град Враца има изградена и действаща Пречиствателна станция за отпадни води /ПСОВ/. Проектирана е през 1966 – 1970 г., въведена е в експлоатация по частични схеми през 1980 – 1982 г. Цялостен пуск на станцията е осъществен през 1985 г. Фактът, че пречиствателната станция се експлоатира от дълги години, е довел до амортизация на голяма част от съоръженията, намаление на тяхната ефективност и изменение на изходните параметри на отпадъчните води, постъпващи в канализационната мрежа на гр. Враца. Градът е снабден с канализационна мрежа за отпадни битова и дъждовна води с обща дължина 92 км.

Водоснабдителната и канализационна мрежа е добре развита, но е амортизирана и са необходими реконструкция и обновяване, с цел намаляване загубите на вода.

Източници за замърсяване на водите на територията на община Враца са недоизградената улична канализация в някои от кварталите на гр. Враца и в селата, малките месодобивни и месопреработвателни предприятия, животновъдни ферми, млекопреработващи цехове, нерегламентираните площадки за смет в селата, складовете за опасни отпадъци и пестициди. В гр. Враца е изпълнена канализация за отпадна битова и дъждовна вода с обща дължина 92 км. Останалите населени места от общината не са канализирани.

Замърсяването от градска канализация – Враца е с органичен произход /надвишаване на

нормите за БПК5, ХПК и неразтворени вещества/ и е наложително разширението и модернизацията на ГПСОВ.

Дейностите по водоснабдяване и канализация спадът към “естествените монополи”. В и К секторът е приоритетен и ще получи значителни финансови средства от ЕС. През 2004 година Правителството и ЕК одобриха проекти за “Техническа помощ за подготовка на инвестиционни проекти за решаване на проблемите по целия воден цикъл” в съответствие с приоритетите на програма ИСПА и на Кохезионния фонд на ЕС на 13 региона на България - Враца, Габрово, Перник, Кюстендил, Стара Загора, Бургас, Пловдив, Благоевград, Ямбол, Кърджали, Сливен и Русе. Общата стойност на проекта е 10.5 милиона евро. Според предварителните разчети на Врачанското В и К дружество по този проект ще бъдат вложени над 20 млн. лева, което ще реши въпроса с големите загуби на питейна вода по водопроводната мрежа на града. Проектът по ИСПА е вторият спечелен от В и К- Враца, след като миналата година то получи одобрение за финансиране от правителството на Холандия с 300 000 Евро. Те ще бъдат вложени за повишаване качеството на обслужване.

Промислено водоснабдяване

- Водоснабдяването за промишлени нужди – около 35 % от подадената вода с питейни качества се използва за промишлени нужди.
- Местни водоизточници
- Яз. “Дъбника”

Пречиствателна станция

- Съществува ГПСОВ – “Враца” с водо-приемник река Дъбника.

3. Хидротехнически съоръжения

На територията на община Враца са изградени 17 язовира. Голяма част от тях са предназначени за напояване, но не са малко и тези, които се ползват от някои от големите индустриални предприятия и обекти като, “Холсим - България” АД – Бели Извор, Газово хранилище при село Чирен на “Булгаргаз” ЕАД и други. Един от тях – яз. “Дъбника “ е собственост на “Напоителни системи” ЕАД – Враца и “ Химко” АД – Враца и се стопанисва от “Химко” АД. Оценката за състоянието му е “ задоволително “. Единадесет язовира са дадени под наем, пет се стопанисват от общината. Потенциално опасните язовира са осем, в задоволително техническо състояние са шест и 3 са в добро състояние.

През април 2003 г. комисия от представители на Дирекция “Гражданска защита” – Област Враца, РИОСВ, Напоителни системи – АД и РДНСК извърши проверка на техническото състояние на язовирите в областта. Проверени са 15 язовира от общо 17 в общината. Като язовир, представляващ непосредствена опасност при преливане за наводнения при проверката е оценен яз. “Косталево”, с. Косталево поради това, че няма изградени съоръжения за



регулиране на водното ниво и основните изпускатели са запушени. Обобщеният резултат от проверката е, че състоянието на язовирите продължава да е влошено, с изключение на предприети мерки за стопанисване от наемателите. За неотдадените под наем общински язовири, община Враца не е вложила никакви средства за поддържане и ремонт.

ИЗВОДИ:

1. През общината преминават значителни водни количества от реките, които текат през нейна територия.
2. Няма достатъчно информация, позволяваща оценка на количеството водни ресурси на община ВРАЦА.
3. На територията на общината има потенциални водоизточници за питейно - битови нужди, за които е необходимо да се направи проучване.
4. Промислените предприятия, производствата на които са с висока консумация на вода имат собствени водоизточници.
5. Потреблението на вода за питейни нужди от домакинствата на жител за общината е най-ниско спрямо средното за областта.
6. Загубите във водопреносната мрежа на общината са най – високи за областта и се наблюдава тенденция към нарастването им. Това е значителен ресурс за подобряване на водопотреблението в общината.
7. Не е достатъчно развита напоителната система в община Враца.
8. Качеството на питейните води в Община Враца е задоволително и отговаря на нормативните изисквания.
9. ГПСОВ – Враца не осигурява достатъчно пречистване на отпадните води от гр. Враца. Необходимо е станцията да се реконструира, разшири и модернизира.
10. Разширението на станцията трябва да се съчетае с доизграждане канализационната мрежа на гр. Враца за отпадни води.
11. Повърхностните води като цяло отговарят на нормите за съответната категория. Изключения се наблюдават по отделни показатели.
12. Необходимо е изграждане на канализационна мрежа за отвеждане на отпадъчните води за селата.
13. Необходимо е изграждане и реконструкция на Пречиствателни съоръжения за отпадъчни води от работещите фирми и недопускане на замърсяване на подпочвените и повърхностни води от неотговарящи на изискванията животновъдни ферми, предприятия и депа за отпадъци.
14. Необходимо е да се оптимизира режима на водоползване и да се създадат регистри на водоползвателите и прецизиране на техните нужди.
15. Да се създадат възможностите за най-ефективен начин на определяне и управление водният баланс на територията на общината.
16. Община Враца се характеризира с климатични фактори, обуславящи висок потенциал на замърсяване на атмосферния въздух /особено през зимния сезон/ от местни източници.

4. Транспортни мрежи

Пътната мрежа в община Враца от 117,5 км. IV - клас е в голямата си част в лошо състояние - около 70%. Това се отразява на екологичната обстановка, безопасността на движението и поставя под въпрос някои линии на пътническия транспорт.

Средствата, необходими за ремонта и поддържането на пътната мрежа са несъизмерими с получаваните. Извършва се само текущо поддържане и ремонт на силно износени участъци с малки дължини. Поради невъзможността пътната мрежа да бъде своевременно ремонтирана, продължава разрушаването на пътната настилка и влошаването на пътните условия, което води до увеличаване на необходимите средства за ремонт.

Републиканската пътна мрежа в границите на гр. Враца е с обща дължина 14,21 км, по класове пътища както следва:

Път I-1 /E-79/	Монтана – Враца – Мездра	-	7,800 км.
Път II –15	Враца – Борован	-	1,860 км.
Път III –1050	Враца – Леденика	-	3,850 км.

Път I-1 /E-79/, минаващ по бул."В. Кънчов" до бул. "Илинден" се намира в задоволително състояние.

Път II –15 минава по изграденото трасе на обходния път на Враца, намиращ се североизточно от града.

В района на града е установено, че около 40 % от движението е чисто транзитно и създава изкуствено напрежение и нежелани конфликти в правилното действие на вътрешно-градския транспортен организъм. Необходимо е да се реконструира съществуващото трасе на обходния път до Оряховско шосе и се изгради трасето в северна посока – София-Видин. Това ще наложи допълнителни съоръжения при пресичането на шосе Враца-Оряхово, преминаване на ж.п. линия София-Видин пътя за кв."Кулата" и с.Нефела.

Път Враца-Криводол навлиза в градската територия на ж.к."Дъбника" и на две нива с бул."В.Кънчов" и ж.п. линията достига до центъра на града. Частично изградени са 4 ленти, преминаващи в 2 ленти. Състоянието на пътната настилка е задоволително.

Уличната мрежа на града е изградена в различни периоди без ясно изразена категоризация по направления, технически параметри, вид на движението и др. Повечето от второкласните улици не могат да достигнат параметрите си. Изградени са следните транспортни възли:

- бул. "В.Кънчов", бул. "Мито Орозов" и ж.п. линията София – Видин;
- бул. "В.Кънчов" и изхода за Криводол, ж.п. линията София – Видин;
- обходния път София – Оряхово;



В централната градска част по бул. “Никола Войводов”, “полк.Лукашов” и бул. “Хр.Ботев” в посока север – юг е изградена пешеходна зона, обхващаща най-главните обществени и административни сгради и разделя града на две. Централната градска част не е осигурена с обслужващи улици, което създава проблеми. Липсват обходни трасета, които да поемат транзита, несвойствен за централните градски райони.

В момента в гр. Враца се използва автобусен и тролейбусен транспорт, който в повечето случаи се дублира. През града минава трасето на ж.п. линията София – Видин, намираща се в североизточната част на града и свързана чрез пешеходната зона с градския център.

В общината и в общинския център се поддържат седемнадесет между-селищни/ вътрешно-общински/ и пет вътрешноградски автобусни линии, обслужвани от основният превозвач “Автобусни превози – 98 “ ООД – Враца чрез 42 броя автобуси, в т. ч. 5 нови, 10 рециклирани и 27 броя износени и технически амортизирани. Три частни автобуса “Мерцедес” обслужват линиите Враца – София и Враца – Монтана.

В движение са и 400 броя такситата, собственост на осем частни таксиметрови фирми.

ИЗВОДИ:

- (1) Съществуващата комуникационно – транспортна схема на града създава проблеми, решаването на които налага извеждане на транзитното движение чрез изграждане обходния път на Враца, провеждане на вътрешноградското транспортно движение в обход на административно – търговския център, оптимизиране трасетата на автобусния и тролейбусния транспорт, решаване по съвременен начин проблемите при паркирането и гарирането на моторните превозни средства и др.
- (2) Състоянието на пътната настилка в населените места от общината и в областния център е износена, поддържането на уличните платна е ограничено поради липса на средства и това е една от причините за регистрираните наднормени концентрации на прах и ФПЧ10.
- (3) С разработения градоустройствен и регулационен план на ж.к. ”Дъбника” и Общ устройствен план на гр. Враца се създават предпоставки за изграждане на оптимална пространствена и функционална структура на града в хармонично единство на урбанизираните структури със съществуващите природни и антропогенни елементи.

5. Дена за отпадъци

От месец октомври 2000 г. битовите отпадъци от гр. Враца се депонират на ново санитарно депо, проектирано да приема битови отпадъци от всички населени места на общините Враца и Мездра. Депото е определено с комисия според изискванията на Закона за опазване на обработваемата земя и пасищата, Правилника за неговото приложение и други нормативни актове, с осигуряване на контрол при внасяне и складиране на отпадъците и съответните мерки за безопасност. То е контролирано.

Регионалното депо за ТБО е новоизградено, охранявано и на него се извършва екологосъобразно депониране на битовите отпадъци. Регионалното депо за ТБО - Враца е изградено върху площ от 125 дка. Разделено е на четири клетки. Клетка 1.1. е в експлоатация и приема битовите отпадъци на гр. Враца, с. Паволче, с. и с. Челопек. От началото на м. април 2003 г. в Регионалното депо се приемат и битовите отпадъци от гр. Мездра.

Обемът на Регионалното депо е определен на база очаквани годишни количества ТБО от двете общини в размер на 146 537 куб. м./год. В резултат на това периодът на експлоатация на цялото депо е изчислен на 13 год. и 9 месеца. За удължаване срока на експлоатация на депото има разработени идейни проекти и ОВОС за неговото разширение.

За изграждането и експлоатацията на Регионалното депо има сключен договор между Община Враца и община Мездра. Според него делът на Община Враца в изграждането и ползването на депото е 75 % спрямо делът на община Мездра, който е определен на 25 %. За теренът, върху който е изградено депото и е собственост на община Враца, Мездра ще плаща годишни наемни вноски.

Селските сметища са неконтролирани. Те са създадени без административна процедура. Извозването на отпадъците до тях е неорганизирано. Не отговарят на екологичните изисквания. Предвижда се да бъдат закрити и рекултивирани, след включване на селата в системата за организирано сметосъбиране и извозване на отпадъците до Регионалното депо за ТБО - Враца.

На селските сметища в Община Враца се депонират годишно около 4 - 5 хиляди тона отпадъци. Част от тях се изгарят без възстановяване. Нерегламентираните сметища на територията на община Враца са на брой 64 и заемат площ около 226 дка. Закрити изцяло от тях са 29 сметища върху площ от 130 дка. Оставащата заета площ от 96 дка предстои да бъде рекултивирана до края на 2006 г. Депонирането на отпадъци върху тях е еколого нецелесъобразно. Нерегламентираните сметища представляват здравен риск за населението и подлежат на етапно закриване.

За намаляване вредното въздействие на отпадъците върху околната среда могат да се

направят следните

ИЗВОДИ:

1. Община Враца, заедно с Община Мездра да приеме ефективен сценарии за подобряване и разширяване на системата за управление на отпадъците на регионален принцип. Датският проект и препоръките на датските консултанти да се приложат в максимална степен, като се търсят активно допълнителни източници на финансиране; Всички села от община Враца и Община Мездра са включени в система за организирано събиране и транспортване на отпадъците да Регионалното депо за ТБО;
2. Оборудване на гр. Враца и селата от общината с необходимия вид и брой съдове за ТБО и осигуряване на високоефективни сметовозни машини;
3. Изработване на ефективна схема за организирано обслужване на гр. Враца и селата - транспортни маршрути, часови графици, разходи, такси, начин на финансиране;
4. Да се разработват и прилагат програми за включване на населението в управлението на отпадъците;
5. Да се разшири и оборудва системата за разделно събиране на отпадъци, организация за ефективност; Разделно да се събират опасните отпадъци от бита;
6. Етапно да се рекултивират излезлите от експлоатация клетки на Регионалното депо и селските сметища;
7. Да се създаде адекватен административен потенциал за управление на отпадъците, включително инспекторат, който да се грижи за спазване хигиенните норми от страна на гражданите и фирмите на територията на общината.

6. Енергийни мрежи и системи

Доставчик на ел. енергия в общината е “Електроразпределение – Плевен” – АД което е едно от седемте, регионални електроразпределителни търговски дружества, отделени от “НЕК” – ЕАД, при осъществяване на структурната реформа в електроенергийния сектор на страната и едно от първите, което беше приватизирано през 2005 г., като новият собственик е чешката компания CEZ.

На територията на Общината са изградени 3 подстанции, 465 броя трансформаторни постове със средна инсталирана мощност 300 KW. Ел. проводите, средно напрежение са с дължина 198 км. Мрежата за ниско напрежение включва въздушна мрежа с дължина 185 км и кабелна мрежа с дължина 235 км.

През 2003-2004 година е извършена рехабилитация на уличното осветление в общината, като

са монтирани нови осветителни тела. Основният проблем на електроснабдяването се състои в остарялата и амортизирана мрежа в някои населени места и квартали.

Изградената електропроводна и електроразпределителна мрежа осигурява достатъчна сигурност и оперативност в захранването на всички селища. Инсталираната мощност е оразмерявана за по-големи товари от сегашното потребление и повечето подстанции работят с около 50 – 60 % от капацитета си.

A) Топлоснабдяване

Централното отопление

Централното отопление е с големи предимства и следва да се внедрява винаги, когато е икономически осъществимо. Тези видове доставки на топлина са особено подходящи за снабдяване на жилищни блокове и многофамилни къщи, както и на обществени сгради като болници, училища и административни сгради.

В гр. Враца е изпълнена отоплителна мрежа, захранваща 15 650 апартамента и 5 296 обекта, приведени към апартаменти - общо захранени 20648 апартамента. Топлофицираните сгради са 632 блока. На база статистическа информация от преброяването 2001 г., на територията на града има изградени 9202 жилищни сгради с 33 275 жилища. 68.88% са жилищата в три до 10 и повече етажни сгради. 47 % от тях са топлофицирани. Заедно с приведените към апартаменти обекти, процентът на топлофициране нараства на 62 %. През последните години по финансови съображения много от тях са изключени от топлопреносната мрежа на града и са преминали на друг вид гориво - на дърва и въглища или електричество. По информация на "Топлофикация" АД, гр. Враца към 31.03.2003 г. изключени от топлопреносната мрежа са 2 148 абонати /апартамента/.

Собственик или ползвател на топлопреносните мрежи и съоръжения е "Топлофикация - Враца" АД - гр. Враца, с предмет на дейност: производство, пренос, разпределение и пласмент на топлоенергия за стопански и комунално - битови нужди. Тя притежава три топло-източника, изградени на отделни производствени площадки - ОЦ "Младост", ТЦ "Градска" и ОЦ "Калоян". Използваното гориво е:

- основно гориво - природен газ;
- резервно гориво - мазут (котелно гориво тежко);

Произведената топлоенергия се транспортира до консуматорите по топлопреносна мрежа с обща дължина 57.3 км и чрез 549 абонатни станции (АС) се доставя до консуматорите.

Бъдещото развитие е насочено към повишаване на енергийната ефективност и качеството на топлоснабдяването.

Електричество

В момента отопляването с електрическа енергия се използва от част от домакинствата в жилищните блокове, тъй-като отоплението с индивидуално изгаряне почти не е възможно. В бъдеще се очаква тази ситуация да се промени, тъй-като през следващите години цените за електричество ще нарастват с цел покриване себестойността на производството. Тази форма на отопление може да се приеме като временна мярка и неустойчива възможност за решение.

Отопление на дърва и въглища

Използването на дърва и въглища като източник за отопление на домакинствата е най-неблагоприятно по отношение качеството на атмосферния въздух. Това особено се отнася за гр. Враца, тъй-като градът е гореща точка, в която има превишение на нормите за РМ10 (фини прахови частици под 10 µm).

Б) Природен газ

“Булгаргаз” ЕАД е собственик и оператор на пръстеновидно изградената газопреносна мрежа с отклонения високо налягане за пренос на природен газ до потребители и газоразпределителни дружества в страната. “Булгаргаз” ЕАД е единственото предприятие за пренос на природен газ в България.

Враца е добре промишлено газифициран град, с възможности за битова газификация и много добре развита промишлена такава /близост на газопроводи от националната газопреносна мрежа до предприятията в промишлената зона, изградени газоразпределителни станции (ГРС) и арматурни пунктове/. Враца е център на един от 8-те региона, на които е разделена националната газопреносна мрежа, а именно – регион “ЗАПАД”. Той обхваща територии на общините Враца, Криводол, Роман, Бойчиновци, Елин Пелин, Етрополе, Ихтиман, Костинброд, Правец и Горна Малина, Перник и Радомир. През територията на региона преминават северния и южния полупръстени на газопреносната мрежа, като до повечето от по-големите градове има изградени газопроводни отклонения високо налягане и ГРС, които са собственост на “Булгаргаз” ЕАД.

В едно от населените места на Общината – с. Чирен, на 15 км от град Враца, се намира единственото в страната хранилище на природен газ, изградено през 1974 г. на база изтощено газово находище. Недостатъчния брой на газохранилища в югоизточна Европа и прогнозираното възходящо развитие на газовия пазар в България и съседните ѝ страни са основните причини, които очертават добрата перспектива за подземното съхранение на природен газ в България и в частност в ПГХ Чирен. При рязък спад на температурите съхраняваните в газохранилището около 1,5 млрд. куб. м газ се използват за регулиране на налягането в националната и транзитната газотранспортни системи на "Булгаргаз".

Комунално-битовият сектор има значителен дял в общата структура на замърсяване района²⁷ на гр. Враца – 21.24 %, особено през зимния период, като формира годишни емисии от:

- серен диоксид – 340 т/год. - 8.47 %;
- азотни оксиди – 16 т/год. - 0.5 %;
- въглероден оксид – 4 715 т/год. - 41.9 %;
- въглеводороди – 11 т/год. - 0.16 %;
- прах, сажди – 16 т/год. - 0.54 %;
- всичко емисии от сектора – 5098 т/год. – 21.24 %;

Използването на природен газ и втечен газ под налягане /пропан-бутан/ за битово отопление е доста благоприятно от гледна точка на възникващите емисии, тъй-като няма емисии на PM10 и SO₂, а емисиите на NO_x не са високи. В момента индивидуално битово отопление с такива енергоносители в гр. Враца не е развито. За газификацията на града има изготвена схема с предпроектни проучвания от “Овъргаз”.

7. Комуникационни мрежи

През последните няколко години Информационните Технологии и Телекомуникациите /ИТТ/ се оформиха като водещ сектор в глобалната икономика, дадоха тласък на развитието на много страни и си спечелиха приоритетно място в техните стратегии за развитие. Неоспоримо е твърдението, че живеем във “Века на информацията”. Страната ни в лицето на Българското Правителство стои на прага на този век и има реален шанс да използва и развива ИТТ като ги превърне в **приоритет и емблема за България**. Прилагането на практика на този принцип, възприет от водещите компании и асоциации в бранша е ключът към реален растеж и ускоряване на интеграцията на страната ни в европейските и световни политически и икономически структури.

ИТТ са задължително условие за интеграция и глобализация на българската икономика. Те изпълняват изключително важна инфраструктурна роля свързвайки останалите сектори, увеличават ефективността на работата и подобряват конкурентноспособността. Заедно с това са сами по себе си отделен и основен отрасъл в икономиката на една страна, който създава висока добавена стойност, дава добре платени работни места, не замърсява околната среда и е сравнително слабо зависим от външни за него фактори. Получава се по-скоро обратната връзка: всички останали публични и частни сектори са зависими от него и могат да извлекат много ползи от употребата на ИТТ продукти²⁸.

²⁷ Ползвани са данни от “Атлас околна среда на Република България” за годишните емисии на тези замърсители, публикувани за територията на Враца в т / (км.кв.год.) за периода 1998 – 1999 г

²⁸ Българска международна стопанска асоциация, Бяла книга за бизнес климата в България, 2002 г.



Интернет

Интернет вече успя да си извоюва място в глобалния бизнес. Независимо от трусове и успехи, неговата роля ще расте заедно с процесите на либерализация и интеграция на националния и международния пазари и глобализацията на икономиката.

Подобряването на телекомуникационната инфраструктура както и предлагането на интернет достъп до възможно най-висок брой потребители също е важен фактор за развитие на цялата икономика. Желанието на много граждани и фирми за евтин и качествен интернет достъп често е възпрепятствано от високите цени на услугите, дължащи се на слаборазвитата и неориентираната към клиентите телекомуникационна инфраструктура. Това от своя страна възпрепятства развитието на така наречените e-business приложения, стоящи в основата на развиващата се интернет икономика. Необходими са специални данъчни преференции за инвестиции в развитието на такъв тип мрежи, както и популяризиране и стимулиране на този тип икономика.

УРБАНИЗАЦИЯ

1. Градско и селско население

Към 31 декември 2003 г. в град Враца живеят 65 181 човека, а в селата – 15 819. Това води до степен на урбанизация²⁹ от порядъка на 80,5 %. За областта е 56,4 %, а за страната 69,8%. Враца е от общините с преобладаващо градско население и се характеризира като община от градски тип. Броят на населението, живеещо в селата на общината намалява през последните 8 години и от 18 056 през 1996 г. достига 15 819 през 2003 г. За същият период от време броя на градското население е намалял с 9 916 човека (от 75 097 през 1996 на 65 181 през 2003 г.).

Таблица 35.

Население в Община Враца								
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Област Враца	263595	261450	258002	255589	253081	223358	219830	216388
ВРАЦА	93153	92286	91416	90381	89620	84702	83020	81000
с. Баница	1585	1598	1595	1589	1588	1402	1371	1338
с. Бели извор	895	869	873	849	841	822	832	823
с. Веслец	276	253	247	247	228	179	173	170
с. Вировско	632	629	618	589	551	403	353	357
с. Власатица	399	385	372	384	375	385	386	390
гр. Враца	75097	74465	73805	72710	72286	68750	67262	65181
с. Голямо Пещене	740	718	699	740	706	612	593	692
с. Горно Пещене	557	540	531	520	519	552	552	555
с. Девене	1390	1426	1390	1377	1341	1295	1306	1287
с. Згориград	2028	2038	2032	2035	2023	1918	1897	1898
с. Косталево	966	950	921	907	889	902	891	875
с. Лиляче	1605	1555	1516	1531	1497	1336	1327	1303
с. Лютаджик	242	241	237	229	223	215	201	186
с. Мало Пещене	106	104	105	109	100	70	65	76
с. Мраморен	1375	1336	1320	1340	1321	1041	1036	1047
с. Нефела	565	577	577	633	607	538	544	579
с. Оходен	347	331	329	327	313	281	275	296
с. Паволче	822	813	822	840	846	818	815	822
с. Тишевица	649	647	641	630	621	600	590	597
с. Три кладенци	1075	1082	1064	1072	1081	976	978	955
с. Челопек	726	700	698	702	667	607	601	599
с. Чирен	1076	1029	1024	1021	997	1000	972	974

Източник: НСИ, ТСБ - Враца

2. Паркове и градини

²⁹ Относителен дял на градското от общото население (urban population).



Количеството на озеленените площи за широко обществено ползване е най-важният показател за интензивността на паркоустрояване на селищната територия. Озеленените площи за ограничено ползване включват озеленените площи на детските и учебни заведения, здравните заведения, производствените зони и жилищните квартали. Тези площи възлизат на 103.11 ха. В тази категория най-голямо внимание трябва да се отдели на вътрешно-кварталните зелени площи. Те не се включват в нормативите за озеленяване на целия град, но тяхното добро изграждане и редовно поддържане има значение за комфорта на обитаване и нивото на озеленяване на селищната територия. Тези площи включват лесопарк "Вестител", градини и скверове в ЦГЧ, улично озеленяване. В тях са налице всички елементи, свързани с ежедневието – проведена алейна мрежа, изградени площадки и съоръжения, тихи кътове. Някои от тях се нуждаят от значителна реконструкция и от внасяне на подходящи устойчиви на замърсяване растителни видове.

С новия градоустройствен проект на ж.к. "Дъбника" се резервират свободни площи за изграждане на вътрешно-квартални паркови обекти. За тях основен проблем е изграждането на необходимата съпътстваща инфраструктура, благоустрояване и оборудване с паркови съоръжения.

В характеристиката на съществуващото положение, категорията на озеленените площи със специално предназначение е най-слабо засегната. Включва спортния комплекс "Хр. Ботев", гробищните паркове и санитарно-защитната зеленина, каквато единствено съществува в североизточната част на града.

В зависимост от големината на населеното място и фитогеографския район, към който принадлежи, нормативно този показател варира от 7 – 14 кв. м/ жител. За Враца той е в горните си граници – 14 кв. м/ж. Анализът на съществуващото положение показва, че площите за широко обществено ползване възлизат на 70.03 ха., или 9.8 кв. м/ж. - значително под норматива за града. Ето защо трябва да се развият зелените територии в рамките на града, както и да се увеличи лесистостта на територията на цялата община.

ОКОЛНА СРЕДА

1. Основни замърсители на водите

Обектите, изпускащи отпадъчни води и контролирани от РИОСВ, гр. Враца за поречието на р. Госта с построени, но неработещи добре пречиствателни съоръжения са :

- **Животновъдна ферма “Биогаз“, гр. Враца на ф. “Ивагус” ЕООД, гр. Враца** – отглеждат се около 1500 бр. общо свине-майки, подрастващи и прасета за угодяване. Отпадъчната вода се третира в три бетонови утаителя и земна лагуна, след което се зауства в отводнителен канал. Във фермата разходът на свежа вода е силно ограничен, а оттам и отпадъчното водно количество е намалено.
- **Цех за млекопреработка, кв. Бистрец – гр. Враца на ЕТ “Млечен рай – Иван Йорданов“, кв. Бистрец** - мазниноуловител;
- **Цех за млекопреработка, с. Чирен на ЕТ “Нивего“, с. Чирен** – мазниноуловител;
- **“Ветбиофарм” ООД - гр. Враца** – фирмата зауства непречистени отпадъчни води в р. Лева. Има наложена постоянна ежемесечна санкция.
- **“Холсим - България” АД, с. Бели извор** – фирмата има издадено в рамките на решение по ОВОС разрешително за заустване. Спазват се условията и емисионните ограничения, поставени в него;
- **ГПСОВ – Враца на “Водоснабдяване и канализация“ ООД – Враца** – недостатъчното ефективно очистване на отпадъчните води в ГПСОВ по отношение на показателите азотни и фосфорни съединения, периодично превишаване на стойностите по показателите БПК5, неразтворени вещества и нефтопродукти са основните фактори, налагащи разширението и модернизацията на станцията.

През 1999 – 2000 г. са извършени предпроектни проучвания за реконструкция, разширение и модернизация на ГПСОВ – Враца и предварителен доклад за ОВОС. Основната технологична схема след реконструкцията ще осигурява механично и биологично третиране на отпадъчните води с последващо обеззаразяване /хлориране/ при необходимост и обработка на предварително обезводнените и стабилизирани излишни активни утайки. При модернизацията на станцията се предвижда отстраняване на азота чрез нитрификация или денитрификация и биологично или химично отстраняване на фосфора.

Нефтопродуктите ще бъдат задържани още на входа във специално предвиден маслоуловител.

- **Казан за ракия – ПК”Напред“, кв. Бистрец;**
- **Бензиностанция “Петрол” АД – Враца;**
- **“Химко” АД – Враца** – основен източник за замърсяване на р. Дъбника; от месец април 2002 г. фирмата е със спряно производство;
- **Затвора – Враца.**

Други източници за замърсяване на водите на територията на община Враца са не доизградената улична канализация в някои от кварталите на гр. Враца и в селата, малките месодобивни и месо-преработвателни предприятия, животновъдни ферми, млеко-преработващи цехове, нерегламентираните сметнищни площадки в селата, складовете за опасни отпадъци и пестициди.

2. Качество на атмосферния въздух

Качеството на атмосферния въздух във въздушния басейн на община Враца е функция от въздействието на климатичните фактори и емисиите на вредни вещества, главно от местни източници – от промишлената дейност на предприятията, от горивните уредби, бита и транспорта. На територията на гр. Враца са обособени три промишлени зони: Северна, Северозападна и Югоизточна, всяка от които има своя дял в замърсяването на въздуха.

Транспортът и битовото отопление имат значителен дял в замърсяването на въздуха с прах, оловни аерозоли, въглеродни оксиди, въглероден диоксид и ФПЧ10. За запрашаемостта на града и замърсяването с фини прахови частици допринасят и износените улични настилки, недостатъчната ефективност от прилаганите комунални дейности (уличната мрежа на гр. Враца се мие частично един път в годината; техниката за метене и оросяване на улиците е стара и амортизирана) и силният недостиг на средства за развитие на модерно и ефективно комунално стопанство.

В селата Згориград, Челопек, Лютаджик, Бистрец, Косталево, Веслец, Тишевица, Вировско, Върбица, Горно Пещене, Мало Пещене, Мраморен, Голямо Пещене, Баница, Оходен, Чирен, Девене, Три кладенци и Лиляче няма производствени дейности, водещи до замърсяване на околната среда. Може да се приеме, че качествените показатели на атмосферния въздух в тези райони отговарят на изискванията на Наредба № 14 на МЗ и МОСВ.

а) Емисии от неподвижни източници

Поради значителното нарастване на броя на частично или изцяло отказали се от топлофикация през последните години жители, се увеличи броят на сградите със собствени парокотелни инсталации на мазут, нефта или на твърдо гориво. Най – голяма концентрация на такива обекти има в кварталите с индивидуално жилищно строителство.

Независимо от тази тенденция, през 2001 г. в гр. Враца се реализира проект “ Премахване на вредните емисии в централната зона на гр. Враца чрез замяна на локалните парокотелни инсталации с централно топлоснабдяване “. С реализирането му се преустанови работата на 4 броя локални котелни инсталации на течно гориво, отоплението на 4 броя общински обекти на

твърдо гориво и отоплението на 1800 бр. апартаменти от битовия сектор, от които 900 на твърдо гориво. След изграждането на обекта се преустанови замърсяването на централната градска част на гр. Враца със серен диоксид, прах, сажди, азотни оксиди и др. продукти на горенето от действащите преди системи на отопление. На централно топлоснабдяване преминаха следните общински обекти: Училище “Иванчо Младенов”, сградата на бившия хотел “Балкан”, училище “Кузма Тричков”, Окръжен и Районен съд, РПУ – Враца, ХЕИ – Враца, Църковен храм “Св. 12 Апостоли”.

Извършени са предпроектни проучвания за газификацията на гр. Враца. Работата по проучването и проектирането бе преустановена временно поради липса на средства, но като намерение и стратегическа перспектива е на вниманието на общинското ръководство.

б) Емисии от автомобилния транспорт

Важни предпоставки за нивото на замърсяване от МПС са гъстотата на пътната мрежа, наличието на пътища от висок клас и съответно интензивността на трафика. Пътната мрежа в община Враца от 117,5 км IV - клас е в голямата си част в лошо състояние - около 70% . Това се отразява на екологичната обстановка, безопасността на движението и поставя под въпрос някои линии на пътническия транспорт.

Поради невъзможността пътната мрежа да бъде своевременно ремонтирана, продължава разрушаването на пътната настилка и влошаването на пътните условия, което води до увеличаване на необходимите средства за ремонт.

Техническият стандарт на превозните средства има пряко отношение към емисиите на парниковия газ CO₂ и общите емисии на NO_x. Може да се очаква, че техническият стандарт на личните автомобили ще следва стандарта на МПС в Западна Европа и с времето ще се подобри. Необходими са специални усилия, за да се модернизира автомобилният парк на обществения транспорт. Подобрения в емисиите при повечето лични автомобили и при повечето от превозните средства на градския транспорт могат да се достигнат чрез прилагане на Наредба № 17/1999 г./ за норми при оловото и сярата в съдържанието на горивото и чрез преоборудване на старите МПС с дизелови двигатели на гориво сгъстен природен газ.

Емисиите от МПС в селищната среда могат да бъдат намалени чрез вземане на правилни планировъчни решения за намаляване на моторизирания транспорт, чрез извеждане на транзитното движение, изграждането на обходни пътища, поощряване на пешеходците и велосипедистите, като се планират, изграждат и поддържат платна за пешеходци и велосипедисти.

Като правило за селищата от община Враца няма изградени обходни пътища, а пътищата от републиканската пътна мрежа преминават направо през тях. За по-големите селища в общината основен източник на вредни вещества в атмосферния въздух са именно МПС.

Не е правена преценка на влиянието на автобусите за извънградски превози и на товарния трафик. Независимо от това може да се обобщи, че подвижните източници на емисии оказват отрицателно въздействие върху качеството на атмосферния въздух в населените места.

Този източник може да е на особено внимание от страна на общината, поради реалните възможности местната власт да взема решения по организацията на транспорта в населените места.

3. *Замърсени почви*

а) с тежки метали

Съгласно програмата за мониторингова дейност на НАСЕМ, подсистема “Земи и почви”, ежегодно РИОСВ – Враца извършва мониторинг в зависимост от източниците на замърсяване – напояване, химизация, автотранспорт и промишленост. На територията на общината е определен пункт за пробонабиране и анализ от източник химизация в с. Баница. От извършените анализи не е установено наднормено съдържание на тежки метали.

б) с пестициди

По данни на РИОСВ за 2002 г., съгласно програмата за мониторингова дейност е извършено поддържане на база данни за състоянието на складовете за растително – защитни препарати с изтекъл срок на годност. В склада на “Агроекохим“ АД гр. Враца общото количество на извозените препарати с изтекъл срок на годност е 291 185 кг., в т. ч. : твърди – 273 000 кг. и течни – 181 185 кг. През 2003 г. фирмата кандидатства пред ПУДООС към МОСВ за средства по проект “Преупаковане и подреждане на съхраняваните в склада количества забранени и негодни препарати, събрани от област Враца “.

Ограниченото използване на пестициди и минерални торове в земеделието, програмите за екологично земеделие и животновъдство, създават предпоставки за намаляване замърсяването на земите и почвите в района.

ИЗВОДИ:

1. Наложително е разширението и модернизацията на ГПСОВ.
2. Намаляване на замърсяването на водите на територията на община Враца чрез



доизграждане на улична канализация в някои от кварталите на гр. Враца и в селата, малките месодобивни и месо-преработвателни предприятия, животновъдни ферми, млеко-преработващи цехове, премахване на нерегламентираните сметищни площадки в селата, складовете за опасни отпадъци и пестициди.

3. Основни фактори, които влияят негативно върху замърсяването на въздуха в общината е интензивният транспорт, преминаващ през населените места, обектите на промишлеността /железарските, авторемонтни услуги, работилници и др./, разположени в жилищната зона.
4. Намаляване на моторизирания транспорт чрез вземане на правилни планировъчни решения за движение през населените места, чрез извеждане на транзитното движение, изграждането на обходни пътища, поощряване на пешеходците и велосипедистите, като се планират, изграждат и поддържат платна за пешеходци и велосипедисти.
5. Извършване на се мониторинг върху почвите, водите и въздуха в замърсените райони при производство на селскостопанска продукция.
6. Всички маршрутни линии на тролейбусният транспорт на гр. Враца трябва да се обезпечат финансово и доизградят.

SWOT Анализ

Таблица 36.

Анализ на силните и слабите страни за Община Враца, възможностите и заплахите /SWOT анализ/	
Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none">▶ Благоприятното географско разположение▶ Наличие на единственото в страната хранилище на природен газ – с. Чирен▶ Изключителни природни дадености, подходящи за развитието на туризма▶ Суровини за строителната промишленост – карбонатна скална маса за цимент, строителни материали - пясък, чакъл, баластра, глина▶ Добре развита промишлена газификация▶ Квалифициран човешки потенциал за машиностроене, атомна енергетика, химическа, хранително-вкусова промишленост;▶ Развита мрежа за обучение, квалификация и преквалификация на кадри за регионална икономика;▶ Наличие на силни структури подкрепящи местния бизнес – община, ТПП, ИСА, АРИР, Евро инфо център, Бизнес център,▶ Изградена мрежа от социални, здравни и културни институции;▶ Богато културно-историческо наследство;	<ul style="list-style-type: none">▶ Влошени демографски характеристики;▶ Амортизирана техническата инфраструктура /пътна и улична мрежа, водоснабдителна и канализационна, лошо състояние на уличното осветление и др./;▶ Амортизиран сграден фонд с ниска енергийна ефективност;▶ Разпокъсано селско стопанство;▶ Наличие на нерегламентирани сметища;▶ Недостатъчен брой съдове и амортизирана техника за събиране на отпадъците;▶ Недостатъчна и остаряла материално техническа база в социалната, образователна и културна сфера;▶ Неефективно използване на наличните природни и териториални ресурси;

Таблица 36.(продължение)

Анализ на силните и слабите страни Община Враца, възможностите и заплахите /SWOT анализ/	
Възможности	Заплахи
<ul style="list-style-type: none">▶ Участие в национални и международни програми и проекти;▶ Изграждане на публично-частни партньорства;▶ Развитие на професионално образование в посока потребностите на местния бизнес▶ Сътрудничество със съседни общини за разработване на съвместни инфраструктурни проекти▶ Достъп до финансови средства от ЕС и други външни източници▶ Трансгранично и междурегионално сътрудничество▶ Благоприятен инвестиционен климат▶ Развиващ се пазар от алтернативни форми на туризъм в Европа и света▶ Откриване на Европейския пазар за български стоки и услуги	<ul style="list-style-type: none">▶ Неефективно провеждане на регионалната политика поради липса на ресурси;▶ Недостатъчен местен капацитет за усвояване на средства от Структурните и Кохезионния фонд на ЕС;▶ Недостатъчни национални инвестиции за регионално развитие;▶ Конкуренстен натиск от европейски продукти и услуги на българския пазар;▶ Неблагоприятна за бизнеса среда – законова, нормативна, разрешителни и регулационни режими;▶ Природни бедствия▶ Посегателства върху природните дадености и забележителности▶ Природни бедствия▶ Посегателства върху природните дадености и забележителности▶ Забавяне на социалната интеграция на групите в неравностойно социално положение

Част втора

СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА

Община Враца – модерна и преуспяваща, с високо качество на живот, основан на устойчиво развитие на икономиката.

ПРИОРИТЕТИ

- П1: Развитие и модернизация на базисната инфраструктура
- П2: Повишаване конкурентноспособността на общинската икономика
- П3: Изграждане на устойчиво и балансирано развитие между селищата в общината и областта
- П 4: Укрепване на общинския капацитет за подпомагане на бизнеса и развитие на партньорства

СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ И МЕРКИ

П1: Развитие и модернизация на базисната инфраструктура

Цел 1: Подобряване на техническа инфраструктура

М 1: Пътна мрежа - подобряване на експлоатационното състояние

М 2: Рехабилитация на водопроводната и канализационната мрежа и пречиствателната станция

М 3: Изграждане на водоснабдителни мрежи

М 4: Изграждане на газопроводни мрежи

Цел 2: Въвеждане на европейските изисквания за екологосъобразна околна среда

М 1: Предотвратяване на риска от замърсяване на почвите

М 2: Твърди отпадъци – Осигуряване на екологосъобразна околна среда, намаляване на здравния риск за населението. Изпълнение на законовите изисквания към общините.

М 3: Подобряване качеството на атмосферния въздух

М 4: Създаване и реализиране на Програма за използване на възобновяеми енергийни източници /ВЕИ/ и енергоспестяване

М 5: Енергийна ефективност

П2: Повишаване конкурентноспособността на общинската икономика

Цел 1: Повишаване на конкурентноспособността на общинската икономика чрез задържане на успешно развиващите се фирми и привличане на нови конкурентни производители

М 1: Задържане на фирмите в секторите на растеж

М 2: Премахване на пречките за инвестиции, повишаване на инвестиционната привлекателност в общината и координиране на инициативите за икономическо развитие

Цел 2: Създаване на условия за развитието на МСП

М 1: Общината партньор на МСП

М 2: Изграждане на бизнес инфраструктура

М 3: Изграждане на общинско - частно партньорство

Цел 3: Повишаване качеството на работната сила

М 1: Подобряване на образователното равнище на работната сила

М 2. Подобряване на обучителната среда и превръщането на Враца в регионален център за професионално образование

М 3: Създаване на условия за непрекъснато професионално обучение с цел повишаване адаптивността на работната сила към потребностите на икономиката и инвестиционния процес

Цел 4: Развитие на селското стопанство като суровинна база на икономиката в региона и заетост в селските райони на общината

М 1: Повишаване на нивото на научно обслужване и въвеждането на съвременни технологии на производство в селското стопанство

М 2: Създаване на условия за изграждане на нови аграрно-производствени структури от европейски тип

М 3: Развитие на малките населени места чрез създаване на алтернативна заетост в селското стопанство и изграждане на инфраструктура за задържане на населението

М 4: Развитие на модерно и устойчиво горско стопанство, рационално използване, опазване и увеличение на горския фонд

Цел 5: Развитие на туризма като помощен отрасъл на икономиката

М 1. Оползотворяване на потенциалите за развитие на алтернативен туризъм

М 2. Изграждане на подходяща инфраструктура

П3: Изграждане на устойчиво и балансирано развитие между селищата в общината и областта

Цел 1: Намаляване на диспропорциите между селските райони и града

М 1: Подобряване на съществуващата инфраструктурата

М 2: Изграждане на нова инфраструктурата

М3: Актуализация на устройствени планове

Цел 2: Повишаване жизнения стандарт на населението

М 1: Модернизация на съществуващата социалната инфраструктурата и нейната МТБ

М 2: Оптимизиране на здравното обслужване и социалните услуги

М 3: Интеграция на групи в неравностойно положение

Цел 3: Развитие на културно и историческото наследство с цел насърчаване на предприемачеството

М 1: Подобряване на материално – техническата база в културните и духовни институции на територията на общината – театри, музеи, читалища, галерии, църкви и джамии.

М 2: Подпомагане дейността и творчеството на местни дейци на културата, фолклорни и класически танцови и музикални състави, училищно творчество. Подпомагане организацията и провеждането на традиционни местни тържества и фестивали и участие в национални и международни такива.

П 4: Укрепване на общинския капацитет за подпомагане на бизнеса и развитие на партньорства

Цел 1: Подобряване на общинския управленски капацитет

М 1: Повишаване на квалификацията

М 2: Създаване на програмен и проектен капацитет

Цел 2: Усъвършенстване и развитие на партньорството на управленските общински структури (кмет и неговия управленски екип и Общински съвет)

М1: Изготвяне и приемане в Общинския съвет на "Стратегия за партньорството"

М2: Създаване на Консултативен съвет за координация и развитие на партньорството на Общината с институциите.

**Индикативна финансова таблица (Коригирана)**

N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
П1: Развитие и модернизация на базисната инфраструктура								
Цел 1: Подобряване на техническа инфраструктура								
1.	М 1: Пътна мрежа - подобряване на експлоатационното състояние			127300	86762	3230	22307	15000
A.	Обекти с надобщинско значение			95000	65250	0	14750	15000
1.1.	Изграждане на шосеен мост над р. Дунав, в района на Оряхово – Бекет.	2010 - 2013	държавата, общини Враца и Оряхово, фирми	30000	10000		5000	15000
1.2.	Път Е-79 участък Ботевград - Мездра - уширяване и изграждане на допълнително платно, 35 км	2006-2009	държавата, област Враца	50000	42500		7500	
1.3.	Преобразуване на сегашния път II-15 / Враца – Оряхово/ в част от международния коридор 4 – път Е-79	2007-2013	държавата, област Враца	5000	4250		750	
1.4.	Обходен път Е-79 - втори етап. Изграждане на връзка между път II-15 Враца –Оряхово с Е-79.	2007-2013	държавата, област Враца	10000	8500		1500	
Б.	Обекти с общинско значение			32300	21512	3230	7557	
1.5.	Рехабилитация на път IV 10103 - /Враца - Криводол/ - Кулата - Нефела с дължина 4,250 км	2006-2013	община	425	213	43	170	
1.6.	Рехабилитация на път IV 10106 - /Враца - Криводол/ - Лиляче - /Враца - Борован/ с дължина 12,7 км	2006-2013	Община Враца	1016	508	102	406	
1.7.	Рехабилитация на път IV -10107 - /Враца - Криводол/ - Власатица -0 Бели Извор - /I-1/ с дължина 7,7 км	2006-2013	Община Враца	655	327	65	262	-
1.8.	Рехабилитация на път IV10109 -/Бели Извор - Власатица/ - Краводер - /Пудрия-Ботуня/ с дължина 4,4 км	2006-2013	Община Враца	440	220	44	176	-
1.9.	Рехабилитация на път IV 10315 /Върбешница - Враца/ - Косталево с дължина 2,45 км	2006-2013	Община Враца	245	123	25	98	-
1.10.	Рехабилитация на път IV 11614 - /Горно Пещене - Враца/ - Веслец с дължина 4,44 км	2006-2013	Община Враца	444	222	44	178	-
1.11.	Рехабилитация на път IV 13013 - /Девене - Лесура/ - Три кладенци - /Лесура-Галатин/ с дължина 2,9 км	2006-2013	Община Враца	290	145	29	116	-



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
1.12.	Рехабилитация на път IV 13017 - /Криводол - Борован/ - Малорад - /Ботево - Софрониево/ с дължина 3,6 км	2006-2013	Община Враца	360	180	36	144	-
1.13.	Рехабилитация на път IV 15006 - /Криводол - Борован/ - Голямо Пещене - Соколаре с дължина 7,7 + 9,8 км	2006-2013	Община Враца	1750	875	175	700	-
1.14.	Рехабилитация на път IV 15008 - /Враца - Борован/ - Баница - Голямо Пещене - /Тишевица - Горно Пещене/ с дължина 6 (земен път) + 2,5 + 3,8 (земен път) км	2006-2013	Община Враца	630	315	63	252	-
1.15.	Рехабилитация на път IV 15012 - /Враца - Борован/ - Баница - Мало Пещене с дължина 5,5 км	2006-2013	Община Враца	550	275	55	220	-
1.16.	Рехабилитация на път IV 13012 - /Криводол - Борован/ - Девене - Чирен - /Враца - Борован/ с дължина 17,55 км	2006-2013	Община Враца	1750	875	175	700	-
1.17.	Рехабилитация на път IV 15014 - / Враца - Борован/ - Оходен с дължина 3,05 км	2006-2013	Община Враца	305	153	31	122	-
1.18.	Рехабилитация на път IV 16212 - / Враца - пещера Леденика/ - Згориград с дължина 1,5 км	2006-2013	Община Враца	150	75	15	60	-
1.19.	Рехабилитация на път IV 13011 - /Криводол - Борован/ - Девене - Три кладенци - Лесура с дължина 6,4 км	2006-2013	Община Враца	640	320	64	256	-
1.20.	Рехабилитация на път IV 13018 - /Борован - Бяла Слатина/ - Соколаре - Комарево - Тлачене - Вировско с дължина 5,2 км	2006-2013	Община Враца	520	260	52	208	-
1.21.	Рехабилитация на път IV 10319 - /Горна Кремена - Върбешница/ - /Тишевица - Горно Пещене/ с дължина 2,3 км	2006-2013	Община Враца	230	115	23	92	-
1.22.	Рехабилитация на път IV 16006- /Ребърково – Своге/ - Люти брод – Челопек с дължина 4,5 км	2006-2013	Община Враца	450	225	45	180	-
1.23.	<i>Изграждане на пътна връзка при надлеза в ж.к. Дъбника</i>	2006-2013	Община Враца	600	450	60	90	
1.24.	<i>Изграждане на надлез - транспортна връзка на път II-15 (Враца – Оряхово)</i>	2006-2013	Община Враца	550	413	55	83	
1.25.	<i>Монтиране на указателни пътни знаци и табели на входните магистрали и градски артерии</i>	2006-2013	Община Враца	300	225	30	45	
1.26.	<i>Ремонт и поддръжка на уличната мрежа в Общината</i>	2006-2013	Община Враца	20000	15000	2000	3000	



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
2.	М 2: Рехабилитация на водопроводната и канализационната мрежа и пречиствателната станция³⁰			39136	19568		19568	
2.1.	Водоснабдителна мрежа Етап I	2007-2010	ВиК - Враца, община, МОСВ	3970	1985		1985	
2.2.	Водоснабдителна мрежа Етап II	2007-2010	ВиК - Враца, община, МОСВ	3423	1711		1711	
2.3.	Водоснабдителна мрежа Етап III	2007-2010	ВиК - Враца, община, МОСВ	3149	1574		1574	
2.4.	Обновяване на колекторната мрежа	2007-2010	ВиК - Враца, община, МОСВ	8019	4009		4009	
2.5.	Удължение на уличната канализация	2007-2010	ВиК - Враца, община, МОСВ	4987	2494		2494	
2.6.	Ремонт на пречиствателната станция	2007-2010	ВиК - Враца, община, МОСВ	14336	7168		7168	
2.7.	Закупуване на ново оборудване	2007-2010	ВиК - Враца, община, МОСВ	1252	626		626	
3.	М 3: Изграждане на водоснабдителни мрежи			56565	48054	573	7983	0
А.	Обекти с надобщинско значение			56000	47600	560	7840	0
3.1.	Развитие ³¹ на водно-стопанската система - реконструкция на магистрален водопровод за питейна вода ХВ "Среченска бара" до гр. Враца	2007-2009	Община Враца, Община Мездра, Община Криводол, ВиК	56000	476000	560	7840	
Б.	Обекти с общинско значение			565	454	13	98	0
3.2.	Допълнително водоснабдяване в с. Баница	2007	Община Враца	40	30	2	8	
3.3.	Хидро-геоложки проучвания и допълнително водоснабдяване с. Горно Пещене	2008	Община Враца	75	56	4	15	
3.4.	Хидро-геоложки проучвания и допълнително водоснабдяване с. Тишевица	2008	Община Враца	75	56	4	15	
3.5.	Хидро-геоложки проучвания и допълнително водоснабдяване с. Вировско	2009	Община Враца	75	56	4	15	
3.6.	Изграждане на водопроводна мрежа в с. Чирен	2007-2013	Община Враца	300	150	50	100	
4.	М 4: Изграждане на газопроводни мрежи			150	50	0	100	0
А.	Обекти с надобщинско значение			54098	45983		8115	

³⁰ Стартирал проект по програма ИСПА, разработена апликационна форма за ЕК, необходимите средства са определени от консултантски екип по проекта с предварителното технико-икономическо проучване.

³¹ Включен в план 2000-2006 и все още не е реализиран



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
4.1.	Изграждане на газопровод с. Чирен - Оряхово, община Оряхово и община Враца.	2007 - 2013	Община Враца, Община Оряхово, МЕЕР	54098	45983		8115	
Цел 2: Въвеждане на европейските изисквания за екологосъобразна околна среда³²								
5.	М 1: Предотвратяване на риска от замърсяване на почвите			170	102		68	
5.1.	Рекултивация и закриване на неконтролираните селски сметища в Община Враца	2007 - 2008	Община Враца, МОСВ					
5.2.	Ликвидиране на част от старите замърсявания на почви с тежки метали и устойчиви органични пестициди	2006 - 2008	Община Враца, МОСВ					
6.	М 2: Твърди отпадъци – Осигуряване на екологосъобразна околна среда, намаляване на здравния риск за населението. Изпълнение на законовите изисквания към общините.			16148	11129	663	2466	1890
6.1.	Рекултивация на старото сметище	2007	Община Враца, МОСВ	180	135	18	27	
6.2.	Рекултивация на клетка 1.1	2008	Община Враца, МОСВ	600	450	60	90	
6.3.	Начало на изграждане на клетка 2.1	2009	Община Враца, МОСВ	1 450	1088	145	218	
6.4.	Доизграждане на газови кладенци и други съоръжения на кл. 2.1	2010	Община Враца, МОСВ	180	135	18	27	
6.5.	Подмяна на амортизирани сметовозни коли	2007 - 2013	Община Враца, МОСВ	210	158	21	32	
6.6.	Ежегодна подмяна на амортизирани съдове за битови отпадъци	2007 - 2013	Община Враца, МОСВ	490	368	49	74	
6.7.	Разделно събиране на отпадъци от опаковки и рециклиране /изграждане на квартални центрове за разделно събиране/	2007 - 2008	Община Враца, МОСВ	658	493	66	99	
6.8.	Изграждане на съоръжения за оползотворяване на материали /излезли от употреба моторни превозни средства, луминисцентни лампи, батерии и др./	2008	Община Враца, МОСВ	1 480	888	74	296	222

³² Има общинска Програма за опазване на ОС. Дейности-те са съобразени с констатациите в нея и разработени като мерки от специалистите в сектор "Екология" на общината.



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
6.9.	Съоръжение за компостиране	2012	Община Враца, МОСВ	4 250	2975	213	425	638
6.10.	Въвеждане на домашно компостиране	2008 - 2011	Община Враца, МОСВ	3 650	2190		730	730
6.11.	Въвеждане в промишленото производство на щадящи околната среда технологии и системи за пречистване и рециклиране на отпадъчните продукти – води, газове, суспензии, твърди и опасни отпадъци.	2008 - 2011	Община Враца, МОСВ	3 000	2250		450	300
7.	М 3: Подобряване качеството на атмосферния въздух			20600	14420	1030	4120	1030
7.1.	Изграждане на зелени зони в града	2007		500	350	25	100	25
7.2.	Проектиране на газификация на град Враца – индустриален, обществен и битов сектор.	2006-2007	Община Враца, фирми, МЕЕР	1000	700	50	200	50
7.3.	Реализация на проекта за газификация	2009-2013	Община Враца, фирми, МЕЕР	15000	10500	750	3000	750
7.4.	<i>Проучване и доказване на икономическа, социална и екологична ефективност от разширяване на тролейбусната мрежа. Обновяване на тролейбусния парк и разширяване на тролейбусната мрежа на град Враца - втори етап</i>	<i>2006-2008 2009-2013</i>	<i>Община Враца, фирми, МЕЕР</i>	<i>4000</i>	<i>2800</i>	<i>200</i>	<i>800</i>	<i>200</i>
7.5.	Направа на пешеходна и велопътека с озеленяване участъка между ж.к.Сениче и кв.Кулата	2006-2007	Община Враца	100	70	5	20	5
7.6.	<i>Преустановяване дейността на асфалтовата база в района на с. Паволче – земята върху която се намира базата е общински резултативен фонд</i>	2006	<i>Община Враца, собственици</i>					
8.	М 4: Създаване и реализиране на Програма за използване на възобновяеми енергийни източници /ВЕИ/ и енергоспестяване			110	77	23	10	0
8.1.	Проучване на възможностите за използване на биоенергия или слънчева енергия	2007 - 2010	Община Враца	100	70	20	10	
8.2.	Стимулиране на употребата на биогорива посредством активна информационна кампания.	2007 - 2013	Община Враца	10	7	3		
9.	М 5: Енергийна ефективност			92630	56397	3226	19158	13850
9.1.	Проектиране и поставяне на ЕЕ улично осветление в град Враца	2006-2013	Община Враца, сдружения на собственици	1500	825	300	375	



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
9.2.	Проектиране и поставяне на енергийно ефективно улично осветление в малките населени места	2006-2013	Община Враца, МЕЕР	150	83	30	38	
9.3.	Санирание на училищната сграда на ОУ "Давид Тодоров"- град Враца	2006-2007	Община Враца, МЕЕР	330	182	66	83	
9.4.	Проектиране, енергиен одит и санирание на сградата на езикова гимназия "Йоан Екзарх"- Враца	2006-2007	Община Враца, МЕЕР	330	182	66	83	
9.5.	Проектиране, енергиен одит и санирание на сградата на ПМГ"Акад. Иван Ценов"	2006-2007	Община Враца, МЕЕР	300	165	60	75	
9.6.	Проектиране, енергиен одит и санирание на сградата на ОУ "Цвета Кръстенякова"	2006-2007	Община Враца, МЕЕР	330	182	66	83	
9.7.	Проектиране, енергиен одит и санирание на сградата на ОУ"Св.Св. Кирил и Методий"	2006-2007	Община Враца, МЕЕР	200	110	40	50	
9.8.	Проектиране, енергиен одит и санирание на сградата на СОУ"Христо Ботев"	2006-2007	Община Враца, МЕЕР	300	165	60	75	
9.9.	Проектиране, енергиен одит и санирание на ОУ "Васил Левски"	2006-2007	Община Враца, МЕЕР	250	138	50	63	
9.10.	Проектиране, енергиен одит и санирание на НУ "Иван Вазов"	2006-2007	Община Враца, МЕЕР	200	110	40	50	
9.11.	Проектиране, енергиен одит и санирание на НУ "Любен Каравелов"	2006-2007	Община Враца, МЕЕР	150	83	30	38	
9.12.	Проектиране, енергиен одит и санирание на ОУ "Иванчо Младенов"	2006-2007	Община Враца, МЕЕР	150	83	30	38	
9.13.	Проектиране, енергиен одит и санирание на ОУ"П.Р. Славейков "	2006-2007	Община Враца, МЕЕР	150	83	30	38	
9.14.	Проектиране, енергиен одит и санирание на здравни заведения и детски ясли, <i>средношколско общежитие</i> в град Враца	2006-2007	Община Враца, МЕЕР	7640	4202	1528	1910	
9.15.	Проектиране, енергиен одит и санирание на детски заведения (ОДЗ и ЦДГ) в град Враца	2006-2007	Община Враца, МЕЕР	2500	1375	500	625	
9.16.	Повишаване енергийната ефективност на сградния фонд на територията на общината	2007-2013	Община Враца, частни собственици, МЕЕР	50000	27500	-	12500	10000



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
9.17.	Повишаване енергийната ефективност на производствените предприятия на територията на общината	2007-2013	Община Враца, частни собственици, МЕЕР	10000	7500	-	1500	1000
9.18.	Въвеждане на технологии, намаляващи енергоемкостта на промишлените предприятия на територията на общината	2007-2013	Община Враца, частни собственици, МЕЕР	15000	11250	-	1500	2250
9.19.	Санирание на дневен център "Зорница"	2007-2009	Община Враца	150	83	30	38	
9.20.	Дялово участие на Община Враца при санирание на сгради общинска собственост	2007-2013	Община Враца, частни собственици, МЕЕР	2000	1400	200		400
9.21.	Дялово участие на Община Враца при топлофициране на сгради с училища общинска собственост	2007-2013	Община Враца, частни собственици, МЕЕР	1000	700	100		200
П2: Повишаване конкурентоспособността на икономиката в Общината								
Цел 1: Повишаване на конкурентоспособността на общинската икономика чрез задържане на успешно развиващите се фирми и привличане на нови конкурентни производители								
10.	М 1: Подкрепа на фирмите в секторите на растеж			180	115	15	0	50
10.1.	Разработване на общинска програма за задържане на фирмите в секторите на растеж	2006	Община Враца	30	5	5		20
10.2.	Изграждане на система за разпространение на необходимата информация до фирмите в общината, областта, ТГС регион	2006	Община Враца	50	35	5		10
10.3.	Представяне на общината на национални и международни форуми за търсене на инвеститори	2007-2013	Община Враца, фирми	100	75	5	-	20
10.4.	Облекчаване на лицензионните режими за външни и вътрешни инвестиции	2006	Община Враца					
10.5.	Анализ на състоянието на общинските дружества	2006	Община Враца					
11.	М 2: Премахване на пречките за инвестиции, повишаване на инвестиционната привлекателност в общината и координиране и стимулиране на инициативите за икономическо развитие			246	5	226	10	5



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
11.1.	Оптимизиране на съществуващите и създаване на нови селективни стимули /механизми, преференции/ за насърчаване на предприемачеството	2006-2007	Община Враца, държава	10	-	10	-	-
11.2.	Разработване на пакет от инструменти и механизми за стимулиране на бизнеса на местно ниво (Гише на предприемача, регистър на свободните общински имоти, оптимизация на местните данъци и такси)	2006	Община Враца	15	5	5	-	5
11.3.	<i>Учредяване награда, присъждана ежегодно на инвеститори, постигнали най-голям икономически успех и разкрили най-голям брой нови работни места</i>	2007-2013	Община Враца,	10	-	10	-	-
11.4.	<i>Създаване на Клуб на големите инвеститори и кредитори в икономиката на Общината и Областта с оглед периодическо обсъждане на проблемите, инвестиционните им намерения и възможности за подобряване на партньорството с Общинското ръководство в икономическата и социална област.</i>	2006-2013	Община Враца	50		40	10	
11.5.	<i>Създаване на облекчителни и стимулиращи условия за фирми, които ще се регистрират в общината</i>	2006	Община Враца	1		1		
11.6.	<i>Средства за проектиране на обекти, с които се кандидатства за финансиране по различни програми на ЕС и Република България.</i>	2006-2013	Община Враца	160		160		
Цел 2: Създаване и подобряване на условия за развитието на МСП								
12.	М 1: Общината партньор на МСП			2276	1688	332	26	230
12.1.	Разработването на програма за подпомагане на МСП с безплатни консултации, маркетингови проучвания за осигуряване на контакти за разширяване на пазарите и откриване на нови, подобряване достъпа на предприемачите до национални, регионални и международни програми и др.	2006-2013	Община Враца	130	91	13	26	



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
12.2.	<i>Анализ на състоянието и тенденциите в очертаващите се като приоритетни сектори в общ. икономика (хранително-вкусовата промишленост, текстилната и шивашката промишленост, строителство и производство на строителни материали и др.) и изготвяне на целеви средносрочни Програми за развитие".</i>	2006	Община Враца, фирми, НПО					
12.3.	Изграждане на Бизнес - парк за МСП с експортна насоченост	2007	Община Враца	1896	1422	284		190
12.4.	<i>Проучване състоянието на съществуващите индустриални зони, съвместно със собствениците им и откриване на възможности за тяхното използване за създаване на нови производства.</i>	2006	Община Враца, собствениците на индустриалните зони	50	25	5		20
12.5.	<i>Изграждане на бизнес мрежи и клъстери за сътрудничество на регионално ниво, както и в трансграничния регион за ефективно използване на географското местоположение и местния капацитет.</i>	2008	Община Враца	200	150	30		20
13.	М 2: Изграждане на бизнес инфраструктура			1975	1414	202	359	0
13.1.	Инвестиционно проучване за създаване на високотехнологичен индустриален парк.	2007	Община Враца, ТПП ИСА	50	35	5	10	
13.2.	Проучване на възможностите и определяне на потенциалните инвеститори за индустриалния парк.	2007	Община Враца	20	14	2	4	
13.3.	Създаване на Регистър на свободните терени и сгради в общината.	2006	Община Враца	5		5		
13.4.	Изграждане на Бизнес-парк за високотехнологични компании	2008-2010	Община Враца, ТПП, ИСА, Бизнес център Враца	700	525	70	105	
13.5.	Разширяване дейността на дружествата с общинско участие в областта на по-добро обслужване на населението, подобряване на условията за обитаване в Общината;	2007-2013	Община Враца	1200	840	120	240	
13.6.	<i>Определяне на местата на индустриалните паркове и отразяването им с промяната на Устройствените планове на населените места</i>	2006	Община Враца					
14.	М 3: Изграждане на общинско - частно партньорства			880	420	89	0	371



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
14.1.	Разработване и разпространение на бюлетин "Произведено в Община Враца"	2007-2013	Община Враца	100	-	5		95
14.2.	Създаване на информационни мрежи за разпространение на информация за секторите от икономиката и установяване на контакти с представителите на МСП	2008-2009	Община Враца, НПО, АРИР	10	5	2		3
14.3.	Създаване на смесени предприятия чрез апортно участие /цялостно или частично/ на Общината с терени /земя/ и сгради в икономически и пазарно-перспективни предприятия и търговски обекти	2010-2012	Община Враца, фермери	50		10		40
14.4.	<i>Стимулиране на публично-частните партньорства в предоставянето на услуги за широките обществени групи в управлението на отпадъци, управлението на водите, развитие на дейности в областта на културата, социалните грижи и др.</i>	2007-2013	Община Враца, НПО, фирми	500	250	50		200
14.5.	<i>Изграждане на партньорство между фирмите, НПО, асоциации, камари, палати и др. бизнес структури за подкрепа на МСП за устойчивото им развитие.</i>	2007-2013	Община Враца, НПО, фирми	220	165	22		33
Цел 3: Повишаване качеството на работната сила								
15.	М 1: Подобряване на образователното равнище на работната сила			18257	9491	3074	4120	1572
15.1.	Разработване на програма за привеждане на работната сила в съответствие с потребностите на икономиката	2006-2008	Община Враца	20	14	6		
15.2.	Създаване на Обществен Съвет за партньорство в образованието и обучението в общината.	2006-2007	Община Враца, инспектората, университетите, бизнеса, НПО	2		2		
15.3.	Развитие на сътрудничеството с научни организации за технологичното обновяване на местните производства	2007-2013	Научни организации, фирми, Община Враца	10	7	1		2
15.4.	Включване в национални и регионални програми за заетост	2007-2013	Община Враца, Дирекция "Бюро по труда"- Враца, Социални служби	15000	7500	3000	3500	1000



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
15.5.	Осъвременяване на учебния процес в професионалните училища на общината, чрез въвеждане на нови и актуални професионални обучения и специалности в сферата на малкия фирмен мениджмънт и маркетинг, енергийната ефективност, биологичното селско стопанство, преработващата и леката промишленост.	2007-2013	Община Враца, инспектората, колежа и филиалите на университетите в града	3000	1800	30	600	570
15.6.	Училище през ваканцията	2006-2013	Община Враца, инспектората	100	75	15	10	
15.7.	Училището – място за работа през цялата година	2006-2013	Община Враца, инспектората	25	20	5		
15.8.	Осигуряване на столово хранене в Общината	2006-2013	Община Враца	100	75	15	10	
16.	М 2. Подобряване на обучителната среда и превръщането на Враца в регионален център за професионално образование			1368	92	616	608	53
16.1.	Създаване на програми за професионално образование и обучение в информационните и комуникационни технологии	2007-2013	Община Враца, научни институти	120	60	12		48
16.2.	Включване на работодателите в подготовката на учениците чрез договарянето на стажове, практики и други форми	2007-2013	Община Враца, фирми	10	5			5
16.3.	Създаване на Европейски информационен център в училище "Св. Софроний Врачански"	2008	Община Враца	38	27	4	8	
16.4.	Основен ремонт на училища	2007-2009	Община Враца, държавата	1200		600	600	
17.	М 3: Създаване на условия за непрекъснато професионално обучение с цел повишаване адаптивността на работната сила към потребностите на икономиката и инвестиционния процес			900	605	105	85	105
17.1.	Разработване на програма за управление на работната сила в общината	2006-2008	Община Враца, фирми	50	10	20		20
17.2.	Повишаване на квалификацията и преквалификация на работната сила. Достъп до продължително професионално обучение и обучение по време на работа	2007-2013	Община Враца, Дирекция "Бюро по труда"- Враца, НПО	350	245	35	35	35
17.3.	Модернизиране на учебната материално-техническа база в учебните заведения	2007-2013	Община Враца, инспектората, университетите	500	350	50	50	50
Цел 4: Развитие на селското и горско стопанство като суровинна база на икономиката в региона и заетост в селските райони на общината								
18.	М 1: Повишаване на нивото на научно обслужване и въвеждането на съвременни технологии на производство в селското стопанство			260	182	26	16	36



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
18.1.	Развитие на биологичното земеделие – повишаване на осведомеността, запознаване на производителите с технологията на производството и с нормативната база, както и с научните постижения	2007-2013	Община Враца, научни институти	160	112	16	16	16
18.2.	Подпомагане на предприемачите за развитие на алтернативни производства в растениевъдството и животновъдството	2007-2013	Община Враца, научни институти	100	70	10		20
19.	М 2: Създаване на условия за изграждане на нови аграрно-производствени структури от европейски тип			1355	888	105	163	200
19.1.	Създаване на публичен регистър на земеделските земи и горите и предложени за развитие на бизнеса и създаване на нови работни места	2006-2008	Община Враца	5		5		
19.2.	Създаване на еко-ферми	2007-2013	частни фирми	300	100			200
19.3.	<i>Изграждане на борса в град Враца и модерни тържища за селскостопанска продукция в селата.</i>	2007-2013	<i>Община Враца, частни фирми</i>	1000	750	100	150	
19.4.	Подпомагане на изграждането на малки семейни и кооперативни предприятия за преработка на земеделска продукция и производство на традиционни местни стоки, храни и напитки.	2007-2013	Община Враца, частни фирми	50	38		13	
20.	М 3: Развитие на малките населени места чрез изграждане на инфраструктура за задържане на населението и създаване на алтернативна заетост в селското стопанство			6726	3390	1884	1452	0
20.1.	Основен ремонт на кметства	2007-2008	Община Враца	200		100	100	
20.2.	<i>Ремонт и асфалтиране на улици, тротоари, площади в селата</i>	2007-2009	<i>Община Враца</i>	5000	2500	1500	1000	
20.3.	Възстановяване на читалищен салон с. Три кладенци	2006-2009	Община Враца	280	140	84	56	
20.4.	<i>Изграждане на мостове над реките, където е необходимо</i>	2006-2008	<i>Община Враца</i>	200		100	100	
20.5.	Изграждане на открит бетонов канал в село Лиляче	2006-2007	Община Враца	46		5	41	
20.6.	<i>Изграждане на дренажни системи за високи подпочвени и дъждовни води в населените места на Общината</i>	2006-2013	<i>Община Враца, ВиК</i>	1000	750	100	150	



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
21.	М 4: Развитие на модерно и устойчиво горско стопанство, рационално използване, опазване и увеличение на горския фонд			50	30	10	10	0
21.1.	Инвентаризация на общинския горски фонд и разработване на програма за неговото управление	2006-2008	Община Враца	50	30	10	10	
Цел 5: Развитие на туризма като един от бъдещите основни сектори на икономиката в Общината								
22.	М 1. Оползотворяване на потенциалите за развитие на алтернативен туризъм			2603	1606	286	311	400
22.1.	Цялостно проучване и оценка на ресурсите за туризъм по предварително разработена методология и с привличане на външни експерти.	2006-2007	Община Враца, външни експерти	8		8		
22.2.	Изготвяне на регистър и база данни предназначени за потенциални инвеститори в туризма.	2006-2008	Община Враца, външни експерти	10		10		
22.3.	Разработване на програма за адаптиране на инфраструктурата за хора с увреждания	2007-2013	Община Враца, външни експерти	50	35	10	5	
22.4.	Изясняване на собствеността на обектите и терените във вече обособените туристически комплекси – Пършевица, Леденика, Вратцата и разработване на програма за ефективното им стопанисване.	2006-2007	Община Враца, външни експерти	5		5		
22.5.	Разработване на нови туристически продукти, включително и с други общини	2007-2013	Община Враца, съседни общини, НПО, фирми	1000	500	100		400
22.6.	Благоустрояване на туристически обекти	2007-2013	Община Враца, съседни общини, НПО, фирми	1500	500	100	400	
22.7.	Привличане на вниманието и ангажимента на гражданското общество към опазване и развитие на защитените зони и природни забележителности в общината – учредяване на съвместни комитети по наблюдение, екологични граждански сдружения и групи за защита природните обекти.	2007-2013	Община Враца, съседни общини, НПО, фирми	30	21	3	6	
23.	М 2. Изграждане на подходяща инфраструктура			9520	6604	1126	1108	682
23.1.	Разработване на планове за подобряване на пътища, В и К, осветление, обществени сгради, сметосъбиране, подходи, маркировка и др. в определените туристически зони.	2007-2013	Община Враца, външни експерти	100	70	30		
23.2.	Допълнително водоснабдяване и рехабилитация на водопроводната мрежа в туристически комплекс "Леденика" в Природен парк Врачански балкан	2008	Община Враца	1190	833	119	238	



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
23.3.	Изграждане на общински информационен туристически център	2007	Община Враца	100	70	30		
23.4.	Разработване на проект и оборудване с табели на пътната мрежа, туристическите обекти и <i>вилната зона</i>	2006-2009	Община Враца	200	140	20	40	
23.5.	Изграждане на интерпретативни маршрути – Врачанска екопътека – 4-ти етап, Божия мост и др.	2006-2007	Община Враца	30	21	2		7
23.6.	Подобряване на достъпа до важните туристически обекти – ски-писта “Пършевица”, м. Лагера, м. Божия мост, м. Понора и др.	2006-2013	Община Враца	100	70	5	20	5
23.7.	Подобряване състоянието на общинската собственост свързана със спорта и туризма.	2006-2013	Община Враца	500	350	50	80	20
23.8.	<i>Разработване на цялостен проект за ски курорта “Пършевица”, включително и замяна на земите между съседните общини</i>	2006-2013	<i>Община Враца, Община Своге, държавни институции</i>	5000	3500	500	500	500
23.9.	<i>Проектиране и изграждане на път до яз. Дъбника и превръщането му в зона за отдих на гражданите на гр. Враца</i>	2007-2013	Община Враца	1000	700	100	100	100
23.10.	Изграждане на подпорна стена на Медковски дол и дерето на Скакля.	2006-2013	Община Враца	500	350	70	80	
23.11.	Изграждане на баражи на р. Лева и подпорна стена на прохода Вратцата	2006-2013	Община Враца	800	500	200	50	50
ПЗ: Изграждане на устойчиво и балансирано развитие между селищата в общината и областта								
Цел 1: Намалване на диспропорциите между селските райони и града								
24.	М 1: Подобряване на съществуващата инфраструктурата			26260	18322	2596	5192	150
24.1.	Реконструкция на водопреносната мрежа във всички населени места (без град Враца)	2010-2013	Община Враца	8000	5600	800	1600	
24.2.	Реконструкция и ремонт на хидромелиоративни съоръжения	2009-2011	Община Враца, държавата	5000	3500	500	1000	
24.3.	Ремонт на улици и площади в селата	2007-2013	Община Враца	500	350	50	100	
24.4.	Подмяна на телефонни централи на територията на общината	2007	БТК, Община Враца	300	150			150
24.5.	Реконструкция на Дом за деца и младежи с умствена изостаналост в с. Три Кладенци	2007-2013	Община Враца	310	217	31	62	



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
24.6.	Ремонт на детски и здравни заведения в селата	2007-2013	Община Враца	250	175	25	50	
24.7.	Ремонт на спортни съоръжения и възстановяване на спортни площадки в кварталите и селата	2007-2013	Община Враца, НПО	400	280	40	80	
24.8.	<i>Градско развитие</i>	<i>2007-2013</i>	<i>Община Враца, НПО</i>	<i>10000</i>	<i>7000</i>	<i>1000</i>	<i>2000</i>	
24.9.	<i>Изграждане на подлез - транспортна връзка на път Е-79 с път IV-клас - Бели Извор</i>	<i>2007-2013</i>	<i>Община Враца</i>	<i>500</i>	<i>350</i>	<i>50</i>	<i>100</i>	
24.10.	<i>Изграждане на инфраструктура във вилни зони (селищни образувания)</i>	<i>2007-2013</i>	<i>Община Враца</i>	<i>1000</i>	<i>700</i>	<i>100</i>	<i>200</i>	
25.	М 2: Изграждане на нова инфраструктурата			10313	7219	1031	2063	
25.1.	Изграждане на канализационни системи в селата с модулни пречиствателни станции	2008-2013	Община Враца	10000	7000	1000	2000	
25.2.	Изграждане на "Сграда за комплексно обслужване на населението" в село Паволче	2007-2013	Община Враца	313	219	31	63	
26.	М3: Актуализация на устройствени планове			5800	4060	580	1160	
26.1.	<i>Актуализация на Градоустройствения план на Враца</i>	<i>2006-2013</i>	<i>Община Враца</i>	<i>2000</i>	<i>1400</i>	<i>200</i>	<i>400</i>	
26.2.	Актуализация на съществуващи устройствени планове	2007-2011	Община Враца	800	560	80	160	
26.3.	Изграждане на ГИС /географска информационна система/ за територията на общината	2007-2012	Община Враца	3000	2100	300	600	
	Цел 2: Повишаване жизнения стандарт на населението							
27.	М 1: Модернизация на съществуващата социална инфраструктура и нейната МТБ			13140	6550	1375	4150	1065
27.1.	Ново оборудване и обзавеждане за здравни и социални обекти	2006-2013	Община Враца	4000	800		2800	400
27.2.	Ремонт на детски и здравни заведения в града	2006-2009	Община Враца	600		300	300	
27.3.	Делово участие основен ремонт диспансери Враца	2006-2013	Община Враца	300		150	150	
27.4.	Конструктивно укрепване на ОДЗ № 5 в ж.к. Дъбника	2006-2009	Община Враца	170		85	85	
27.5.	<i>Вътрешен ремонт на "Център за рехабилитация и спортна медицина" - МЦРСМ.</i>	<i>2006-2009</i>	<i>Община Враца</i>	<i>50</i>		<i>30</i>	<i>10</i>	<i>10</i>
27.6.	<i>Разкриване на нощен кабинет за спешно стоматологично обслужване</i>	<i>2006-2008</i>	<i>Община Враца</i>	<i>20</i>		<i>10</i>	<i>5</i>	<i>5</i>



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
27.7.	осигуряване на съвременна апаратура за здравните заведения и въвеждане на нови медицински технологии	2006-2013	Община Враца	5000	3500	500	500	500
27.8.	Създаване на съвременна база на онкологичните заболявания	2006-2013	Община Враца	1000	750	100	100	50
27.9.	Закупуване на медицинска апаратура	2006-2013	Община Враца	2000	1500	200	200	100
28.	М 2: Оптимизиране на здравното обслужване и социалните услуги			2445	1624	266	378	178
28.1.	Въвеждане на нови социални услуги	2006-2013	Община Враца, НПО	500	250	50	200	
28.2.	Разширяване спектъра на общинската програма за Активна здравна профилактика	2006-2013	здравни заведения, Община Враца, фирми	80		10		70
28.3.	Подобряване профилактиката на стоматологичните заболявания	2006-2013	Община Враца, здравни заведения, фирми	100	60	20	10	10
28.4.	Разработване на общинска програма за профилактика и контрол на СПИН, хепатит В, С в рамките на Националната програма	2006-2007	Община Враца	5		5		
28.5.	Разработване на програми за продължително обучение на Общо практикуващи лекари/ОПЛ/ по проблеми на репродуктивното здраве	2006-2013	Община Враца, здравни заведения, фирми	5		5		
28.6.	Обучение и преквалификация на ОПЛ и медицинските специалисти	2006-2013	Община Враца, здравни заведения	100	70	10	15	5
28.7.	Подобряване партньорството между медицинските специалисти в първичната здравна помощ (ПЗП), Община, РЦЗ, РЗОК, като централно място заема изискването да се извършва анализ на здравното състояние на отделния човек, семейство и общност.	2006-2013	Община Враца, здравни институции	50	40	5		5
28.8.	Подобряване на комуникационната структура на МБАЛ "Хр. Ботев" с преминаване от павилионен тип към компактност – базиране в сградата на болницата на УНГ, Очно и Нерво отделение и утвърждаване дейността на консултативно-диагностичния блок извън стационара	2006-2013	Община Враца, здравни заведения, фирми	1000	750	100	100	50



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
28.9.	Оптимизиране структурата и дейностите на ОДКВЗС ³³ и ОДПФЗС ³⁴ ; МДОЗС ³⁵ , ОДПЗС ³⁶ и Дом за медико-социални грижи на деца с цел да се намалят разходите в най-ресурсоемките дейности	2006-2013	Община Враца, здравни заведения, фирми	100	75	10	10	5
28.10.	Поддържане и разширяване на здравните знания и здравно образование на учениците	2006-2013	Община Враца, здравни заведения, фирми	100	75	10	10	5
28.11.	Разширяване борбата с тютюнопушене, злоупотребата с алкохол, наркотици и ограничаване на заболяемостта и смъртността на социално-значими болести	2006-2013	Община Враца, здравни заведения, фирми	50	38	5	5	3
28.12.	Проучване и анализ на хранителната ситуация в общината.	2006	Община Враца	30	23	3	3	2
28.13.	Разработване на система за осъществяване на ефективен контрол на качеството по безопасността на храните, съобразно изискванията на нормативните актове и европейски стандарти	2006-2007	Община Враца, здравни заведения	70	53	7	7	3
28.14.	Проучване и анализ на разпространението и тежестта на хронични заболявания (заболеваемост и смъртност) в резултат на нездравословно хранене), коронарна болест на сърцето, хипертония, мозъчен инсулт, ракови заболявания, затлъстяване, диабет, анемия, гушавост, поднормено тегло при деца и бременни жени, туберкулоза, инфекциозни болести, остеопороза и др.	2006-2013	Община Враца, здравни заведения, фирми	100	75	10	10	5
28.15.	Участие на медицинските специалисти в здравно-просветна дейност с акцент на проблемите на рационално хранене и безопасността на храните. Засилване на контрола и провеждане на активен мониторинг на храненето в училищата и детските заведения.	2006-2013	Община Враца, здравни заведения, фирми					

³³ ОДКВЗС - Областен диспансер за кожно-венерически заболявания със стационар

³⁴ ОДПФЗС - Областен диспансер за пневмофтизиатрични заболявания със стационар

³⁵ МДОЗС – Междуобластен диспансер за онкологични заболявания със стационар

³⁶ ОДПЗС – Областен диспансер за психични заболявания със стационар



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
28.16.	Изграждане на добра информационна система по въпросите на храненето, фактори за здравето на населението, чрез активно ангажиране на медиите, откриване на интернет-страница.	2006-2013	Община Враца, здравни заведения, фирми	5	4	1		
28.17.	Повишаване квалификацията на всички участници в хранителната верига – контролори, производители, търговски служители, медицински специалисти, селскостопански производители, чрез участие в курсове, семинари и други форми на обучение.	2006-2013	Община Враца, здравни заведения, фирми	50	38	5	3	5
28.18.	Преструктуриране на Диагностично-консултативен център 1	2006	Община Враца, здравни заведения, фирми	100	75	10	5	10
29.	М 3: Интеграция на групи в неравностойно положение			5850	3635	815	770	630
29.1.	Основен ремонт социални домове	2007-2008	Община Враца	400	280	40	80	
29.3.	Осигуряване на достъп за лица с увреждания до публични сгради	2007-2013	Община Враца	500	250	150	100	
29.4.	Изграждане на типови къщи за задоволяване нуждите на нуждаещи се семейства	2007-2008	Община Враца	1150	805	115	230	
29.5.	Културно и професионално образование на неграмотните и безработни роми от общината. Професионално образование на инвалиди и други неравностойни социални групи, с цел успешна реализация на пазара на труда.	2007-2013	Община Враца	2000	1200		200	600
29.6.	Създаване на информационна система за свободните работни места, подходящи за заемане от хора намиращи се в неравностойно положение на пазара на труда.	2007-2013	Община Враца	100	60		10	30
29.7.	Разширение и укрепване на действащата система за диетично хранене на социално слаби и хронични заболявания лица.	2007-2013	Община Враца	1000	600	300	100	
29.8.	Изнасяне на специализирана помощ в селата	2007-2013	Община Враца	500	300	150	50	
Цел 4: Развитие на културно и историческото наследство с цел насърчаване на предприемачеството								
30.	М 1: Подобряване на материално – техническата база в културните и духовни институции на територията на общината – театри, музеи, читалища, галерии, църкви и джамии.			3020	1554	430	906	130
30.1.	Изграждане на библиотека и книгохранилище в Историческия музей.	2007-2013	Община Враца	1000	300	100	600	
30.2.	Основен ремонт на църкви	2007-2013	Община Враца	320	64	160	96	



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
30.3.	Доизграждане и ремонт базата на Етнографски комплекс "Св. Софроний Врачански"	2007-2013	Община Враца	500	350	50	50	50
30.4.	Реставрация и съхранение на културното и историческо наследство на населените места.	2007-2013	Община Враца	300	210	30	30	30
30.5.	Осигуряване допълнителни средства за продължаване на археологически проучвания и разкопки.	2007-2013	Община Враца	400	280	40	40	40
30.6.	Осигуряване на средства за поддържане паметниците на признателността и паметниците на културата.	2007-2013	Община Враца	100	70	10	10	10
30.7.	Осигуряване на допълнителни средства за поддържане и развитие на историческия паметник "Ботев път". Създаване на Фонд "Ботев път" с участието на МК "Ботев път" - Враца и общините, през чийто територии преминава алеята.	2007-2013	Община Враца	300	210	30	60	
31.	М 2: Подпомагане дейността и творчеството на местни дейци на културата, фолклорни и класически танцови и музикални състави, училищно творчество. Подпомагане организацията и провеждането на традиционни местни тържества и фестивали и участие в национални и международни такива.			17030	11916	1708	0	3406
31.1.	Издаване на рекламни, информационни материали, монографии и списания за популяризиране дейността на културните институции.	2007-2013	Община Враца	200	140	20		40
31.2.	Насърчаване участието на фолклорни и други творчески състави и групи в национални и международни културни прояви.	2007-2013	Община Враца	100	70	10		20
31.3.	Създаване на Обществен консултативен съвет от широк кръг представители на врачанската общественост, който да разглежда важни обществени въпроси, при които се явява необходимост от такова обсъждане и предложение до компетентните органи.	2007-2013	Община Враца	10	7	1		2
31.4.	Културните институти и творчески съюзи да работят за набиране на допълнителни средства чрез създаване на открити сцени, чрез дарения, съвместна дейност с фондации и неправителствени организации и участия в проекти.	2007-2013	Община Враца	50	30	10		10



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
31.5.	Разширяване на културното сътрудничество с побратимените на Враца градове от Сърбия и Черна гора, Румъния, Беларус и Украйна. Ще работим за създаване на условия за побратимяване с град от Руската федерация.	2007-2013	Община Враца	350	245	35		70
31.6.	Организиране на Международен симпозиум по скулптура в камък	2007-2013	Община Враца	160	112	16		32
31.7.	Национален фестивал на малки театрални форми	2007-2013	Община Враца	120	84	12		24
31.8.	Ежегоден международен пленер по живопис	2006-2013	Община Враца	40	28	4		8
31.9.	<i>Подпомагане дейността на Драматично-кукления театър – гр. Враца</i>	2006-2013	Община Враца	8000	5600	800		1600
31.10.	<i>Подпомагане дейността на Филхармония – Враца</i>	2006-2013	Община Враца	8000	5600	800		1600
П 4: Укрепване на общинския капацитет за подпомагане на бизнеса и развитие на партньорства								
Цел 1: Подобряване на общинския управленски капацитет								
32.	М 1: Повишаване на квалификацията			500	350	100	0	50
32.1.	Разработване на програма за постоянно повишаване на квалификацията на служителите	2007-2013	Община Враца	500	350	100		50
33.	М 2: Създаване на програмни и проектни капацитети			840	593	123	25	100
33.1.	Общински мониторинг на стратегическите планове	2007	Община Враца	100	80	20		
33.2.	Повишаване на теоретичните и практически познания и умения на общински служители от общината във връзка с разработването и реализирането на проекти от Европейските структурни фондове.	2007-2013	Община Враца	150	90	60		
33.3.	Повишаване на теоретичните и практически познания и умения на заетите в НПО и фирмите от общината, във връзка с разработването и реализирането на проекти от Европейските структурни фондове.	2006-2007 2008-2013	Община Враца	300	200			100
33.4.	Създаване на партньорства с общини от други държави	2007-2013	Община Враца	40	35	5	-	-
33.5.	<i>Закупуване на софтуерни продукти</i>	2006-2013	Община Враца	250	188	38	25	
Цел 2: Усъвършенстване и развитие на партньорството на управленските общински структури (кмет и неговия управленски екип и Общински съвет)								



N	Мерки/програми, Проекти	Срок	Отговорна институция/ партньори	Необходими средства (хил.лв.)	Източници на финансиране			
					Фондове ЕС, друга помощ	Община	Държава	Частни средства
34.	М 1: Изготвяне и приемане в ОбС на "Стратегия за партньорството"							
34.1.	Избор на екип, разработване и внасяне за обсъждане в ОбС на Стратегия за партньорство" при изпълнение на ОГП	2006	Община Враца					
34.2.	Сключване на рамково споразумение за партньорство на Община Враца с НПО и научните звена	2006-2008	Община Враца					
34.3.	Консултативен съвет за координация и развитие на партньорството на общинските управленски органи с: - държавните, регионалните и областни институции и народните депутати от 6-ти изб.район, - общинската администрация, общинския съвет и неправителствените български и чуждестранни неправителствени организации (НПО) синдикалните и други социални партньори на Общината	2006	Община Враца					
	ОБЩО			538 325	364 683	25 830	106 640	41 182
	Относителен дял				68%	5%	20%	8%
		2006			19009	2470	5629	770
		2007			61443	4958	18195	3565
		2008			62735	3740	18130	3733
		2009			68304	3748	19412	3635
		2010			44440	2814	16043	7395
		2011			37079	2772	10714	7328
		2012			37499	2797	10451	7703
		2013			34174	2531	8067	7052
					364683	25830	106641	41181

Забележка: С наклонен шрифт са дадени направените предложения между двете обсъждания – юли и ноември 2005 г.

Наблюдение, оценка и актуализация на ОПР 2007 - 2013

Наблюдението и оценката върху изпълнението на целите и приоритетите на Общинския план за развитие на Враца ще се осъществява текущо от работна група или по друг определен от кмета начин. Наблюдението и оценката включват:

- Избор на критерии и индикатори.
- Наблюдение на изпълнението.
- Анализ на постигнатото и коригиращи действия.

Основните показатели за наблюдение и оценка на плана за развитие на Община Враца, съгласно възприетите приоритети и мерки са:

Заетост и безработица

1. Проведени активни мерки на пазара на труда, в т.ч. за групи в неравностойно положение
2. Предприети и организирани квалификационни курсове за групи в неравностойно положение
3. Предприети и организирани квалификационни курсове за специални групи
4. Брой преминали общински служители в програми за повишаване на квалификацията
5. Повишаване на квалификацията на целевите групи от населението (%)
6. Повишаване равнището на заетост, мъже, жени (2004 = 100%)
7. Намаляване равнището на безработица, мъже, жени (2004 = 100%)
8. Различия в равнището на заетост по населени места
9. Различия в равнището на безработица по населени места
10. Повишаване равнището на заетост във високотехнологични сектори (2004 = 100%)
11. Допълнителни работни места и наета допълнително работна сила
12. Повишаване равнището на доходите (2004 = 100%)
13. Относителен дял на безработните лица, устроени на работа, от общия брой на лицата от групите в неравностойно положение

Транспортна инфраструктура

14. Километри построени или подобрени пътища (2004 = 100%);
15. Дължина на реконструирана четвъртокласна пътна мрежа (км.);
16. Инвестиции в пътната мрежа (лв.);
17. Селища и брой население от общината, обслужвано от реконструирана четвъртокласна пътна мрежа;
18. Брой транспортни фирми, обслужващи населението на общината;

Социална инфраструктура

19. Брой ремонтирани обекти на образованието, здравеопазването, социалните грижи, културата, спорта и младежките дейности;



20. Инвестиции в обекти на образованието, здравеопазването, социалните грижи, културата, спорта и младежките дейности (лв.);

Водоснабдяване

21. Инвестиции във водоснабдителната мрежа (лв.);
22. Инвестиции в канализационната мрежа (лв.);
23. Дължина на изградена канализационна мрежа (км.);
24. Дължина на изградена водопроводна мрежа (км.);
25. Дължина на рехабилитирана водопроводна мрежа (км.);
26. Брой на населението, обслужвано от канализационна мрежа; (2004 = 100%);
27. Подобряване ефективността на водоснабдяването (в %)
28. Намаляване на загубите на вода по водопроводната мрежа (в %)
29. Относителен дял на населението, обслужвано от канализационна мрежа (%);

Околна среда

30. % на трайно премахнати нерегламентирани сметища (2004 = 100%)
31. Брой жилища с енергиен сертификат (2004 = 100%)
32. Инвестиции в нова техника за сметосъбиране и сметоизвозване (лв.);

Развитие на МСП

33. Брой на малките и средни предприятия, които получават бизнес услуги
34. Брой на изградени бизнес паркове и инкубатори
35. Брой на пазарно ориентирани изследователски проекти, получили помощ
36. Брой на фирмите, разположени в бизнес парковете и инкубаторите
37. Брой на служителите, участващи в програмите за обучение (тип, продължителност)
38. Брой на МСП, получаващи финансова помощ за обучение (мащаб, тип, продължителност)
39. Брой нови учебни програми, ориентирани към регионални и местни пазари на труда
40. Дял на студентите, включени в стажове, практики и други форми за придобиване на практически опит

Развитие на пазарна и бизнес инфраструктура

41. Ръст на местните и чуждестранни инвестиции "на зелено" и в обновяване/разширяване на съществуващи производства (2004 = 100%)
42. Темп на нарастване на приходите от продажби на глава от населението
43. Брой на абонатите на Интернет на 1000 жители
44. Брой на създадените "онлайн" услуги
45. Брой на новосъздадените фирми, които предлагат услуги, свързани с информационните технологии (on-line, електронна търговия и др.)
46. Брой, относителен дял и индекси на изменение на броя на лицата, преминали през



обучение за предприемачество, усъвършенстване на притежаваната квалификация, обучение за ключови знания и умения

47. Брой на компютрите на 100 ученика в училищата
48. Брой на Интернет места на 100 ученика в училищата
49. Брой обучителни часове, насочени към ИКТ (часове x обучавани)
50. Брой обучавани ученици и студенти в ИКТ съобразно техния профил
51. Привлечени в общината средства (в т.ч. от фондовете на ЕС) – хил.лв.;

Развитие на туризма

52. Създадени нови местни туристически продукти
53. Брой на нови маркетингови инициативи / схеми за промоциране на туристическия бизнес
54. Брой на създадени/подобри атракции
55. Дължина на изградена нова/подобнена техническа инфраструктура в подкрепа на местни туристически продукти
56. Изградени/модернизирани културни обекти (2004 = 100%)
57. Брой туристи (2004 = 100%)
58. Брой на продадените нощувки годишно - (след 1 година)
59. Среден брой посетители на ден



Изводи за изпълнението на програмите и мерките, предвидени в Плана за развитие на Община Враца за периода 2006 – 2013 г.

Общата стойност на проектите, заложи в общинския план за развитие на Враца е 538 милиона лева. Предвижда се използването на различни източници. Основното финансиране ще се търси от европейските фондове, държавата и частния сектор. Този план трябва да послужи за мобилизиране на собствените и привличането на външни ресурси за постигането на поставените цели. Четири са приоритетите, заложи в плана. Тяхната цел е да се подобри качеството на живот на населението, да се постигне стабилност на икономиката.

Необходимите финансови средства за обекти с надобщинско значение са 205 млн.лв., което представлява 38 % от общата стойност. За обекти с общинско значение са необходими 333 млн.лв. или 62%. Особено важно приоритетно място заемат разчетените инвестиции за техническата инфраструктура – 76 % от общите средства. За подобряване експлоатационното състояние на пътната мрежа, за интегриране на Общината в регионален и транс-регионален мащаб са необходими 24 % от средствата. За повишаване конкурентоспособността на икономиката са предвидени 46 млн.лв. Тя има нужния потенциал да стане конкурентноспособна на вътрешния и на външния пазар, а заедно с това и технологично обезпечена и рентабилна. Средствата, заложи за икономиката не включват частните инвеститори, а проектите на общината, целящи подпомагане и създаване на благоприятни условия за развитието на бизнес средата. 84 млн. лв. за изграждане на устойчиво и балансирано развитие на територията на Общината, намаляване на диспропорциите между селските райони и града, за повишаване на жизнения стандарт.

В същото време е видно, че ако не бъдат осигурени необходимите финансови средства чрез външни инвеститори, присъединителни фондове на Европейския съюз, фондове за регионално развитие, и др. външни източници, целите и приоритетите, залегнали в Плана за развитие на община Враца, не могат да бъдат на практика реализирани.

Планът за развитие на Община Враца за периода 2006 – 2013 г. има отворен характер и той ще се усъвършенства и допълва, в зависимост от конкретните задачи на времето и наличието на необходимите финансови средства. Направен е опит да се изведат приоритетите с национално, регионално и местно значение, което да бъде водещо в процеса за по-нататъшно устойчиво развитие на общината. Включените конкретни обекти до този етап са свързани със степента на реални потребности, но не всички са финансово обезпечени. Успешното и активно включване за участие на Община Враца в различни национални, регионални и местни проекти за евроинтеграция и сътрудничество, ще допринесат за решаване на част от приоритетите

Реализацията на стратегическия план за развитие на общината е сложен процес, свързан с влиянието на фактори и обстоятелства в един сравнително дълъг период от време, при различни политически, икономически и социални ситуации,

въздействие на международни фактори и промени в микро- и макро- средата. Много е важно да се подчертае, че общинският план дава перспективи и насоки за развитие и те не могат да бъдат строга рамка, ограничаваща всички възможни мерки и дейности. Следователно, не е възможно да се предвидят точно всички промени, които ще настъпят при изпълнението на плана и програмата за реализацията му. Поради тези причини, реализацията на общинския план следва да се възприема като един непрекъснат процес на наблюдение, контрол и актуализация, учейки се от грешките, трудностите и неуспехите и коригиране на съществуващите вече насоки за развитие и дейности, адаптирайки ги към настъпилите нови обстоятелства и променена среда.

Описание на съвместни дейности и проекти, които допринасят за постигане целите на развитието на съседни общини

Община Враца не се разглежда като, затворена автономна териториална единица в областното и национално пространство. Нейното социално-икономическо развитие е свързано с поддържане на комплекс от разнообразни връзки със съседните общини. Общите интереси налагат поемането на определени ангажименти от страна на община Враца, свързани с изпълнението на съвместни дейности и проекти, които допринасят за постигане целите на развитието на съседните ѝ общини.

В настоящата актуализация на плана за развитие на община Враца до 2013 г. година, сложните проблеми и взаимоотношения със съседните общини само се маркират. Възможните направления, в които се налага интегриране на действията за регулиране на протичащите социално-икономически процеси в общините, съседни на Врачанската, са в сферата на:

" транспортна инфраструктура.

" опазване на природната среда;

" използване на природни и културно-икономически ресурси;

Пример за интегрирани управленски действия за съвместно ползване на природни и културно-исторически ресурси между Врачанска община и съседните ѝ общини е развитието на маршрутния, познавателен, планински туризъм.

Второто направление, което се утвърждава все по-силно в контекста на търсене на устойчиво развитие за община Враца и ще изисква съвместните усилия на съседните общини, е в сферата на екологията. Опазването на околната среда е проблем не само с локално и регионално значение. В повечето случаи той е свързан с провеждане на държавна политика. Това се обяснява с факта, че за замърсителите на околната среда административните граници не са пречка.

Сътрудничеството между съседни общини е разумен път за бъдещо развитие и решаване на проблеми. Ресурсите могат да бъдат поделени и действията да бъдат с повишена ефективност.



Понякога това може да се окаже единствена възможност за действие на отделните общини.

Трябва да се има в предвид, че в стойностно изражение съществува разлика между индикативната финансова таблица на Плана и Програмата за реализация на общинския план за развитие. Програмата за реализация на общинския план за развитие, като краткосрочен /едногодишен/ оперативен документ, съдържа само ресурсно осигурените мерки за съответната година.

Планът за развитие на община Враца трябва да се разглежда като отворен управленски документ, в който са възможни и необходими оперативни промени, във връзка с измененията в условията на плановата среда. Дори когато е приет и утвърден, на него не трябва да се гледа консервативно, като на нещо окончателно завършено и неизменно в рамките на плановия период. Планът за развитие на община Враца е работен документ, в който неизбежно ще се внасят корекции и допълнения, особено по отношение на целите, подцелите и мерките за тяхната реализация. В такъв смисъл, към датата на окончателното му представяне, са предвидени изложените мерки по основните приоритети, цели и подцели на Плана, които са намерили място и в обобщаващата индикативна финансова таблица. В оперативен порядък, към тях вероятно ще бъдат прибавяни и други мерки, конкретизиращи новите цели и подцели, формулирани от работните групи, за които обаче към настоящия момент още няма ясна визия относно тяхното практическо изпълнение и финансовото им осигуряване